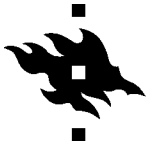

**Lehtijulkaisujen muuttuva tekijänoikeudellinen suoja verkossa
erityisesti eri sidosryhmien näkökulmasta**

Helsingin yliopisto
Oikeustieteellinen tiedekunta
Vaasan oikeustieteellinen koulutus
Kauppaoikeus
OTM-tutkielma
Toukokuu 2020
Tekijä: Anna-Sofia Toivettula
Ohjaaja: Marcus Norrgård

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Oikeustieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Oikeustieteen maisterin koulutusohjelma	
Tekijä – Författare – Author Anna-Sofia Toivettula			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Lehtijulkaisujen muuttuva tekijänoikeudellinen suoja verkossa erityisesti eri sidosryhmien näkökulmasta			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Kauppaoikeus			
Työn laji – Arbetets art – Level OTM-tutkielma		Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages XXVIII + 89
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tämän tutkimuksen kohde on lehtijulkaisujen tekijänoikeudellinen suojaaminen verkossa. Tekijänoikeudellisella suojaamisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa tekijänoikeuteen ja tekijänoikeuden lähioikeuksiin perustuvaa suojaa. Aihe on erityisen ajankohtainen keväällä 2019 Euroopan unionissa voimaan tulleen tekijänoikeudesta ja lähioikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla annetun direktiivin johdosta (DSM-direktiivi), sillä DSM-direktiivissä säädetään lähioikeus lehtijulkaisujen kustantajille (15 artikla). Tuon niin sanotun lehtikustantajan lähioikeuden mukaan jäsenvaltioiden on säadettävä, että lehtijulkaisujen kustantajilla on yksinoikeus kappaleiden valmistamiseen ja yleisölle välittämiseen tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvan lehtijulkaisujen verkkokäytön osalta. Tutkittava aihe on ajankohtainen myös, koska lehtijulkaisuala on kokenut haasteita digitaalisessa ympäristössä. Tämän tutkimuksen kannalta keskeisin tarkasteltava ilmiö on se, että niin sanotut uutisaggregaattorisivustot käyttävät lehtikustantajien tuottamaa materiaalia ilman oikeudenhaltijan lupaa oman liiketoimintansa pohjana. Kuvattua tilannetta käytetään esimerkkinä läpi tutkimuksen. Tutkimuksessa aiheen yhdeksi tarkastelukulmaksi otetaan myös lehtikustantajan lähioikeuden vaikutus eri sidosryhmiin.</p> <p>Tutkimuksen tutkimustehtävä on selvittää vastaus seuraavaan tutkimuskysymykseen: Miten DSM-direktiivin 15 artiklan mukainen lehtikustantajan lähioikeus muuttaa lehtijulkaisun suojaamista verkossa tekijänoikeudellisin keinoin? Tähän tutkimuskysymykseen vastaamiseksi on vastattava seuraaviin apututkimuskysymyksiin: Miten lehtijulkaisuja on voinut suojata tekijänoikeudellisin keinoin verkossa ennen DSM-direktiiviä? Millaisia potentiaalisia vaikutuksia DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisella lehtikustantajan lähioikeudella voi olla eri intressitahoihin?</p> <p>Tutkimuksen metodi on de lege lata -lainopillinen tutkimus, mikä on perusteltua, koska lehtijulkaisujen tekijänoikeudelliseen suojaan verkossa liittyvä oikeustila ei ole ollut eikä tule uuden lehtikustantajan lähioikeudenkaan myötä olemaan täysin selvä, joten oikeustilan tulkinta ja systematisointi ovat tarpeen. Koska tutkimusaiheeseen liittyy mainitusti uutta sääntelyä, on kriittisempikin tutkimusote perusteltu. Lainopillisen tutkimuksen lisäksi on tutkimuksen tueksi tehty myös haastatteluja. Haastatellut henkilöt ovat olleet lehtikustantajan lähioikeuden edunsaajapuolen eli lehtikustantajien edustajia.</p> <p>Jo ennen DSM-direktiivin mukaista lehtikustantajan lähioikeutta lehtijulkaisuja on voinut suojata verkossa tekijänoikeudellisin keinoin kansallisen tekijänoikeuslain mukaisella tekijänoikeudella ja valokuvan suojalla, sillä tekijät ja oikeudenhaltijat ovat voineet lisensoida näitä oikeuksia lehtikustantajille. Keskeinen tapa käyttää edelleen lehtijulkaisuita verkossa on niihin linkittäminen. Pääasiassa tekijänoikeuteen perustuvan suojan käytössä haasteena on kuitenkin ollut Euroopan unionin tuomioistuimen linkittämiseen ja tekijänoikeuteen liittyvässä oikeuskäytännössä ottama kanta suojatun aineiston uudelle yleisölle välittämisestä. Haasteita lehtijulkaisujen tehokkaalle suojaamiselle verkossa on aiheuttanut myös se, että lehtijulkaisujen kustantajien on ollut voitava tarvittaessa näyttää omistavansa oikeudet lehtijulkaisuun sisällytettyyn aineistoon ja se että on jouduttu tekemään tapauskohtaisia teoskynnysarvioita. Lehtijulkaisuja on ollut jossain määrin mahdollista suojata myös tietokantasuojalla, mutta riittävä oikeusvarmuutta tähän ei ole ollut.</p> <p>DSM-direktiivin mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden implementoinnin myötä lehtijulkaisujen kustantajilla tulee olemaan käytössään edellä mainittujen tekijänoikeudellisten suojamuotojen lisäksi oma lähioikeus, mikä mahdollisesti helpottaa lehtijulkaisuun liittyvien oikeuksien täytäntöönpanoa ja lisensointia verkossa. Lehtikustantajan lähioikeudella näyttäisi todennäköisesti olevan mahdollista suojata myös teoskynnksen alittavaa aineistoa lehtijulkaisun osana. Lisäksi tapauskohtainen arviointi kenties vähenee, aiempaan oikeustilaan verrattuna, kun DSM-direktiivin mukaisen lehtijulkaisun määritelmän täytyessä julkaisu ja sen osat ovat lähioikeudella suojattavissa. Haasteita lehtikustantajan lähioikeuden käytännön soveltamisen osalta saattavat kuitenkin aiheuttaa DSM-direktiivin monitulkintaiset käsitteet, joiden tulkintaan tämä tutkimus pyrkii tarjoamaan suuntaviivoja. Tutkimuksen lopuksi on tarkasteltu lehtikustantajan lähioikeuden potentiaalisia vaikutuksia eri intressitahoihin.</p> <p>Tätä kirjoitettaessa DSM-direktiivin edellyttämä kansallinen implementointityö on käynnissä opetus- ja kulttuuriministeriössä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Immateriaalioikeus, tekijänoikeus, lähioikeudet, tietokantasuoja, lehtikustantajan lähioikeus, lehtijulkaisu, linkittäminen, lehtijulkaisun kustantaja, tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaja, DSM-direktiivi			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Marcus Norrgård			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYS

LÄHTEET	IV
LYHENTEET	XXVI
1. JOHDANTO	1
1.1 TUTKIMUKSEN TAUSTA	1
1.2 TUTKIMUSKYSYMYS	5
1.3 TUTKIMUSMENETELMÄ	7
1.4 TUTKIMUSAINEISTO	8
2. LEHTIJULKAISUJEN KUSTANTAJAT JA TIETOYHTEISKUNNAN PALVELUJEN TARJOAJAT KESKEISINÄ TOIMIJAINA	10
2.1 LEHTIJULKAISUJEN KUSTANTAJA	10
2.2 TIETOYHTEISKUNNAN PALVELUJEN TARJOAJA	14
3. LEHTIJULKAISUJEN VERKKOKÄYTTÖ TEKIJÄL 1 §:N MUKAISEN TEKIJÄNOIKEUDEN JA TIETOKANTASUOJAN NÄKÖKULMASTA	19
3.1 LEHTIJULKAISU JA TEKIJÄL 1 §:N MUKAINEN TEKIJÄNOIKEUS	19
3.1.1 Tekijänoikeuden syntyminen ja sisältö	19
3.1.2 Teostyyppikohtaista arviointia	22
3.1.3 Tekijänoikeus ja lehtijulkaisujen verkkokäyttö	26
3.1.4 Lehtijulkaisujen verkkokäyttö tekijänoikeuden rajoitusten näkökulmasta	33
3.2 TIETOKANTASUOJA JA LEHTIJULKAISUJEN VERKKOKÄYTTÖ	37
3.3 LEHTIKUSTANTAJAN LÄHIOIKEUTTA EDELTÄVÄ TILA LEHTIJULKAISUJEN SUOJAAMISESSA VERKKOKÄYTÖSSÄ	39
4. DSM-DIREKTIIVIN 15 ARTIKLAN MUKAINEN LEHTIKUSTANTAJAN LÄHIOIKEUS	42
4.1 LEHTIKUSTANTAJAN LÄHIOIKEUDEN SISÄLTÖ	42
4.2 DSM-DIREKTIIVIN MUKAINEN LEHTIJULKAISUN MÄÄRITELMÄ	46
4.3 LEHTIKUSTANTAJAN LÄHIOIKEUDEN SUOJA-AIKA	52
4.4 LEHTIKUSTANTAJAN LÄHIOIKEUDEN ULKOPUOLELLE JÄÄVÄ KÄYTTÖ	53
4.4.1 Hyperlinkittäminen	53
4.4.2 Yksittäiset sanat ja hyvin lyhyet otteet	56
4.4.3 Muut rajoitukset	62
4.5 NÄKÖKULMIA LEHTIKUSTANTAJAN LÄHIOIKEUDESTA SUHTEESSA TEKIJÄL 1 §:N MUKAISEEN TEKIJÄNOIKEUTEEN JA LÄHIOIKEUKSIIN	68
5. LEHTIKUSTANTAJAN LÄHIOIKEUDEN MAHDOLLISET VAIKUTUKSET ERI SIDOSRYHMIIN	71
5.1 VAIKUTUS LEHTIJULKAISUJEN KUSTANTAJIIN	71
5.2 VAIKUTUS UUTISAGGREGAATTOREIHIN JA MUIHIN TIETOYHTEISKUNNAN PALVELUJEN TARJOAJIIN	77
5.3 VAIKUTUS LEHTIJULKAISUUN SISÄLLYTETTYJEN TEOSTEN TEKIJÖIHIN	80
5.4 VAIKUTUS YKSITTÄISIIN KÄYTTÄJIIN	85
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	86

LÄHTEET

Kirjallisuus ja muut julkaisut

Aarnio 1989

Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria. WSOY, Juva, 1989.

Arezzo 2014

Arezzo, Emanuela: Hyperlinks and Making Available Right in the European Union – What Future for the Internet After Svensson? IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law 45(5), 2014, s. 524–555.

Athey ym. 2017

Athey, Susan – Mobius, Markus – Pal, Jenő: The Impact of Aggregators on Internet News Consumption. Stanford Graduate School of Business, 2017. Saatavilla osoitteessa <<https://www.gsb.stanford.edu/gsb-cmis/gsb-cmis-download-auth/406636>> (katsottu 5.2.2020).

Benkler 2006

Yochai, Benkler: The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom. Yale University Press cop, New Haven, 2006.

Burrell – Coleman 2005

Burrell, Robert – Coleman, Allison: Copyright Expectations. The Digital Impact. Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

Calzada – Gil 2017

Calzada, Joan – Gil, Ricard: What Do News Aggregators Do? Evidence from Google News in Spain and Germany. New Economic School, 2017. Saatavilla osoitteessa <https://www.nes.ru/dataupload/files/science/Research%20seminars/google_news_june_2017.pdf> (katsottu 17.1.2020).

Christin 2014

Christin, Angèle: Clicks or Pulitzers? Web Journalists and Their Work in the United States and France. A Dissertation Presented to the Faculty of Princeton University in Candidacy for the Degree of Doctor of Philosophy, 2014. Saatavilla osoitteessa <https://dataspace.princeton.edu/jspui/bitstream/88435/dsp01wd375z524/1/Christin_princeton_0181D_11058.pdf> (katsottu 25.4.2020).

Colangelo – Torti 2019

Colangelo, Giuseppe – Torti, Valerio: Copyright, online news publishing and aggregators: a law and economics analysis of the EU reform. International Journal of Law and Information Technology 27(1), 2019, s. 75–90.

Cornia ym. 2016

Cornia, Alessio – Sehl, Annika – Nielsen, Rasmus Kleis: Private Sector Media and Digital News, Digital News Project 2016. Reuters Institute for the Study of Journalism, University of Oxford, 2016. Saatavilla osoitteessa <<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/research/files/Cornia%2520-%2520Private%2520Sector%2520Media%2520and%2520Digital%2520News%2520FINAL.pdf>> (katsottu 9.3.2020).

Danbury 2016

Danbury, Richard: Is an EU publishers' right a good idea? Final report on the AHRC project: Evaluating potential legal responses to threats to the production of news in a digital era. Centre for Intellectual Property and Information Law, Faculty of Law, University of Cambridge, 2016. Saatavilla osoitteessa <https://www.cipil.law.cam.ac.uk/sites/www.law.cam.ac.uk/files/images/www.cipil.law.cam.ac.uk/documents/copyright_and_news/danbury_publishers_right_report.pdf> (katsottu 9.3.2020).

Deloitte 2016

Deloitte: The impact of web traffic on revenues of traditional newspaper publishers. A study for France, Germany, Spain, and the UK. 2016. Saatavilla osoitteessa

<<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/technology-media-telecommunications/deloitte-uk-impact-of-web-traffic-on-newspaper-revenues-2016.pdf>> (katsottu 20.2.2020).

Effi ry 7.12.2016

Effi – Electronic Frontier Finland ry: Lausunto eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle. Ehdotus direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. 7.12.2016.

Effi ry, Tarvainen 5.12.2019

Electronic Frontier Finland – Effi ry, Tarvainen, Tapani: DSM-tekijänoikeusdirektiivi 2019 – huomioita ei-kaupallisten toimijoiden näkökulmasta. Diaesitys, Opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus, 5.12.2019. Saatavilla osoitteessa

<<https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM018:00/2019>> (katsottu 27.2.2020).

Financial Times 14.2.2020

Barker, Alex – Abboud, Leila: Google in talks with French publishers on paying for news. Financial Times, 14.2.2020. Saatavilla osoitteessa

<<https://www.ft.com/content/b16a018c-4f34-11ea-95a0-43d18ec715f5>>

(katsottu 18.2.2020).

Geiger ym. 2016

Geiger, Christophe – Bulayenko, Oleksandr – Frosio, Giancarlo: Opinion of the CEIPI on the European Commission's copyright reform proposal, with a focus on the introduction of neighbouring rights for press publishers in EU law. CEIPI, Université de Strasbourg, 2016. Saatavilla osoitteessa

<http://www.ceipi.edu/fileadmin/upload/DUN/CEIPI/Documents/CEIPI_Opinion_on_the_introduction_of_neighbouring_rights_for_press_publishers_in_EU_final.pdf> (katsottu 9.4.2020).

Ghidini – Banterele 2018

Ghidini, Gustavo – Francesco Banterele: A Critical View on the European Commission's Proposal for a Directive on Copyright in the Digital Single Market. *Giurisprudenza Commerciale* 6/2018, s. 921–933 (verkossa ladattavissa olevan PDF:n sivunumerot 1–11). Saatavilla osoitteessa <<https://ssrn.com/abstract=3168070>> (katsottu 13.5.2020)

Guide to the Berne Convention 1978

WIPO, Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971). World Intellectual Property Organization, Geneva, 1978.

Haarmann 2005

Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus ja lähioikeudet. Talentum, Helsinki, 2005.

Haarmann 2014

Haarmann, Pirkko-Liisa: Immateriaalioikeus. Talentum Media (e-kirja) Helsinki, 2014.

Harenko ym. 2014

Harenko, Kristiina – Niiranen, Valtteri – Tarkela, Pekka: Tekijänoikeus: kommentaari ja käsikirja. Talentum (e-kirja), Helsinki, 2014.

Harenko ym. 2016

Harenko, Kristiina – Niiranen, Valtteri – Tarkela, Pekka: Tekijänoikeus. Talentum Pro (e-kirja), Helsinki, 2016.

Hayleigh 26.2.2019

Bosher, Hayleigh: Keeping up with the Copyright Directive. The IPKat, 26.2.2019. Saatavilla osoitteessa <<http://ipkitten.blogspot.com/2019/02/keeping-up-with-copyright-directive.html>> (katsottu 19.2.2020).

Helsingin Sanomat 26.3.2019

Halminen, Laura – Virtanen, Jenni: EU hyväksyi uudet digitekijänoikeudet: ”Haluaisin lyödä Google ja Facebookia”. Helsingin Sanomat, 26.3.2019. Saatavilla osoitteessa <<https://www.hs.fi/teknologia/art-2000006048571.html>> (katsottu 18.9.2019).

Helsingin Sanomat 24.12.2019

Silfverberg, Kalle (teksti) – Holmberg, Uolevi (animointi): Suuret suunnitelmat. Helsingin Sanomat, 24.12.2019. Saatavilla osoitteessa <<https://dynamic.hs.fi/2019/smith-polvinen/>> (katsottu 2.1.2020).

Hilty – Moscon 2017

Hilty, Reto M. – Moscon, Valentina: Modernisation of the EU Copyright Rules. Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition. Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper No. 17–12, Munich, 2017. Saatavilla osoitteessa <https://pure.mpg.de/rest/items/item_2470998_12/component/file_2479390/content> (katsottu 25.4.2020).

Hilty – Moscon 2017b

Hilty, Reto M. – Moscon, Valentina: Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition on the Proposed Modernisation of European Copyright Rules PART E Protection of Press Publications Concerning Digital Uses (Article 11 COM(2016) 593). Max Planck Institute for Innovation and Competition, Munich, 21.2.2017. Saatavilla osoitteessa <https://www.ip.mpg.de/fileadmin/ipmpg/content/stellungnahmen/MPI_Position_Statement_PART_E_Publishers_2017_02_21_RMH_VM-def-1.pdf> (katsottu 26.4.2020).

Hirvonen 2011

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja, Helsinki, 2011.

Hoppner 2018

Hoppner, Thomas: EU Copyright Reform: The Case for a Publisher's Right. Julkaistavaksi julkaisussa Intellectual Property Quarterly 1/2018, 2018. Saatavilla osoitteessa <<https://ssrn.com/abstract=3081733>> (katsottu 24.4.2020).

Husa ym. 2008

Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa. Talentum, Helsinki, 2008.

Häyhä 1997

Häyhä, Juha: Johdanto. s. 15–34. Teoksessa Häyhä, Juha (toim.): Minun metodini. WSOY, Porvoo, 1997.

Innanen – Saarimäki 2012

Innanen, Antti – Saarimäki, Jarkko: Internetoikeus. Edita, Helsinki, 2012.

IPR University Center 31.1.2019

IPR University Center, Immateriaalioikeusinstituutti, Norrgård, Marcus – Pitkänen, Olli: IPR University Centerin asiantuntijalausunto. Viite: talousvaliokunnan 18.1.2019 lähettämä lausunnon pyyntö, joka koskee OKM:n jatkokirjelmää liittyen asiaan U 63/2016 vp komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. 31.1.2019.

Jeon – Nasr 2016

Jeon, Doh-Shin – Nasr, Nikrooz: News Aggregators and Competition Among Newspapers on the Internet. American Economic Journal: Microeconomics 8(4), 2016, s. 91–114.

Journalistiliitto 21.2.2017

Suomen Journalistiliitto: Kustantajan uusi lähioikeus ei ole tehokas ratkaisu. 21.2.2017. Saatavilla osoitteessa <<https://journalistiliitto.fi/fi/kustantajan-uusi-lahioikeus-ei-ole-tehokas-ratkaisu/>> (katsottu 9.5.2020).

Kivimäki 1966

Kivimäki, Toivo Mikael: Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait. WSOY, Helsinki, 1966.

Kolehmainen 2015

Kolehmainen, Antti: Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. s. 106–134. Teoksessa Tarmo Miettinen (toim.): Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex, 2015.

Kopioisto 4.2.2019

Kopioisto Ry, Niiranen Valtteri: Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle. Asia: U 63/2016 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. Teema: Valtioneuvoston jatkokirjelmä (UJ 38/2018 vp) eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. 4.2.2019.

Laurent 2011

Laurent, Philippe: Copiepresse SCRL & alii v. Google Inc. - In its decision of 5 May 2011, the Brussels Court of Appeal confirms the prohibitory injunction order banning Google News and Google's "in cache" function. Computer Law & Security Review 27(5), 2011, s. 542–545.

Leppämäki 2006

Leppämäki, Laura: Tekijänoikeuden oikeuttaminen. Jyväskylän yliopisto, 2006.

Leppänen ym. 2017

Leppänen, Leo – Munezero, Myriam – Sirén-Heikel, Stefanie – Granroth-Wilding, Mark – Toivonen, Hannu: Finding and Expressing News From Structured Data. s. 174–183. Julkaisussa AcademicMindtrek '17: Proceedings of the 21st International Academic Mindtrek Conference, ACM, New York, 2017. Saatavilla osoitteessa

<https://www.cs.helsinki.fi/u/htoivone/pubs/Leppanen_et_al_Mindtrek_2017.pdf> (katsottu 2.5.2020).

Medialiitto 16.2.2017

Medialiitto, Holmberg, Jukka – Kangas, Satu: Viite U 63/2016 vp, Eduskunnan sivistysvaliokunnalle, Lausunto tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. 16.2.2017.

Medialiitto 16.10.2019

Medialiitto: Googlen reaktio tekijänoikeussäätelyyn: näyttää Ranskassa vain otsikot. 16.10.2019. Saatavilla osoitteessa <https://www.medialiitto.fi/ajankohtaista/uutiset/2019/googlen_reaktio_tekijanoikeussaatelyyn_nayttaa_ranskassa_vain_otsikot.10864.news> (katsottu 17.2.2020).

Medialiitto, Kangas 15.11.2019

Medialiitto, Kangas, Satu: Lehtijulkaisujen suoja verkkokäytössä. Diaesitys, Opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus 15.11.2019. Saatavilla osoitteessa <https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ea5be8e5-c718-4049-8836-5d7fa9589c18/fc3aec9d-f2a8-4f75-9419-aadc4c7b2cff/ESITYS_20191115125756.pdf> (katsottu 30.12.2019).

Minkkinen 2017

Minkkinen, Panu: Oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus – suuntaus, tarkastelutapa, menetelmä? Lakimies 7–8/2017, s. 908–923.

Moscon 2019

Moscon, Valentina: Neighbouring rights: in search of a dogmatic foundation. The press publishers' case. s. 40–61. Teoksessa Pihlajarinne, Taina – Vesala, Juha – Honkkila, Olli (toim.): Online distribution of content in the EU. Edward Elgar Pub, Northampton, MA, 2019.

MTV 13.2.2017

MTV Oy: Lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle. Asia: Valtioneuvoston kirjelmä U 63/2016 vp eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. Viite: lausuntopyyntö 30.1.2017. 13.2.2017.

Mylly 2016

Mylly, Ulla-Maija: Tekijänoikeuden omaperäisyyden harmonisointi Euroopan unionissa. Lakimies 6/2016, s. 907–930.

NERA Economic Consulting 2017

NERA Economic Consulting, Posada de la Concha, Pedro – Gutiérrez García, Alberto – Coronado Saleh, Javier: Impact on Competition and on Free Market of the Google Tax or AEDE fee (Käännös alkuperäisestä espanjankielisestä tekstistä: “Impacto sobre la Competencia y el Libre Mercado de la Tasa Google o Canon AEDE”). NERA Economic Consulting, Report for the Spanish Association of Publishers of Periodical Publication (AEEPP), 2017. Saatavilla osoitteessa <[https://www.aeepp.com/pdf/Informe_NERA_para_AEEPP_\(INGLES\).pdf](https://www.aeepp.com/pdf/Informe_NERA_para_AEEPP_(INGLES).pdf)> (katsottu 16.1.2020).

News Media Alliance 2019

News Media Alliance: The Effects of the Ancillary Right for News Publishers in Spain and the Resulting Google News Closure. 2019. Saatavilla osoitteessa <http://www.newsmediaalliance.org/wp-content/uploads/2019/10/Final-Revised-Spain-Report_11-7-19.pdf> (katsottu 2.3.2020).

OECD 2010

Organisation for Economic Co-operation and Development, Directorate for Science, Technology and Industry, Committee for Information, Computer and Communications Policy, Working Party on the Information Economy: The Evolution of News and the Internet, DSTI/ICCP/IE(2009)14/FINAL. 11.6.2010. Saatavilla osoitteessa <<http://www.oecd.org/internet/ieconomy/45559596.pdf>> (katsottu 30.4.2020).

Oesch 2013

Oesch, Rainer: Valokuvan suoja nyt – teoskynnys vai muu ongelma? Lakimies 7–8/2013, s. 1184–1198.

Oesch, Tilisanomat 28.5.2019

Oesch, Rainer: Digitaalinen maailma haastaa perinteiset kustannussopimukset. Tilisanomat, 28.5.2019. Saatavilla osoitteessa <<https://tilisanomat.fi/yritysjuridiikka/digit-kustannussopimukset>> (katsottu 13.1.2020).

Ojanen 2016

Ojanen, Tuomas: EU-oikeuden perusteita. Edita Publishing Oy, Helsinki, 2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työpaja 29.5.2019

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Tekijänoikeuslain uudistus – DSM-direktiivin toimeenpano: Työpaja, Lehtijulkaisujen lähioikeus, kuulemistilaisuus, post-it lappujen tekstit. 29.5.2019. Saatavilla osoitteessa <<https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM018:00/2019>> (katsottu 5.2.2020).

Peukert 2016

Peukert, Alexander: An EU related right for press publishers concerning digital uses. A legal analysis. Goethe Universität Frankfurt am main, Faculty of Law, Research Paper No. 22/2016.

Pihlajarinne 2010

Pihlajarinne, Taina: Linkittäminen ja tekijänoikeus – argumentaatiomalleja ja oikeuspoliittisia näkökohtia. Defensor Legis 6/2010, s. 825–846.

Pihlajarinne 2012

Pihlajarinne, Taina: Immateriaalioikeuden yleiset opit ja digitalisoituminen – vertailussa tekijänoikeus ja tavaramerkkioikeus. Lakimies 3/2012, s. 383–396.

Pihlajarinne 2012b

Pihlajarinne, Taina: Kaupallinen linkittäminen tekijänoikeudessa. Selvitys tekijänoikeustoimikunnalle. Liitteenä julkaisussa Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tekijänoikeustoimikunnan mietintö: Ratkaisuja digiajan haasteisiin. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:2.

Pihlajarinne 2012c

Pihlajarinne, Taina: Lupa linkittää – toisen aineiston hyödyntämisen tekijänoikeudelliset rajat. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki, 2012.

Pihlajarinne 2013

Pihlajarinne, Taina: Teoskappaleen valmistus – tekijänoikeuden yleisten oppien koetinkivi? Lakimies 7–8/2013, s. 1217–1233.

Pihlajarinne 2014

Pihlajarinne, Taina: Johdatus immateriaalioikeuteen. Forum Iuris, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Helsinki, 2014.

Pihlajarinne 20.2.2017

Pihlajarinne, Taina: Eduskunnan sivistysvaliokunnalle lausunto asiassa valtioneuvoston U-kirjelmä 63 2016 vp (Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla). 20.2.2017.

Pihlajarinne 2019

Pihlajarinne, Taina: Linking and copyright – a problem solvable by functional-technical concepts? s. 25–39. Teoksessa Pihlajarinne, Taina – Vesala, Juha – Honkkila, Olli (toim.): Online distribution of content in the EU. Edward Elgar Pub, Northampton, MA, 2019.

Pihlajarinne – Vesala 2018

Pihlajarinne, Taina – Vesala, Juha: Proposed right of press publishers: a workable solution? Journal of Intellectual Property Law & Practice 13(3), 2018, s. 220–228.

Pitkänen 2017

Pitkänen, Olli: Mitä lähioikeus suojaa? Lakimies 5/2017, s. 580–602.

Podszun 2013

Podszun, Rupperecht: Searching the Future of Newspapers: With a Little Help from Google and IP law? IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law 44(3), 2013, s. 259–262.

Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm 1971

WIPO, Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm (Stockholm Intellectual Property Conference 1971) vol 1, 115.

Reda 22.12.2017

Reda, Julia: Commission to scientists: Stop ruining our copyright plans with your facts and your research! 22.12.2017. Saatavilla osoitteessa <<https://juliareda.eu/2017/12/jrc-paper-copyright/>> (katsottu 5.5.2020).

Ricolfi ym. 2018

Ricolfi, Marco – Xalabarder, Raquel – van Eechoud, Mireille: Academics against Press Publishers' Right: 169 European Academics warn against it. Institution for Information Law, 2018. Saatavilla osoitteessa <https://www.ivir.nl/publicaties/download/Academics_Against_Press_Publisher_s_Right.pdf> (katsottu 14.1.2020).

Rognstad 2008

Rognstad, Ole-Andreas: Opphavsrettens balanse. Avtale eller lovregel. s. 520–545. Teoksessa Engelbrekt, Antonina Bakardjieva – Bernitz, Ulf – Domeij, Bengt – Kur, Annette – Norderll, Per Jonas (toim.): Festskrift till Marianne Levin, Norstedts Juridik, Stockholm, 2008.

Rosati 1.4.2019

Rosati, Eleonora: DSM Directive Series #2: Is the press publishers' right waivable? The IPKat, 1.4.2019. Saatavilla osoitteessa

<<http://ipkitten.blogspot.com/2019/04/dsm-directive-series-2-is-press.html>>
(katsottu 24.4.2020).

Rosati 16.6.2019

Rosati, Eleonora: DSM Directive Series #6: 'hyperlinking' in the press publishers' right. The IPKat, 16.6.2019. Saatavilla osoitteessa <<http://ipkitten.blogspot.com/2019/06/dsm-directive-series-6-hyperlinking-in.html>> (katsottu 24.4.2020).

Salokannel 1990

Salokannel, Marjut: Häviävät elokuvan tekijät: tutkimus audiovisuaalisten oikeuksien luovutussopimuksista. Valtion painatuskeskus, Helsinki, 1990.

Sanoma 8.12.2016

Sanoma Media Finland Oy, Wiklund Marcus – Huhtanen, Ismo: Lausunto, eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta. Asia: U 63/2016 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. 8.12.2016.

Saraviita 2016

Saraviita, Ilkka: Perustuslaki. Talentum (e-kirja), Helsinki, 2016.

Savola 2015

Savola, Pekka: Tekijänoikeuden vaikutus Internet-linkittämiseen erityisesti EU-oikeuden valossa. s. 128–161. Teoksessa Korpisaari, Päivi (toim.): Viestintäoikeus nyt: Viestintäoikeuden vuosikirja 2014. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta, Helsinki, 2015.

Saw 2018

Saw, Cheng Lim: Linking on the Internet and Copyright Liability: A Clarion Call for Doctrinal Clarity and Legal Certainty. IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law 49(5), 2018, s. 536–564.

Scalzini 2015

Scalzini, Silvia: Is there free-riding? A comparative analysis of the problem of protecting publishing materials online in Europe. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 10(6), 2015, s. 454–464.

Senftleben ym. 2017

Senftleben, Martin – Kerk, Maximilian – Buiten, Miriam – Heine, Klaus: New rights or new business models? An inquiry into the future of publishing in the digital era. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 48(5), 2017, s. 538–561.

Sorvari 2005

Sorvari, Katariina: Vastuu tekijänoikeuden loukkauksesta: erityisesti tietoverkkoympäristössä. WSOY, Helsinki, 2005.

Spilsbury 2019

Spilsbury, Sallie: Rewriting the Rule Book? The Latest on the Draft Copyright Directive. *Entertainment and Sports Law Journal* 17(1), 2019, s. 1–5.

Stokes 2009

Stokes, Simon: *Digital copyright: law and practice*. Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2009.

Tribouillet – Schuler 2019

Tribouillet, Inès – Schuler, Marc: Implementing the DSM Copyright Directive: France takes the first step. TaylorWessing, 12.8.2019. Saatavilla osoitteessa <<https://united-kingdom.taylorwessing.com/en/directive-droit-dauteur-un-premier-cap-de-transposition-franchi-par-la-france>> (katsottu 30.12.2019).

Valokuvaajan uusi tekijänoikeusopas 2006

Suomen Valokuvajärjestöjen Keskusliitto Finnfoto ry, (toim.) Nordberg, Kai – Vuorenmaa, Tuomo-Juhani – Kustannusosakeyhtiö Musta taide: *Valokuvaajan uusi tekijänoikeusopas*. Karisto Oy, Hämeenlinna, 2006.

van Eechoud 2017

van Eechoud, M.M.M.: A publisher's intellectual property right: Implications for freedom of expression, authors and open content policies. University of Amsterdam, 2017. Saatavilla osoitteessa <<https://dare.uva.nl/search?identifier=6a2c4ef2-707a-4bef-b1e0-db184de4371c>> (katsottu 25.2.2020).

VG Media 22.10.2014

VG Media: Pressemitteilung, Google lehnt „Waffenruhe“ ab - Presseverlage beugen sich Druck Googles und lassen VG Media Gratisereinwilligung für Rechtenutzung erteilen. 22.10.2014. Saatavilla osoitteessa <http://www.vg-media.de/images/stories/pdfs/presse/2014/141022_pm_vgmedia_gratisereinwilligung-google.pdf> (katsottu 12.2.2020).

Vilanka 2006

Vilanka, Olli: Linkittäminen, tekijänoikeus ja verkkojulkaiseminen. Lakimies 4/2006, s. 608–627.

Xalabarder 2014

Xalabarder, Raquel: The Remunerated Statutory Limitation for News Aggregation and Search Engines Proposed by the Spanish Government; Its Compliance with International and EU Law. IN3 Working Paper Series, Universitat Oberta de Catalunya, 2014. Saatavilla osoitteessa <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2504596> (katsottu 16.1.2020).

Virallislähteet

Hallituksen esitykset

HE 23/1960 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin ja laiksi oikeudesta valokuvaan.

HE 70/1980 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin sekä oikeudesta valokuvaan annettujen lakien muuttamisesta.

HE 194/2001 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 54/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 28/2004 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta.

Mietinnöt

Tekijänoikeuskomitean mietintö 1953:5. Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin. Valtion julkaisutoimisto, Helsinki, 1953.

Tekijänoikeuskomitean mietintö 1990:31. Äänitteiden ja audiovisuaalisten teosten kopiointi ja levitys. Opetusministeriö, Helsinki, 1990.

Tekijänoikeustoimikunnan mietintö 2002:5. Tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa. Ehdotukset tietoyhteiskuntadirektiivin edellyttämiksi lainsäädännön muutoksiksi, muut tekijänoikeuslain muutosehdotukset. Opetusministeriö, Helsinki, 2002.

Tekijänoikeustoimikunnan mietintö 2012:2. Ratkaisuja digiajan haasteisiin, Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, 2011.

Muu kotimainen virallismateriaali

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:18. Tekijänoikeuden suuntaviivoja. Keskustelumistio politiikan muodostamisesta ja järjestelmän kehittämisestä. Opetusministeriö, Helsinki, 2007.

U 63/2016 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. Helsinki, 1.12.2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, muistio 7.3.2017. Still, Viveca: Eduskunnan sivistysvaliokunnalle. Asia: U63/2016 – Opetus- ja kulttuuriministeriön vastinelausunto koskien U-kirjelmästä sivistysvaliokunnalle annettuja lausuntoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, perusmuistio OKM2018-00318, 10.12.2018. Still, Viveca: Direktiivi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. U 63/2016 vp, EU 2016/1480.

Euroopan unionin virallismateriaali

Committee on Legal Affairs, Amendments 2017

European Parliament, Committee on Legal Affairs: Amendments 273 – 472, Draft report, Therese Comodini Cachia (PE601.094v01-00), Copyright in the Digital Single Market, Proposal for a directive (COM(2016)0593 – C8-0383/2016 – 2016/0280(COD)), 2016/0280(COD). 28.4.2017.

Digitaalisten sisämarkkinoiden strategia 2015

Euroopan komissio: Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, Digitaalisten sisämarkkinoiden strategia Euroopalle, COM(2015) 192 final. Bryssel, 6.5.2015.

Digital Single Market Policy

European Commission: Digital Single Market Policy, Shaping the Digital Single Market. Saatavilla osoitteessa <<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/shaping-digital-single-market>> (katsottu 16.1.2020).

European Commission – Fact Sheet 2019

European Commission: Questions and Answer – European Parliament’s vote in favour of modernized rules fit for digital age. Brussels, 26.3.2019. Saatavilla osoitteessa <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-19-1849_en.htm> (katsottu 18.9.2019).

European Commission Guide to the Case Law 2016

European Commission: Guide to the Case Law of the European Court of Justice on Articles 56 et seq, TFEU, Freedom to Provide Services. 19.5.2016. Saatavilla osoitteessa

<<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16743/attachments/1/translations>>

(katsottu 12.3.2020).

European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016

European Commission: Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules, Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market and Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down rules on the exercise of copyright and neighbouring rights applicable to certain online transmissions of broadcasting organisations and retransmissions of television and radio programmes, SWD (2016) 301 final, Part 1/3. Brussels, 14.9.2016.

European Commission Impact Assessment, Part 3/3 2016

European Commission: Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules, Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market and Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down rules on the exercise of copyright and neighbouring rights applicable to certain online transmissions of broadcasting organisations and retransmissions of television and radio programmes, SWD (2016) 301 final, Part 3/3. Brussels, 14.9.2016.

Euroopan komissio, tiivistelmä vaikutusten arvioinnista 2016

Euroopan komissio: Komission yksiköiden valmisteluasiakirja tiivistelmä vaikutusten arvioinnista EU:n tekijänoikeussäntöjen nykyaikaistamisesta, SWD (2016) 302 final. Bryssel, 14.9.2016.

European Parliament, legal analysis 2017

European Parliament, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs: Briefing, Legal Affairs, Legal analysis with focus on Article 11 of the proposed Directive on Copyright in the Digital Market. 2017. Saatavilla osoitteessa <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0dbb3a55-dbca-11e7-a506-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-121389460>> (katsottu 11.4.2020).

Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers 2017

European Commission, Joint Research Centre: Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers. 2017. Saatavilla osoitteessa <<https://www.asktheeu.org/en/request/4776/response/15356/attach/6/Doc1.pdf>> (katsottu 15.1.2020).

Study for the JURI Committee 2017

European Parliament, Directorate General for Internal Policies, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, Legal and Parliamentary Affairs, Study for the JURY Committee: Strengthening the Position of Press Publishers and Authors and Performers in the Copyright Directive. 2017. Saatavilla osoitteessa <https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596810/IPOL_STU%282017%29596810_EN.pdf> (katsottu 9.4.2020).

Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä 2015

Euroopan komissio: Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä, COM(2015) 626 final. Bryssel, 9.12.2015.

Haastattelut

Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

Emilia Uusitalo, Senior Associate, Hannes Snellman, haastateltaessa secondmentilla Sanoma Media Finlandilla, haastattelu (puhelu) 12.2.2020.

Satu Kangas, johtaja elinkeinopolitiikka, Medialiitto, haastattelu (sähköposti) 17–18.2.2020.

Tiina Kerttula, Senior Legal Counsel, Alma Media, haastattelu (tapaaminen) 26.2.2020.

Oikeustapaukset

Euroopan unionin tuomioistuin

C-263/86, *Belgian State v Humbel and Edel*, 27.9.1988, ECLI:EU:C:1988:451.

C-46/02, *Fixtures Marketing Ltd v Oy Veikkaus Ab*, 9.11.2004, ECLI:EU:C:2004:694.

C-203/02, *The British Horseracing Board Ltd ym. v William Hill Organization Ltd*, 9.11.2004, ECLI:EU:C:2004:695.

C-338/02, *Fixtures Marketing Ltd v Svenska Spel AB*, 9.11.2004, ECLI:EU:C:2004:696.

C-444/02, *Fixtures Marketing Ltd v Organismos prognostikon agonon podosfairou AE (OPAP)*, 9.11.2004, ECLI:EU:C:2004:697.

C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v Satakunnan Markkinapörssi Oy ja Satamedia Oy*, 16.12.2008, ECLI:EU:C:2008:727

C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, 16.7.2009, ECLI:EU:C:2009:465.

C-145/10, *Eva-Maria Painer v Standard VerlagsGmbH ym.*, 1.12.2011, ECLI:EU:C:2011:798.

C-406/10, *SAS Institute Inc. v World Programmin Ltd*, 2.5.2012, ECLI:EU:C:2012:259.

C-466/12, *Nils Svensson ym. v Retriever Sverige AB*, 13.2.2014, ECLI:EU:C:2014:76.

C-360/13, *Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd ym.*, 5.6.2014, ECLI:EU:C:2014:1195.

C-348/13, Unionin tuomioistuimen määräys, *BestWater International GmbH v Michael Mebes ja Stefan Potsch*, 12.10.2014, ECLI:EU:C:2014:2315.

C-572/13, *Hewlett-Packard Belgium SPRL v Reprobel SCRL*, 12.11.2015, ECLI:EU:C:2015:750.

C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV ym.*, 8.9.2016, ECLI:EU:C:2016:644.

C-527/15, *Stichting Brein v Jack Frederik Wullems*, 26.4.2017, ECLI:EU:C:2017:300.

C-476/17, *Pelham GmbH ym. v Ralf Hütter ja Florian Schneider-Esleben*, 29.7.2019, ECLI:EU:C:2019:624.

C-516/17, *Spiegel Online GmbH v Volker Beck*, 29.7.2019, ECLI:EU:C:2019:625.

C-299/17, *VG Media Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von Medienunternehmen mbH v Google LLC*, 12.9.2019, ECLI:EU:C:2019:716.

Kansalliset tuomioistuimet

Korkein oikeus

KKO 1977-II-85

Belgia

Court of First Instance of Brussels, Google v Copiepresse, No. 7964, 13.2.2007
(Englanninkielinen kopio)

Tekijänoikeusneuvoston lausunnot

TN 2003:6

TN 2010:2

TN 2013:3

TN 2013:16

TN 2013:22

TN 2014:4

TN 2018:6

TN 2018:8

TN 2019:7

LYHENTEET

Bernin sopimus	Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta Pariisin sopimuskirja, SopS 79/1986
CEIPI	The Centre for International Intellectual Property Studies
Direktiivi teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta, EUVL L 157/45, 30.4.2004, s. 45–86
DSM	Digital Single Market, digitaaliset sisämarkkinat
DSM-direktiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/790, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta, EUVL L130/92, 17.5.2019, s. 92–125
Ehdotus DSM-direktiiviksi	Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla, Bryssel, 14.9.2016, COM (2016)593 final
EU	Euroopan unioni
EU:n perusoikeuskirja	Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326/391, 26.10.2012, s. 391–407
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
EY	Euroopan yhteisö
HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
Komissio	Euroopan komissio
MEP	Member of the European Parliament
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PL	Suomen perustuslaki (731/1999)
Sananvapauslaki	Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003)

SEU	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL C 326, 26.10.2012, s. 13–45
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL C 326, 26.10.2012, s. 47–199
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
Sähkökauppadirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2000, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista (”Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä”), EYVL L 178/1, 17.7.2000, s. 1–16
TekijäL	Tekijänoikeuslaki (404/1961)
Tietojentoimittamisdirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/1535, annettu 9 päivänä syyskuuta 2015, teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä (kodifikaatio), EUVL L 241/1, 17.9.2015, s. 1–15
Tietokantadirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/9/EY, annettu 11 päivänä maaliskuuta 1996, tietokantojen oikeudellisesta suojasta, EYVL L 077, 27.3.1996, s. 20–28
Tietoyhteiskuntadirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa, EYVL L 167, 22.6.2001, s. 10–19
TN	Tekijänoikeusneuvosto
TRIPS-sopimus	Sopimus teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista, Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, SopS 5/1995
Tuomioistuimen työjärjestys	Unionin tuomioistuimen työjärjestys, EUVL L 265/1, 29.9.2012, s. 1–42
Vuokraus- ja lainausdirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/115/EY, annettu 12 päivänä joulukuuta 2006, vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden

alalla (kodifioitu toisinto), EUVL L 376/28, 27.12.2006,
s. 28–36

WIPO

Maailman henkisen omaisuuden järjestö, World
Intellectual Property Organization

WIPO:n tekijänoikeussopimus

WIPO:n tekijänoikeussopimus, SopS 17/2010

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

”Independent journalism and news distribution play an indispensable role in informing citizens. They are a pillar of public life and pluralistic, democratic societies. At their best, they are a source of reliable, quality information that people trust and understand.”¹

Lehtijulkaisuilla, ja erityisesti uutisilla, on tärkeä merkitys demokraattisessa yhteiskunnassa. Lehtijulkaisujen kustannusala on kuitenkin muuttunut ja tulee muuttumaan merkittävästi osana digitaalista murrosta.² Lehtikustantajat joutuvat nyt käymään kilpailua muiden verkossa sisältöä tarjoavien tahojen kanssa.³ Kilpailua käydään kävijöiden huomiosta ja sen seurauksena esimerkiksi mainostuloista. Mainostulot ovat yksi keino saada kustannustoiminta tuottamaan verkossa.⁴ Vaikka esimerkiksi jotkut uutisia tuottavat tahot ovatkin saaneet internetissä laajan yleisön, saattavat mainostajat kuitenkin suosia muita sivuja.⁵ Haasteita kustantajien verkkomainonnalle aiheuttavat niin suurien teknologiayhtiöiden, kuten Googlen ja Facebookin, merkittävä markkina-asema, käyttäjien siirtyminen verkosta mobiiliin, jossa mainostaminen on teknisesti haastavampaa, kuin mainoksia estävien ohjelmistojen kehittyminenkin.⁶ Moni myös löytää ja lukee uutisia verkossa esimerkiksi sosiaalisen median kautta sen sijaan, että menisi suoraan lehtikustantajan verkkosivulle.⁷ Komission DSM-direktiivin liittyvässä vaikutusten arvioinnissa on nostettu esiin vuonna 2016 tehty tutkimus, jonka mukaan lukiessaan uutisia internetissä 47 % kuluttajista ei klikkaa uutisaggregaattorin eli uutisia kokoavan palvelun sivulla olevia linkkejä lehtikustantajan verkkosivulle siirtyäkseen ja kokonaisen uutistekstin lukeakseen.⁸

---

¹ OECD 2010, s. 12.

² Oesch, Tilisanomat 28.5.2019: ”Digitaalinen maailma haastaa perinteiset kustannussopimukset”.

³ Jeon – Nasr 2016, s. 91; ja Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 220. On kuitenkin muistettava, että esimerkiksi sanomalehdet ovat jo vuosikymmeniä joutuneet kilpailemaan yleisön huomiosta esimerkiksi televisiota ja radiota vastaan. Deloitte 2016, s. 3.

⁴ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020. Toinen keino kustannustoiminnan tulonmuodostukseen verkossa on niin sanottujen maksumuurien asettaminen lehtijulkaisujen lukemiseksi. Cornia ym. 2016, s. 19. Suomessa esimerkiksi Helsingin Sanomat käyttää tällaista tulonansaintatapaa verkossa.

⁵ Cornia ym. 2016, s. 17.

⁶ Cornia ym. 2016, s. 17–18.

⁷ Cornia ym. 2016, s. 35.

⁸ European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 157; ja European Commission Impact Assessment, Part 3/3 2016, s. 185–186, liite 13A, kohta 5, Eurobarometer data on consumer’s habits when accessing news online.

Sen lisäksi, että lehtikustantajat joutuvat käymään kovempaa kilpailua lukijoiden huomiosta, käyttävät tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat, kuten uutisaggregaattorit, kustantajien lehtijulkaisuja *free-riding* -termilläkin kuvailtavissa olevin tavoin. Free-riding -termillä viitataan toimintaan, jossa esimerkiksi uutisten välittäjät hyödyntävät kustantajien tuottamaa sisältöä omassa liiketoiminnassaan maksamatta siitä kuitenkaan kustantajille mitään korvausta.⁹ On puhuttu myös niin sanotusta arvokuilusta.¹⁰ Lehtikustantajien haasteet verkossa ovat siis löyhärajaisesti jaettavissa kahteen ryhmään: käyttäjien ja siten myös mainostulojen siirtymiseen kokonaan toisaalle sekä lehtijulkaisujen ilman korvausta tapahtuvaan käyttöön, mikä osaltaan vähentää mainostuloja ja ohjaa lukijoita näiden lehtijulkaisuja ilman lisenssiä käyttävien tahojen sivuille.¹¹

Tärkeän osan lehtikustantajien omaisuudesta muodostavat immateriaalioikeudet. Lehtikustantajat ovat kuitenkin kokeneet oikeuksiensa hyödyntämisen ja täytäntöönpanon verkossa käytännössä haastavaksi.¹² Tässä tutkimuksessa lehtijulkaisujen verkkokäyttöön otetaan näkökulmaksi tekijänoikeus ja sen lähioikeudet. Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista säädetään kansallisessa TekijäL:ssä. Myös EU on ollut enenevässä määrin merkittävä toimija tekijänoikeuden alalla.¹³ Komissio on kuitenkin tiedonannossaan ”Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä” nostanut esiin, että EU:n tähän asti voimassa olleet tekijänoikeussäännöt eivät välttämättä mahdollista verkon uusien jakelumuotojen johdosta syntyvän arvon oikeanmukaista jakautumista eri tahojen välillä.¹⁴ Nimenomaan tekijänoikeudellisesta näkökulmasta ajankohtaisen lehtijulkaisujen verkkokäytön tarkastelusta tekeekin keväällä 2019 EU:ssa voimaan tullut DSM-direktiivi eli uusi tekijänoikeusdirektiivi. EU-jäsenvaltioiden on DSM-direktiivin 29 artiklan mukaan implementoitava DSM-direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään vuonna 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteleeikin tätä kirjoitettaessa direktiivin kansallista implementointia.

---

⁹ Scalzini 2015, s. 456.

¹⁰ Opetus- ja kulttuuriministeriö, muistio 7.3.2017, s. 8.

¹¹ Ei kuitenkaan voida mustavalkoisesti ajatella lehtijulkaisujen kustantajien olevan verkkoympäristössä voimattomana pelkästään haasteiden edessä. Monet lehtikustantajat ovat myös kehittäneet uusia toimintamalleja näihin haasteisiin vastaamiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi niiden omat mobiilisovellukset sekä kohdennetun yleisön houkutteleva uudenlaisella sisällöllä. Cornia ym. 2016, s. 7–8.

¹² European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 155.

¹³ Pihlajarinne 2014, s. 42. Tästä on osoituksena myös EUT:n tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin liittyen antama ratkaisukäytäntö.

¹⁴ Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä 2015, s. 10.

DSM-direktiivin ensimmäinen artikla antaa hyvän yleiskuvan siitä, minkä takia direktiivi kokonaisuutena on säädetty. Tarkoituksena on yhdenmukaistaa tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin liittyvää sääntelyä siten, että huomioidaan erityisesti aineiston digitaalinen käyttö ja luodaan toimivimmat markkinat. DSM-direktiivin IV osastossa säädetään toimenpiteistä tekijänoikeuden kannalta toimivien markkinoiden saavuttamiseksi. Osaston ensimmäisessä luvussa, Oikeudet julkaisuihin, säädetään artikkelissa 15 lehtijulkaisujen suojasta verkkokäytössä eli säädetään niin sanotusta *lehtikustantajan lähioikeudesta*.¹⁵ Termillä lehtikustantajan lähioikeus tarkoitetaan tässä tutkielmassa DSM-direktiivin 15 artiklan mukaista lähioikeutta, ellei toisin mainita. 15 artiklan perusteluiden mukaan uusi lähioikeus on tarpeellinen kustantajien organisaatio- ja rahoituspanoksen suojaamiseksi, mikä on tärkeää kustannusalan turvaamisen ja luotettavan tiedonsaannin kannalta.¹⁶ Luotettavan tiedonsaannin tavoite onkin johdettavissa jo EU:n perusoikeuskirjan 11 artiklan 2 kohdasta, jonka mukaan tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan. Artiklan perusteluissa nostetaan esiin myös, että koska lehtijulkaisujen kustantajilla ei ole aiemmin ollut oikeudenhaltijan asemaa, on niiden ollut vaikeaa lisensoida ja käyttää oikeuksiaan verkossa suhteessa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajiin.¹⁷ 15 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetään oikeuden sisällöstä seuraavasti:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että johonkin jäsenvaltioon sijoittautuneilla lehtijulkaisujen kustantajilla on direktiivin 2001/29/EY 2 artikkelissa ja 3 artiklan 2 kohdassa säädetty oikeudet tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvan niiden lehtijulkaisujen verkkokäytön osalta.”

Viitatussa tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artikkelissa säädetään yksinoikeudesta kappaleen valmistamiseen ja 3 artiklan 2 kohdassa taas yksinoikeudesta saattaa aineisto yleisön saataviin langallisesti tai langattomasti siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada suojattu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. DSM-direktiivin 15 artiklan 4 kohdan mukaan oikeus lakkaa kahden vuoden kuluttua julkaisemisesta. Jäljempänä artikkelissa säädetään myös rajoituksista oikeuteen, esimerkiksi yksittäisiä käyttäjiä koskien.

---

¹⁵ Tässä tutkimuksessa käytetään uudesta lähioikeudesta tätä nimitystä. Vakiintunut kansallinen nimitys selvinnee DSM-direktiivin implementoinnin myötä.

¹⁶ DSM-direktiivi, johdantolause 55. Lähioikeuden säätämisen taustalla havaittavissa olevaa ajatusta niin sanotun laatujournalismin suojelemisesta on kritisoitu, koska tietyn journalismin määrittelemistä ”hyväksi” voidaan pitää ongelmallisena. Danbury 2016, s. 32.

¹⁷ DSM-direktiivi, johdantolause 54.

Vaikka DSM-direktiivi ja siihen sisällytetty lehtikustantajan lähioikeus sääntelevät ajankohtaisia tekijänoikeudellisia kysymyksiä, on koko direktiivi saanut paljon kritiikkiä osakseen. Kirjallisuudessa on esimerkiksi esitetty, ettei DSM-direktiivi tarjoa tyydyttävää ratkaisua aiemman tietoyhteiskuntadirektiivin ongelmakohtiin. Tällaisia ongelmia ovat esimerkiksi EU:n tekijänoikeuslainsäädännön fragmentoituneisuus erityisesti rajoitussäännösten osalta, yleisölle välittämisen konseptin vaikeatulkintaisuus ja tekijänoikeudella suojatun aineiston uudet digitaaliset käyttötavat.¹⁸ Tekijänoikeuslainsäädännön fragmentoitumisesta on oltu huolestuneita myös DSM-direktiiviin liittyvässä U-kirjelmässä. Kirjelmässä on esitetty Suomen kanta siitä, ettei se kannata uusien oikeuksien ja oikeudenhaltijoiden lisäämistä tekijänoikeusjärjestelmään.¹⁹ Nimenomaan lehtikustantajan lähioikeutta on kritisoitu siitä, ettei journalistisen sisällön markkinoilla ole mitään ongelmaa, jonka vuoksi uutta lähioikeutta voitaisiin pitää perusteltuna.²⁰ Kansalaisten taholta direktiivi on joutunut kritiikin kohteeksi, sillä huolena on ollut, että DSM-direktiivi aiheuttaa sensuuria netissä ja on siten uhka vapaalle internetille.²¹ Tässä tutkimuksessa pyritään tämän DSM-direktiivin valmisteluvaiheessa esitetyn kritiikin arvioimisen sijaan kuitenkin keskittymään siihen, millaisen muutoksen uusi lähioikeus mahdollisesti saa aikaan, ja siten tuomaan erilainen näkökulma kriittisävytteiseen keskusteluun. Tällainen näkökulma on perusteltu, koska DSM-direktiivi, ja sen myötä sen 15 artiklan mukainen lehtikustantajan lähioikeus, on jo hyväksytty EU:ssa ja niiden kansallista implementointia valmistellaan.

DSM-direktiivin 15 artiklassa säädetyssä suojassa on kyse nimenomaan lähioikeudesta.²² Verrattuna tekijänoikeussuojaan lähioikeussuojan osalta on totuttu ajattelemaan, ettei sen saamiseksi edellytetä tekijänoikeuden saamiseksi vaadittavaa teoskynnyksen ylittymistä.²³ Lähioikeudet suojaavat nimensä mukaisesti tekijänoikeudelle läheistä sukua olevia oikeuksia.

---

¹⁸ Ghidini – Banterele 2018, s. 2.

¹⁹ U 63/2016 vp, s. 13. U-kirjelmällä valtioneuvosto täyttää PL 96.2 §:n mukaisen tiedonantovelvollisuuden EU-asiasta eduskunnalle, jotta eduskunta voisi käsitellä asian. Saraviita 2016, s. 866–867. DSM-direktiivin valmisteluvaiheessa myös Pihlajarinne on esittänyt huolensa erityisesti lehtikustantajan lähioikeuden tekijänoikeuden kenttää fragmentoivasta vaikutuksesta ja olisi toivonut uuden lähioikeuden sijaan esimerkiksi linkityksen tekijänoikeudellisen arvioinnin muuttamista siten, että siinä huomioitaisiin esimerkiksi kaupalliset intressit. Pihlajarinne 2019, s. 26. Suomessa on muutenkin DSM-direktiivin valmistelun aikana pidetty DSM-direktiiviä huonona keinona tekijänoikeussäntelyn kehittämiseen sisämarkkinoilla. Opetus- ja kulttuuriministeriö, perusmuistio OKM2018-00318, 10.12.2018, s. 2.

²⁰ Peukert 2016, summary. Peukertin mukaan komissio on sivuuttanut sen tosiasian, että internet mahdollistaa uudenlaisten liiketoimintamallien syntymisen ja sen että osa kustantajista on jo onnistuneesti sopeutunut verkkoympäristöön.

²¹ Helsingin Sanomat 26.3.2019.

²² DSM-direktiivi, johdantokappale 55.

²³ Pihlajarinne 2014, s.88.

Haarmannin mukaan TekijäL:n sisältämien lähioikeuksien suojien tavoitteet ovat varsin erilaisia. Eri lähioikeuksilla voidaan katsoa annettavan niin tekijän suojaa muistuttavaa suojaa, taloudellista suojaa kuin jopa kilpailuoikeudellisenakin pidettävää suojaa.²⁴

Medialiitto on lehtikustantajan lähioikeuteen liittyvässä opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuudessa havainnollistanut hyvin lehtikustantajan lähioikeuden sijoittumista suomalaiseen tekijänoikeusjärjestelmään. Tekijänoikeusjärjestelmässä suojattavat intressit ovat jaettavissa luovan työn suojaan ja toisaalta yritysten investointien suojaan. Luovaa työtä suojaavat ensi sijassa perinteinen tekijänoikeus sekä esittäjän ja valokuvaajan lähioikeudet. Yritysten investointeja taas suojaavat äänitallenteen tuottajan lähioikeus, kuvataallenteen tuottajan lähioikeus, radio- ja televisioyrityksen lähioikeus sekä tietokannan valmistajan lähioikeus. Tähän yritysten investointeja suojaavaan joukkoon liittyy nyt lehtikustantajan lähioikeus, joka on muihin lähioikeuksiin verrattuna suppeampi lähioikeus, sillä se koskee vain lehtijulkaisujen käyttöä verkossa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta.²⁵

1.2 Tutkimuskysymys

Tämän tutkimuksen kohde on lehtijulkaisujen tekijänoikeudellinen suoja verkkoympäristössä. Tutkielman pääasiallisena tarkoituksena on tutkia muutosta, jonka DSM-direktiivin 15 artiklan mukainen lehtikustantajan lähioikeus tuo tähän lehtijulkaisujen tekijänoikeudelliseen suojaamiseen. Tekijänoikeudellisella suojalla tarkoitetaan TekijäL 1 §:n mukaiseen tekijänoikeuteen ja sen lähioikeuksiin perustuvaa suojaa. Keskeistä tutkimuksessa on selvittää, miten uusi DSM-direktiivin mukainen lehtikustantajan lähioikeus mahdollistaa lehtijulkaisujen suojaamisen verkossa ja millaisen muutoksen se mahdollisesti tuo verrattuna aiempaan oikeustilaan. Muutoksen tutkimiseksi tutkimuksessa pyritään ensin selvittämään, miten lehtijulkaisut ovat olleet verkossa suojattavissa tekijänoikeudellisin keinoin ennen DSM-direktiivin mukaista lehtikustantajan lähioikeutta. Koska lehtikustantajan lähioikeus on uusi lähioikeus, on samalla perusteltua selvittää myös sen suojan alaa. Tarkoituksena on arvioida niin tekijänoikeuteen kuin lehtikustantajan lähioikeuteen perustuvan suojan tehokkuutta ja käyttökelpoisuutta. Lehtijulkaisujen verkkokäytön osalta keskitytään erityisesti

---

²⁴ Haarmann 2005, s. 256. Myös Pitkänen on pitänyt lähioikeusjärjestelmän suojan kohdetta hajanaisena. Pitkäsen mukaan jonkinlaiseksi yhteiseksi tekijäksi on kuitenkin hahmotettavissa ”investointi aineettoman arvon luomiseen”. Pitkänen 2017, s. 601.

²⁵ Medialiitto, Kangas 15.11.2019, dia 3 (opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus). Lehtikustantajan lähioikeuden voidaan katsoa liittyvän nimenomaan yritysten investointeja suojaavien lähioikeuksien joukkoon, koska DSM-direktiivissä lehtikustantajan lähioikeutta on perusteltu nimenomaan kustantajien organisaatio- ja rahoituspanoksen tunnustamisella. DSM-direktiivi, johdantolause 55.

uutisaggregointiin, sillä tämän kaltaiset palvelut on nimenomaisesti mainittu DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluissa.²⁶

Tutkimus on rajattu DSM-direktiivin osalta koskemaan vain 15 artiklan mukaista lehtikustantajan lähioikeutta. Direktiivin 15 artiklassa, jossa säädetään lehtikustantajan lähioikeudesta, on suojan kohteeseen liittyviä määritelmiä, joiden sisällön ymmärtäminen ja täsmentäminen on välttämätöntä, jotta voidaan ymmärtää, miten uutta lähioikeutta mahdollisesti sovelletaan. Tällainen on esimerkiksi artiklassa mainittu *hyvin lyhyet otteet*, jotka jäävät lehtikustantajan lähioikeuden soveltamisalan ulkopuolelle. Tässä tutkimuksessa keskitytään DSM-direktiivin 15 artiklan osalta nimenomaan lehtikustantajan lähioikeuden suoja-alaan eikä esimerkiksi sen johdosta käytännössä tehtäviin lisenssijärjestelyihin. Tutkimuksessa ei niin ikään tutkita lehtikustantajan lähioikeuteen liittyviä seuraamuksia tai oikeussuojakeinoja.²⁷ Koska näkökulma on tekijänoikeudellinen, esimerkiksi lehtikustantajan lähioikeuden mahdollisia kilpailuoikeudellisia vaikutuksia ei tutkita.²⁸ DSM-direktiivin 15 artikla tarjoaisi myös mahdollisuuden aiheen laajempaan perusoikeuksien ja EU-lainsäätäjän kompetenssin näkökulmasta tapahtuvaan tarkasteluun, mutta nämäkin näkökulmat suljetaan pois tämän tutkimuksen piiristä.²⁹

Koska lehtikustantajan lähioikeus on uusi lähioikeus, eivät sen vaikutukset eri intressitahoihin ole vielä tyhjentävästi tiedossa. Tutkimuksen lopussa keskitytäänkin tarkastelemaan lähioikeuden potentiaalisia tosiasiallisia vaikutuksia sen kannalta oleellisimpiin intressitahoihin. Lainkohdan tosiasiallisten vaikutusten tutkiminen on oikeustieteellisessäkin tutkimuksessa tärkeää, jotta voidaan ymmärtää esimerkiksi erilaisten laintulkintavaihtoehtojen konkreettiset seuraukset. Tällainen näkökulma tutkimukseen on myös mielenkiintoinen ja ajankohtainen erityisesti siksi, että DSM-direktiivin 15 artiklasta käydyssä keskustelussa on

---

²⁶ DSM-direktiivi, johdantolause 55.

²⁷ Keskustelussa on esitetty, että sopimusalalisenssijärjestelmä voisi toimia lehtikustantajan lähioikeuden lisensoinneissa. Medialiitto, Kangas 15.11.2019, dia 13 (opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus). DSM-direktiivin 15 artiklan 3 kohdan mukaan tietoyhteiskuntadirektiivin 5–8 artikla soveltuu soveltuvin osin lehtikustantajan lähioikeuteen. Tietoyhteiskuntadirektiivin 8 artiklassa säädetään puolestaan seuraamuksista ja oikeussuojakeinoista. On esitetty, että tämän lisäksi DSM-direktiivin 15 artiklan 3 kohdassa pitäisi olla vielä nimenomainen viittaus direktiiviin teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta. European Parliament, legal analysis 2017, s. 7.

²⁸ Ks. Kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta uutisaggregointiin esimerkiksi Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 222–224.

²⁹ EU-lainsäätäjän kompetenssi DSM-direktiivin säätämiseksi perustuu SEUT 114 artiklaan, jonka mukaan EU:lla on lainsäädäntövalta toimivien sisämarkkinoiden varmistamiseksi. Perusoikeusnäkökulmaa sivutaan tutkimuksessa lyhyesti siltä osin kuin se on aiheen tekijänoikeudellisen käsittelyn kannalta tarpeen. Lehtikustantajan lähioikeutta sananvapausnäkökulmasta käsittelee esimerkiksi van Eechoud 2017, s. 18–24.

korostunut eri tahojen välinen vastakkainasettelu. Kustantajatahojen edustajat ovat kannattaneet lehtikustantajan lähioikeutta ja muut sidosryhmät ovat suhtautuneet siihen varautuneesti.³⁰ Myös valtioneuvosto on painottanut DSM-direktiiviin liittyvässä U-kirjelmässä, että olisi tärkeää löytää tasapaino erilaisten intressien välillä koko DSM-direktiivin osalta.³¹

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymys on siis seuraava:

Miten DSM-direktiivin 15 artiklan mukainen lehtikustantajan lähioikeus muuttaa lehtijulkaisujen suojaamista verkossa tekijänoikeudellisin keinoin?

Tutkimuskysymykseen vastaamiseksi on vastattava seuraaviin apututkimuskysymyksiin:

Miten lehtijulkaisuja on voinut suojata tekijänoikeudellisin keinoin verkossa ennen DSM-direktiiviä?

Millaisia potentiaalisia vaikutuksia DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisella lehtikustantajan lähioikeudella voi olla eri intressitahoihin?

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmä eli metodi tarkoittaa työkalua, joka ohjaa tapaa tuottaa tutkimustietoa.³²

Tässä tutkimuksessa tuo tiedontuotantoa ohjaava työkalu on lainoppi eli oikeusdogmatiikka, joka on oikeustieteen oma metodi. Lainoppia käytetään metodina silloin, kun halutaan selvittää, mikä on voimassa olevan oikeuden mukaan ratkaisu johonkin oikeudelliseen ongelmaan.³³

Oikeudellista ongelmaa ratkotaan oikeuden tulkinnalla ja systematisoinnilla.³⁴ Lainopillisenkin metodin alla on mahdollista tehdä erilaista tutkimusta. De lege lata -tutkimuksessa argumentaatio nojaa erityisesti oikeuslähdeoppiin, ja tässä tutkimuksessa tehdäänkin nimenomaan de lege lata -tutkimusta.³⁵

Tässä oikeusdogmaattisessa tutkimuksessa pyritään selvittämään, mikä vallitseva oikeustila on ollut ennen DSM-direktiivin 15 artiklan mukaista lehtikustantajan lähioikeutta ja sen jälkeen

---

³⁰ Kustantajatahoista lähioikeutta ovat kannattaneet lausunnoissaan muun muassa Medialiitto 16.2.2017; MTV 13.2.2017; ja Sanoma 8.12.2016. Lehtikustantajan lähioikeutta on kannattanut myös Kopiosto lausunnossaan eduskunnan sivistysvaliokunnalle. Kopiosto 4.2.2019. Lehtikustantajan lähioikeuteen ovat suhtautuneet varauksella muun muassa Journalistiliitto 21.2.2017; sekä Effi ry 7.12.2016.

³¹ U 63/2016 vp, s. 13.

³² Häyhä 1997, s. 23–24.

³³ Husa ym. 2008, s. 20.

³⁴ Husa ym. 2008, s. 20.

³⁵ Kolehmainen 2015, s. 108.

mikä oikeustila tulisi mahdollisesti olemaan uuden lähioikeuden johdosta. Kolehmainen mukaan ei pidä unohtaa, että myös tavanomaisen lainopin keinoin on mahdollista tarkastella käsillä olevaa aihetta kriittisesti.³⁶ Tällaista kriittistä tarkasteltua on tarkoitus tehdä tässäkin tutkimuksessa, sillä tutkittaessa uutta lainsäädäntöä, on hyvä esittää aiheesta myös käytännöllisiä ja kriittisiä kannanottoja. On painotettava, että tässä tutkimuksessa esitetty kanta DSM-direktiivin 15 artiklan implementoinnin mahdollisista seurauksista kansalliseen oikeustilaan on vain tämän tutkimuksen tulos, sillä kyseisen säädöksen implementointityö on vielä kesken ja siinä voidaan tulla erilaisiin lopputuloksiin artiklan tulkinnanvaraisista sanamuodoista johtuen. Lisäksi myös laajemman yhteiskunnallisen näkökulman tuomista oikeustieteelliseen tutkimukseen on pidetty erityisen suotavana.³⁷ Tutkielman lukua, jossa käsitellään lehtikustantajan lähioikeuden vaikutusta eri sidosryhmiin, voidaankin pitää tällaisena näkökulmana.

Tehtäessä lainopillista tutkimusta voidaan tutkimuksen perusteluissa käyttää erilaisia tulkinta-argumentteja.³⁸ Koska oikeusdogmaattisen tutkimuksen argumentaatiossa oikeuslähdeopilla on merkittävä asema, muodostuu lainsäätäjän tarkoitus oikeuslähdeopillisesti merkittäväksi tulkinta-argumentiksi.³⁹ Tutkielmassa tehdään myös teleologista tulkintaa, kun pyritään selvittämään, mikä erilaisista sääntelyn tulkintavaihtoehdoista tulisi valita, jotta sääntelyn tarkoitus toteutuisi mahdollisimman hyvin.⁴⁰ Lainopillisen metodin lisäksi tutkimuksen tekemiseksi on myös haastateltu kustantajatahojen edustajia. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan käytetä haastattelututkimusta tutkimuksen varsinaisena metodina, vaan haastattelut ovat toimineet enemmän täydentävinä ja suuntaa antavina näkökulmina.

1.4 Tutkimusaineisto

Edellä sanotusti lainopillisessa tutkimuksessa on tarkoitus tulkita ja systematisoida oikeutta. Oikeuslähdeoppi osoittaa tällöin aineiston, joka on tulkinnan ja systematisoinnin kohteena.⁴¹ Suomessa on perinteisesti noudatettu Aulis Aarnion oikeuslähdeoppia, jossa oikeuslähteet on ollut tapana jakaa kolmeen eri kategoriaan: vahvasti velvoittaviin eli lakiin ja maantapaan, heikosti velvoittaviin eli lainsäätäjän tarkoitukseen ja tuomioistuinratkaisuihin ja sallittuihin

---

³⁶ Kolehmainen 2015, s. 108 alav. 9.

³⁷ Minkkinen 2017, s. 922.

³⁸ Aarnio 1989, s. 217.

³⁹ Aarnio 1989, s. 225.

⁴⁰ Hirvonen 2011, s. 40.

⁴¹ Hirvonen 2011, s. 41.

oikeuslähteisiin eli esimerkiksi oikeuskirjallisuuteen.⁴² Tarkkaavainen lukija huomaa, että nykyisin merkittävässä asemassa olevaa EU-oikeutta ei ole selkeästi ryhmitelty minkään edellä mainitun kategorian alle. Aarnion oikeuslähdeoppi ei voi kuitenkaan suoraan osoittaa EU-oikeuden tai EUT:n ratkaisujen oikeuslähdeopillista asemaa oikeuslähdeopin kehittäjäajankohdan johdosta. EU-oikeuden oikeuslähdeopillisesta asemasta antaa osviittaa sen soveltaminen ristiriitatilanteessa suhteessa kansallisiin normeihin – EU-oikeus on oikeuslähdehierarkiassa ylemmällä sijalla.⁴³

Keskeinen lähde tässä tutkielmassa on DSM-direktiivi. Aineistona tullaan käyttämään DSM-direktiiviin liittyvää valmisteluaineistoa, muita tekijänoikeuteen liittyviä direktiivejä sekä kansallista lainsäädäntöä ja sen valmisteluaineistoa. Aineistona käytettävien oikeustapausten osalta oikeuslähdeopillisesti merkittävimpiä ovat EUT:n antamat aiheita sivuavat ratkaisut. Argumentaation tukena tullaan käyttämään myös tekijänoikeusneuvoston lausuntoja. Tekijänoikeusneuvoston lausunnot ovat kuitenkin vain suosituksia, eli ne eivät ole osapuolia sitovia.⁴⁴ Aineistona on myös niin ikään kansallista ja eurooppalaista oikeuskirjallisuutta.

Tutkittavan aiheen erityisen ajankohtaisuuden takia aineistona tullaan käyttämään myös aiheesta kirjoitettuja muita kuin oikeustieteellisiä artikkeleita kuvaamaan aiheen ympärillä käytyä keskustelua. Vain tällaista aineistoa käyttämällä on mahdollista selvittää, millaisia vaikutuksia lehtikustantajan lähioikeudella on reaali maailmassa eri intressitahoihin. Tarkasteltaessa lähioikeuden vaikutusta nimenomaan lehtijulkaisujen kustantajien osalta aineistona käytetään myös edellä mainittuja haastatteluja. Intressitahoista juuri kustantajia on haastateltu, koska lehtikustantajan lähioikeuden edunsaajina uudella lähioikeudella on erityinen vaikutus niiden toimintaan.

---

⁴² Aarnio 1989, s. 254–256.

⁴³ Hirvonen 2011, s.43 ja Ojanen 2016, s. 87.

⁴⁴ Haarmann 2014, s. 50.

2. Lehtijulkaisujen kustantajat ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat keskeisinä toimijoina

2.1 Lehtijulkaisujen kustantaja

Koska tämän tutkimuksen kohteena on erityisesti DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden vaikutus eri intressitahoihin, on tiettyjen intressitahojen määritelmiin perehdyttävä heti aluksi. Läpi tutkimuksen lehtijulkaisujen verkkokäyttöä hahmotetaan erityisesti lehtijulkaisujen kustantajien ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien välisen suhteen kautta. Näitä tahoja käytetään esimerkkeinä myös DSM-direktiiviä edeltäneen oikeustilan eli pääasiassa TekijäL 1 §:n mukaiseen tekijänoikeuteen perustuvan suojan tarkastelussa, vaikka lehtijulkaisun kustantaja ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaja ovatkin vasta DSM-direktiivissä käytettyjä käsitteitä. Näin tehdään, jotta läpi tutkimuksen tarkasteltaisiin johdonmukaisesti samojen tahojen tekemiä toimia. Jäljempänä tutkielman luvussa, jossa käsitellään lehtikustantajan lähioikeuden potentiaalisia vaikutuksia eri intressitahoihin, perehdytään lisäksi tarkemmin lehtijulkaisuihin sisällytetyn aineiston tekijöihin ja yksittäisiin käyttäjiin.

Kansallisesti kustannustoiminnasta säädetään TekijäL 31–38 §:issä. TekijäL 31 §:n mukaan kustannussopimuksella tekijä luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai senkaltaista menetelmää käyttäen monistaa tai julkaista kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Lainkohdan mukaan teoksen kappale jää kuitenkin tekijän omaksi. Kustantajan velvollisuutena on TekijäL 33 §:n mukaan julkaista teos kohtuullisessa ajassa, huolehdittava tavanmukaisesti sen levittämisestä sekä saatettava teoksen julkaiseminen loppuun. Lainkohtien tarkoituksena on kuitenkin ensisijaisesti ollut säännellä kirjojen kustannustoimintaa, eikä niinkään lehtikustannustoimintaa.⁴⁵ Toisaalta TekijäL 31 §:n laaja sanamuoto ”kirjallisen tai taiteellisen teoksen” ei sulje pois lainkohdan soveltamista myös esimerkiksi artikkelin kirjoittaneen toimittajan ja lehtikustantajan väliseen kustannussopimukseen.

Oikeuskirjallisuudessa kustantaja on määritelty tahoksi, joka ottaa vastatakseen taloudellisen riskin kustannustoiminnasta. Usein kustantaja on käytännössä osakeyhtiö, ja samaan osakeyhtiöön kuuluu tyypillisesti myös julkaisija, jolloin ne muodostavat yhdessä yhden oikeushenkilön. Kustantaja voi olla esimerkiksi lehtikustantaja, jolla on palveluksessaan

---

⁴⁵ TekijäL 31–38 §:ien taustalla on alun perin ollut nimenomaan kirjakustantaja- ja tekijäjärjestöjen välillä neuvotellut kirjakustannussopimusta koskevat yleiset määräykset. Harenko ym. 2016, s. 375. Tältä pohjalta valmistellut lainkohdat ovat myös säilyneet samanlaisina lain voimaantulosta asti vuodesta 1961, HE 23/1960 vp, s. 13.

toimittajia, jotka tuottavat lehteen sisältöä.⁴⁶ EU-oikeudessa kustantajia ei kuitenkaan ole pidetty tähän asti varsinaisina oikeudenhaltijoina, vaan kyse on siitä, että kustantajat hyödyntävät teoksia heille lisensoitujen oikeuksien perusteella.⁴⁷ Lehtikustantajan lähioikeus tulee tosin tuomaan tähän muutoksen, kun lehtikustantajista tulee lähioikeuden oikeudenhaltijoita.

Kustantajien liiketoiminta perustuu siis pääasiassa tekijöiltä tai muilta oikeudenhaltijoilta sopimuksin saatuihin suojatun aineiston käyttöoikeuksiin eli lisensseihin. Tavallista onkin, että tekijät luovuttavat kustantajalle vain osan oikeuksistaan sen sijaan, että siirtäisivät tekijänoikeuden kokonaisluovutuksena kustantajalle.⁴⁸ Tällöin puhutaan niin sanotusta osittaisluovutuksesta.⁴⁹ Kustannusallalla tavanomaisesti annettavat yksinomaiset lisenssit ovat sisällöltään sellaisia, etteivät saman alan kilpailijat saa samassa maassa hyödyntää teosta. Jos kustantajalle on taas annettu niin sanottu ei-yksinomainen lisenssi teokseen, muilla kustantajilla voi olla oikeuksia samaan teokseen.⁵⁰

Nimenomaan DSM-direktiivissä tarkoitetaan lehtijulkaisujen kustantajilla palveluntarjoajia, jotka julkaisevat lehtijulkaisuja. Lehtijulkaisujen kustannustoiminnan tulee siis olla DSM-direktiivin määritelmän mukaan sellaista taloudellista toimintaa, jossa on unionin oikeuden mukaan kyse palveluiden tarjoamisesta. DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluiden mukaan lehtikustantajan määritelmän mukaisia tahoja ovat esimerkiksi uutiskustantajat ja uutistoimistot.⁵¹ DSM-direktiivissä ei kuitenkaan sanota tyhjentevästi, onko kustantajan lehtijulkaisuilleen lähioikeussuojaa saadakseen harjoitettava kustannustoimintaa päätoimenaan, mikä voi aiheuttaa tulkintaongelmia.⁵² 15 artiklan perusteluissa mainitaan esimerkeiksi lähioikeudella suojattavista lehtijulkaisuista sanomalehdet, yleis- ja erikoisaikakauslehdet sekä uutissivustot, mikä kuitenkin viittaisi toiminnan päätoimisuuteen.⁵³

---

⁴⁶ Harenko ym. 2014, s. 650.

⁴⁷ C-572/13, *Hewlett-Packard Belgium SPRL v Reprobel SCRL*, 12.11.2015, ECLI:EU:C:2015:750 (Jäljempänä alaviitteissä C-572/13, *Hewlett-Packard Belgium SPRL v Reprobel SCRL*); ja Colangelo – Torti 2019, s. 78.

⁴⁸ Oesch, Tilisanomat 28.5.2019. Huomaa, että TekijäL 3 §:n mukaan tekijä ei kuitenkaan voi koskaan sitovasti luopua kokonaisuudessaan moraalisisista oikeuksistaan, vaan moraalisisista oikeuksista saa luopua vain laadultaan ja laajuudeltaan rajoitetun teoksen käyttämisen osalta.

⁴⁹ Haarmann 2014, s. 138.

⁵⁰ Oesch, Tilisanomat 28.5.2019.

⁵¹ DSM-direktiivi, johdantolause 55.

⁵² van Eechoud 2017, s. 35.

⁵³ DSM-direktiivi, johdantolause 56.

DSM-direktiivin 2 artiklan 4 kohdan c alakohdan mukaan direktiivin tarkoittamassa merkityksessä lehtijulkaisuksi on tulkittava kokoelma, joka koostuu pääasiassa luonteeltaan journalistisista kirjallisista teoksista ja joka julkaistaan missä tahansa viestimessä palveluntarjoajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa. Tästä voimme päätellä, että lehtikustantajaksi olisi ymmärrettävä taho, jonka aloitteesta lehtijulkaisujen julkaisu tapahtuu ja joka valvoo toimintaa ja kantaa siitä toimituksellisen vastuun. Lehtikustantajan käsitteen määrittelyyn antaa tukea myös se, millaiset julkaisut on rajattu suojan piiriin kuuluvan lehtijulkaisukäsitteen ulkopuolelle. Lehtijulkaisujen kustantajia eivät ole DSM-direktiivin tarkoituksessa tahot, jotka julkaisevat tieteellisiin tai akateemisiin tarkoituksiin julkaistavia kausijulkaisuita. Blogeissa ja muilla vastaavilla verkkosivuilla julkaistava aineisto ei puolestaan kuulu lähioikeussuojan piiriin, jollei julkaisutoimintaa harjoiteta palveluntarjoajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.⁵⁴ Viittauksella palveluntarjoajan aloitteellisuuteen sekä toimitukselliseen vastuuseen ja valvontaan on lehtikustantajan käsitteen piiristä rajattavissa pois myös pelkät sisällölle alustoina toimivat palvelut.⁵⁵ On mielenkiintoista, että DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluissa on nostettu esiin nimenomaan uutistoimistot. Suomessa tällainen on esimerkiksi Suomen Tietotoimisto. Uutistoimistot eroavat hieman muista mainituista kustantajista tuottaessaan tietoa ja aineistoa valmiita lehtijulkaisuja varten.⁵⁶

DSM-direktiivin mukainen lehtikustantajan lähioikeus koskee vain unionin alueelle sijoittautuneita kustantajia. Perusteluosan mukaan lehtikustantajan lähioikeutta sovelletaan kustantajiin, jotka ovat sijoittautuneet johonkin jäsenvaltioon ja joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on unionin alueella.⁵⁷ On mielenkiintoista nähdä, miten se, kuinka hyödylliseksi lähioikeus kustantajien taholta koetaan, tulee tulevaisuudessa vaikuttamaan nimenomaan suhteessa lehtikustantajan lähioikeuden alueelliseen rajaukseen.

---

⁵⁴ DSM-direktiivi, johdantolause 55.

⁵⁵ van Eechoud 2017, s. 35. Van Eechoud on nostanut esiin myös, että valtion toimielimiä tuskin voi ymmärtää määritelmän mukaisiksi lehtijulkaisujen kustantajiksi, sillä DSM-direktiivissä viitataan kustantajiin käsitteellä palveluntarjoajat. van Eechoud 2017, s. 42. Ks. myös European Commission Guide to the Case Law 2016, s. 9–10 ja C-263/86, *Belgian State v Humbel and Edel*, 27.9.1988, ECLI:EU:C:1988:451, kohta 18.

⁵⁶ Ks. Esimerkiksi Suomen Tietotoimiston palveluista osoitteessa <https://stt.fi/palvelut/kaikki-palvelut/>. Uutistoimistojen ottamista mukaan lähioikeuden edunsaajiksi voidaan kritisoida erityisesti DSM-direktiivin johdantolauseen 57 valossa. Johdantolauseen mukaan suojaa ei saisi laajentaa koskemaan lehtijulkaisuihin selostettavia tosiasioita. Euroopan parlamentin selvityksen mukaan uutistoimistot taas kuuluu ottaa mukaan oikeudenhaltijoiden joukkoon, sillä nekin tuottavat journalistista sisältöä. European Parliament, legal analysis 2017.

⁵⁷ DSM-direktiivi, johdantolause 55.

Haluavatko kustantajat sijoittautua unionin alueelle suojaa saadakseen, vai haluavatko unionin alueelle sijoittautuneet kustantajat jättää vetoamatta suojaan?

Kun DSM-direktiiviä ruvetaan implementoimaan kansalliseen lainsäädäntöön, voi olla selkeyden vuoksi hyvä tarkastella, miten siinä käytetty lehtikustantajan käsite istuu jo olemassa olevaan kansalliseen käsitteistöön. Esimerkiksi sananvapauslain 2 §:n 7 kohdan mukaan *julkaisutoiminnalla* tarkoitetaan julkaisujen ja muiden verkkoviestien kuin ohjelmien toimittamista yleisön saataville. Sananvapauslain hallituksen esityksen mukaan toimittamisella tarkoitetaan määritelmän yhteydessä nimenomaan toimia, joiden johdosta tieto, mielipide tai muu viesti tulee yleisön saataville tai vastaanotettavaksi.⁵⁸ Julkaisutoimintaa harjoittavan *julkaisijan* on sananvapauslain 4 §:n mukaan määrättävä julkaisulle *vastaava toimittaja*, jonka tehtävänä puolestaan on johtaa ja valvoa toimitustyötä. Kun nyt verrataan DSM-direktiivissä käytettävän lehtijulkaisun kustantajan käsitteen sisältöä, huomataan, että sananvapauslain käsitteet eivät ole yhteneväisiä suhteessa direktiivin käsitteeseen.⁵⁹

Koska lehtikustantajan lähioikeuden tavoitteena on kuitenkin lehtijulkaisujen suojan harmonisointi EU:n tasolla, ei kansallisiin lainsäädännössä ennestään oleviin sanamuotoihin tulisi kiinnittää liikaa huomiota, vaan käyttää implementoinnissa ensisijaisesti direktiivin sanamuotoja.⁶⁰ Mikäli lehtikustantajan lähioikeutta ei implementoida yhtenäisesti jäsenvaltioissa, voi tämä myös haitata DSM-direktiivin tavoitteen toteutumista toimivista sisämarkkinoista.⁶¹ Esimerkiksi EUT:n ratkaisussa C-516/17, jäljempänä Spiegel Online -ratkaisu, todettiin unionin lainsäätäjän arvioivan tekijänoikeuteen ja lähioikeuteen tehtävien poikkeusten ja rajoitusten yhdenmukaisuudelta vaadittavaa astetta sen mukaan, miten nuo poikkeukset ja rajoitukset vaikuttavat sisämarkkinoiden sujuvaan toimintaan.⁶²

Lehtijulkaisujen kustantajista käytetään tässä tutkielmassa lyhenteitä *lehtikustantaja* ja *kustantaja* viitaten läpi tutkielman nimenomaan DSM-direktiivin määritelmän mukaiseen kustantajajoukkoon, vaikka ennen DSM-direktiiviä lehtijulkaisujen suojaamista verkossa

---

⁵⁸ HE 54/2002 vp, s. 49.

⁵⁹ Medialiitto, Kangas 15.11.2019, dia 6 (opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus) nostaa esiin vertailun lehtijulkaisun kustantajan käsitteestä sananvapauslain julkaisijan ja vastaavan toimittajan käsitteisiin.

⁶⁰ European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 160, jossa todetaan EU:n tasolla fragmentoituneista suojamuodoista olevan haittaa oikeuksien puolustamisessa.

⁶¹ DSM-direktiivin perusteluissa mainitaan direktiivin tavoitteena olevan sisämarkkinoiden sujuvan toiminnan varmistaminen. DSM-direktiivi, johdantolause 2.

⁶² C-516/17, *Spiegel Online GmbH v Volker Beck*, 29.7.2019, ECLI:EU:C:2019:625, kohta 25. (Jäljempänä alaviitteissä C-516/17, *Spiegel Online GmbH v Volker Beck*).

olisikin mahdollista tarkastella väljemmänkin määritelmän puitteissa. Vaikka määritelmän mukaisesti lehtikustantajan lähioikeudella voidaan suojata esimerkiksi niin aikakauslehden kuin uutistoimistojenkin aineistoa, keskitytään tässä tutkimuksessa tarkastelemaan lehtikustantajan lähioikeutta erityisesti päivittäin ilmestyvien sanomalehtien valossa. Tällainen näkökulma on perusteltu, koska tutkimuksessa esimerkkinä käytettävässä uutisaggregointitoiminnassa aggregoidaan tyypillisesti juuri sanomalehdissä julkaistua aineistoa.

2.2 Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaja

Seuraavaksi on perehdyttävä ikään kuin lehtikustantajien vastinparina olevaan toimijajoukkoon, tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajiin. On pidettävä mielessä, että esimerkiksi lehtijulkaisujen TekijäL:n 1 §:n mukaiseen tekijänoikeuteen perustuvaan suojaan on voinut vedota kaikkia tuota oikeutta loukkaavia tahoja vastaan. DSM-direktiivin mukainen lehtikustantajan lähioikeus antaa kuitenkin oikeuden vedota vain tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvaa lehtijulkaisujen verkkokäyttöä vastaan. Jäljempänä tarkasteltaessa tarkemmin jo ennen DSM-direktiiviä käytössä olleita tekijänoikeudellisia suojamuotoja hahmotetaan johdonmukaisuuden vuoksi lehtijulkaisujen verkkokäyttöä nimenomaan samankaltaisten toimijoiden kuin määritelmän mukaisten tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien osalta, vaikka mainituilla suojamuodoilla onkin ollut mahdollista puuttua kaikkien oikeutta loukkaavien toimiin.

Lehtikustantajan lähioikeudella annetaan DSM-direktiivin 15 artiklan sanamuodon mukaisesti suojaa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvaa lehtijulkaisujen verkkokäyttöä vastaan. 15 artiklalla pyritään DSM-direktiivin johdanto-osan mukaan erityisesti sääntelemään internetin uutiskooste- ja mediaseurantapalveluita, esimerkiksi uutisaggregaattoreita, jotka käyttävät edelleen kustantajien julkaisemia lehtijulkaisuja.⁶³ Vaikka 15 artiklan perusteluita tarkasteltaessa saattaa syntyä kuva, että uusi lähioikeus olisi kärjistäen sanotusti suunnattu suoraan esimerkiksi Google Newsin harjoittamaa toimintaa vastaan, voi määritelmä tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaja todellisuudessa kattaa paljon laajemman joukon toimijoita, kuten sosiaalisen median ja hakukoneet. Ghidini ja Banterele mainitsevatkin nämä tahoina, joiden kanssa lehtikustantajien on ollut vaikeaa sopia julkaisujensa käytöstä.⁶⁴ Sosiaalisella medially ja teknologiayhtiöillä on tiedostettu olevan

---

⁶³ DSM-direktiivi, johdantolause 54.

⁶⁴ Ghidini – Banterele 2018, s. 4.

ennennäkemättömän suuri vaikutus kustannustoimintaan. Sen lisäksi, että ne ovat osallisina uutisten jakelussa, on niillä myös merkittävä vaikutus siihen, millaisia uutisia kukin näkee ja kuka tästä hyötyy taloudellisesti.⁶⁵ Näin ollen voidaan pitää ymmärrettävänä, että juuri tämän kaltaisia toimijoita on haluttu säännellä lehtikustantajan lähioikeudella.

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajan määritelmä voi kuitenkin kattaa vielä muitakin kuin edellä mainittuja tahoja. DSM-direktiivin 2 artiklan 5 kohdan mukaan *tietoyhteiskunnan palveluilla* tarkoitetaan niin sanotun tietojentoimittamisdirektiivin⁶⁶ 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisia palveluita eli *kaikkia etäpalveluina sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavia palveluja, joista tavallisesti maksetaan korvaus*. Lisäksi DSM-direktiivin perusteluiden mukaan direktiivi pohjautuu alalla jo vallitsevaan sääntelyyn, esimerkiksi sähkökauppadirektiiviin.⁶⁷ Sähkökauppadirektiivin 2 artiklan b kohdan mukaan *palvelun tarjoajalla* tarkoitetaan luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä, jotka tarjoavat tietoyhteiskunnan palveluita. Tähän palvelun tarjoajan määritelmään ei kuitenkaan ole suoraan viitattu DSM-direktiivissä. Nimenomaisesta viittauksesta niin sanottuun tietojentoimittamisdirektiivin tietoyhteiskunnan palvelun määritelmään voidaan kuitenkin päätellä, että DSM-direktiivin 15 artiklassa mainitut *tietoyhteiskunnan palvelujen* tarjoajat tarjoavat nimenomaan tietojentoimittamisdirektiivin 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisia palveluita.

Tietoyhteiskunnan palvelun käsite herättää kysymyksiä. Toimivatko esimerkiksi uutisaggregaattorit vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä uutisia aggregoidessaan? Määritelmän kaksi ensimmäistä kohtaa ovat melko yksiselitteisiä. Palvelun tarjoaminen *etänä* tarkoittaa tietojentoimittamisdirektiivin 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan, että palvelun tarjoaja ja palvelun vastaanottaja eivät ole samanaikaisesti läsnä. Tietojentoimittamisdirektiivin liitteen mukaan etäpalveluita eivät ole palvelun suorittajan ja vastaanottajan fyysisesti läsnä ollessa suoritettavat palvelut, vaikka palvelussa käytettäisiinkin elektronisia laitteita.⁶⁸ Tietojentoimittamisdirektiivin 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan kyseessä on nimenomaan *sähköinen* palvelu, jos palvelu lähetetään lähetyspaikasta ja vastaanotetaan

---

⁶⁵ DSM-direktiivi, johdantolause 54, jonka mukaan lähioikeudella on pyritty puuttumaan erityisesti verkon uutiskooste- ja mediaseurantapalvelujen taloudelliseen toimintaan; ja Moscon 2019, s. 42–43.

⁶⁶ DSM-direktiivissä viitattu tietojentoimittamisdirektiivi on kodifikaatio, joka on korvannut direktiivin 98/34/EY, muutettuna direktiivillä 98/48/EY. Tässä tutkielmassa tietojentoimittamisdirektiivin käsitteellä viitataan nimenomaan kodifikaatioon (EU) 2015/1535.

⁶⁷ DSM-direktiivi, johdantolause 4.

⁶⁸ Tietojentoimittamisdirektiivi, Liite I, kohta 1.

määränpäässä tietoja elektronisesti käsittelevien laitteiden tai tietojen säilytyksen avulla. Olennaista on myös, että palvelu lähetetään, siirretään ja vastaanotetaan kokonaan sähköisesti. Tietojentoimittamisdirektiivin liitteen mukaan sähköisiä palveluita eivät taas ole elektronisten laitteiden välityksellä käytettävät palvelut, jos niillä on konkreettinen sisältö. Esimerkin tällaisesta palvelusta antaa vaikkapa lippuautomaatti.⁶⁹ Tulkintaa tukemaan voi saada lisää suuntaviivoja muun muassa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) edeltäjän eli tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annettua lakia (458/2002) koskevasta hallituksen esityksestä, jossa on käsitelty nimenomaan EU-oikeudesta kansalliseen lainsäädäntöön omaksuttua tietoyhteiskunnan palvelun määritelmää.⁷⁰

Tietoyhteiskunnan palvelun määritelmän osan ”*vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä*” on tarkoitus tehdä rajanveto määritelmän mukaisten tietoyhteiskunnan palveluiden ja televisio- ja radiotoiminnan välillä, jotka eivät kuulu tietoyhteiskunnan palvelun määritelmän alaan.⁷¹ Hallituksen esityksessä on täsmennetty, että henkilökohtainen pyyntö on ymmärrettävä yleiskielen merkitystä laajemmin. Henkilökohtainen pyyntö voi tarkoittaa, että vastaanottaja nimenomaisesti tilaa jonkin palvelun mutta myös yhtäältä, että tämä internetissä kuvakkeita painamalla tekee esimerkiksi tiedonhakua, ja löydetty tieto onkin kaupallista viestintää.⁷²

Määritelmän kohta ”*joista tavallisesti maksetaan korvaus*” juontaa juurensa SEU 57 artiklasta, jonka mukaan palveluilla tarkoitetaan tavallisesti suorituksia, joista maksetaan korvaus. Hallituksen esityksen mukaan viittauksen korvaukseen on tarkoitus määrittää, että kyseessä oleva palvelu on taloudellisesti merkityksellinen, ja että se liittyy taloudelliseen toimintaan. Itse palvelun vastaanottajan ei tarvitse siten ostaa palvelua vastiketta vastaan, vaan vastikkeen voi maksaa esimerkiksi verkkomarkkinoinnin tilaaja, mikäli kyseessä on käyttäjälle maksuton, mutta mainostuloin rahoitettava palvelu. Hallituksen esityksessä tällaisiksi palveluiksi on mainittu hakupalvelut, tietopalvelut, verkkojulkaisut ja ajanvietepalvelut.⁷³ Osaa internetin palveluntarjonnasta on kuitenkin vaikeaa sijoittaa vastikkeellinen–vastikkeeton -asteikon alle. Tällaisia ovat palvelut, joilla saattaa olla vähäinen taloudellinen merkitys, mutta joita ei

---

⁶⁹ Tietojentoimittamisdirektiivi, Liite I, kohta 2.

⁷⁰ HE 194/2001 vp, s. 26. Hallituksen esitys koskee sähkökauppadirektiivin kansallista implementointia. Sähkökauppadirektiivin 2 artiklassa viitataan direktiiviin 98/34/EY, muutettuna direktiivillä 98/48/EY, 1 artiklan 2 kohtaan, jossa käytetty tietoyhteiskunnan palvelun määritelmä on sittemmin siirretty DSM-direktiivissä viitattuun tietojentoimittamisdirektiivin 1 artiklan 1 kohdan b alakohtaan.

⁷¹ Tietojentoimittamisdirektiivi, Liite I, kohta 3.

⁷² HE 194/2001 vp, s. 27.

⁷³ HE 194/2001 vp, s. 27–28. Hallituksen esityksessä viitataan ajankohtansa vuoksi EY:n perustamissopimuksen 50 artiklaan.

sellaisenaan ole suunniteltu taloudellista toimintaa varten. Esimerkiksi internetin keskustelupalstat saattavat muodostaa tällaisen palveluiden ryhmän. Innanen ja Saarimäki suosittavat tällaisessa tilanteessa tehtäväksi kokonaisarvion palvelun taloudellisesta merkityksestä.⁷⁴

Miten edellä avattu tietoyhteiskunnan palvelun, ja siten tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajan määritelmä, sitten istuu lehtijulkaisujen suojaamiseen verkossa? Voidaan tarkastella tietoyhteiskunnan palvelun käsitteen soveltumista esimerkiksi Google Newsin kaltaisiin uutisaggregaattoreihin, hakukoneisiin ja Facebook:iin. Kaikki näistä toimivat etänä ja sähköisesti. Ne toimivat myös vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä, tämän klikatessa tarvittavia painikkeita internetissä sekä ovat kaupallisia sikäli, että ne on rahoitettu pääasiassa mainostuloin. Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajan laaja käsite voi kattaa näiden esimerkkien lisäksi hyvin erilaisia toimijoita, mikä osaltaan laajentaa lehtikustantajan lähioikeussuojan kattaman toiminnan alaa.

EU-oikeudessa vakiintuneen tietoyhteiskunnan palvelun käsitteen, ja siten tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajan käsitteen, käyttöä voidaan pitää hyvin suotavana verrattuna tilanteeseen, jossa DSM-direktiivin 15 artiklaan olisi valittu jokin täysin uusi käsite kuvaaman tahoja, joiden toimia vastaan lehtikustantaja voi vedota yksinoikeuteensa. Vakiintuneen käsitteen käytön voidaan myös katsoa lisäävän oikeusvarmuutta. Toisaalta olisi myös mahdollista väittää tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajan käsitteen kattavan tarpeettoman laajan joukon toimijoita, jos lehtikustantajan lähioikeudella on tarkoitus puuttua nimenomaan internetin uutiskooste- ja mediaseurantapalveluiden toimintaan. On kuitenkin pidettävä mielessä liian kasuistisen lainsäädännön mahdollinen nopea vanhentuminen sekä se, että jo DSM-direktiiviä edeltäneen tekijänoikeussuojaan perustuneen oikeustilan aikana TekijäL 1 §:n mukaisen tekijänoikeuden oikeudenhaltijan on ainakin teoriassa ollut mahdollista kieltää minkä tahansa tahon toteuttama tekijänoikeutta loukkaavan aineiston käyttö.

DSM-direktiivin lehtikustantajan lähioikeutta koskevissa perusteluissa mainitaan sanotusti tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien laajasta joukosta nimenomaisesti internetin uutiskooste- ja mediaseurantapalvelut. Tällaisiin palveluihin kuuluvat esimerkiksi uutisaggregaattorit.⁷⁵ Yleisesti aggregaattorien toimintaidea on koota aineistoa internetistä valmiiksi kokoelmaksi

---

⁷⁴ Innanen – Saarimäki 2012, s. 243.

⁷⁵ ”The wide availability of press publications online has given rise to the emergence of new online services, such as *news aggregators* - - ” DSM-direktiivi englanninkielinen versio, johdantokappale 54.

käyttäjälle. Uutisaggregaattorit keräävät nimenomaan uutisia loppukäyttäjien tarkasteltavaksi käyttäen automaattisia menetelmiä.⁷⁶ Uutisaggregaattorit ovat toimineet tyypillisesti niin, että ne näyttävät lyhyen otteen (*snippet*) artikkelista, ja mikäli lukija haluaa tämän perusteella lukea artikkelin, voi hän linkin välityksellä siirtyä lehtikustantajan verkkosivulle.⁷⁷ Vilanka on hahmottanut verkossa tapahtuvaa julkaisutoimintaa välittömän tietojentarjoajan ja välillisen tietojentarjoajan käsitteiden kautta. Välittömät tietojentarjoajat tarjoavat tietoa omalla palvelimellaan ja välilliset tietojentarjoajat tarjoavat linkittämällä pääsyn tällaiseen aineistoon.⁷⁸ Käsitteet sopivat täydellisesti hahmottamaan lehtikustantajan ja uutisaggregaattorin välistä suhdetta. Koska aggregoinnissa on kyse liiketoiminnasta, on olennaista ymmärtää, miten uutisaggregaattorit muodostavat tulonsa. Uutisaggregaattoreiden keskeisen tulonlähteen muodostavat mainostulot, joita saadaan, kun internetin käyttäjät tarkastelevat laajan linkkikokoelman perässä aggregaattorin sivua mainoksineen. Aggregaattoripalveluille tyypillistä on, että nimenomaan aggregaattori määrittelee aineiston, joka sen sivuille on linkitetty. Käyttäjä ei siis sikäli aktiivisesti pääse vaikuttamaan verkkosivun sisältöön.⁷⁹ Tässä tutkielmassa pidetään mielessä lehtijulkaisuja verkossa käyttävien tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien laaja kirjo, mutta keskitytään kuitenkin tarkastelemaan lehtijulkaisujen verkkokäyttöä lähinnä uutisaggregaattoreiden näkökulmasta.

---

⁷⁶ Pihlajarinne 2012b, s. 9.

⁷⁷ Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers 2017, s. 5. Tätä kirjoitettaessa esimerkiksi Google News (news.google.com) näyttää sivustollaan vain uutisen otsikon ja siihen liittyvän kuvan, eikä snippet-tekstiä. Sen sijaan esimerkiksi Yahoo News (news.yahoo.com) näyttää aggregoitujen uutisten yhteydessä myös snippet-tekstin.

⁷⁸ Vilanka 2006, s. 612–613.

⁷⁹ Pihlajarinne 2010, s. 828–829. Mainostulojen lisäksi uutisaggregaattoreilla voi olla myös muita ansaintatapoja. Esimerkiksi Google News ei näytä sivustollaan mainoksia, mutta saa mainostuloja esittämällä esimerkiksi linkkejä ja snippet-kuvia uutisista Google Search -sivustollaan, jossa se esittää myös mainoksia sekä keräämällä dataa internetin käyttäjien mieltymyksistä. Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers 2017, s. 6.

3. Lehtijulkaisujen verkkokäyttö TekijäL 1 §:n mukaisen tekijänoikeuden ja tietokantasuojan näkökulmasta

3.1 Lehtijulkaisu ja TekijäL 1 §:n mukainen tekijänoikeus

3.1.1 Tekijänoikeuden syntyminen ja sisältö

TekijäL:n 1 § mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, olkoonpa se kaunokirjallinen tahi selittävä kirjallinen tai suullinen esitys – – taikka ilmetköönpä se muulla tavalla.⁸⁰ Luonnollista henkilöä, joka on luonut teoksen, kutsutaan *tekijäksi*. Termiä *oikeudenhaltija* on taas vakiintuneesti käytetty osoittamaan tahoa, joka on tekijän oikeuden siirronsaaja, mikäli tekijä päättää käyttää TekijäL 27 §:n mukaista oikeuttaan siirtää tekijänoikeutensa tai osan siitä tälle taholle.⁸¹ Nykyisin onkin varsin tavallista, että tekijä on siirtänyt oikeutensa esimerkiksi suurelle monikansalliselle yritykselle.⁸² Tässä tutkimuksessa viitattaessa TekijäL 1 §:n mukaiseen tekijänoikeuteen tarkoitetaan lainkohdan mukaista tekijänoikeutta ja sen tuottamia oikeuksia, jotka on voitu kokonaan tai osin siirtää tekijältä lehtijulkaisun kustantajalle. Termiä *oikeudenhaltija* taas käytetään myös viitattaessa lähioikeuksien oikeudenhaltijoihin.

Entä mitä tarkoitetaan teoksen luomisella? TekijäL:n tarkoittamasta luomisesta on kyse, kun sen tuloksena syntyy itsenäinen ja omaperäinen luomistyön tuote eli teos. Mikäli teosta pidetään itsenäisenä ja omaperäisenä, ylittää se *teoskynnyksen* ja yltää näin *teostasoon*.⁸³ Ei siis riitä, että teos on luokiteltavissa TekijäL 1 §:ssä mainituksi kirjalliseksi tai taiteelliseksi teokseksi, vaan sen tulee myös yltää teostasoon.⁸⁴ Oikeuskirjallisuuden mukaan kyseessä on omaperäinen teos, jos kukaan muu ei samaan työhön ryhtyessään päätyisi samanlaiseen lopputulokseen.⁸⁵ Tätä omaperäisyyden arviointia on kirjallisuudessa kutsuttu myös *aksoisluomiskriteeriksi*.⁸⁶ Teoskynnyksen ylittymistä on oikeuskirjallisuuden lisäksi käsitelty lain valmisteluaineistossa. Hallituksen esityksen mukaan teoskynnyksen ylittänyt teos on tekijänsä luovan työn omaperäinen tulos.⁸⁷ Komiteanmietinnöissä teostasoon yltäviä teoksia on kuvailtu niin

---

⁸⁰ Haarmannin mukaan kohta ”kirjallisen tai taiteellisen teoksen” on omaksuttu Bernin yleissopimuksen nimestä ”Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta”. Haarmann 2005, s. 51.

⁸¹ Tekijänoikeuskomitean mietintö 1953:5, s. 44; ja Harenko ym. 2016, s. 15–16.

⁸² Leppämäki 2006, s. 20.

⁸³ Harenko ym. 2016, s. 17.

⁸⁴ Haarmann 2005, s. 59.

⁸⁵ Haarmann 2005, s. 63. Haarmannin mukaan teorian on alun perin luonut *Max Kummer* 1968.

⁸⁶ Pihlajarinne 2014, s. 44.

⁸⁷ HE 28/2004 vp, s. 9.

”itsenäisiksi ja alkuperäisiksi”, ”uusiksi ja omaperäisiksi” kuin ”luovan ilmaisun omaperäiseksi tulokseksi”.⁸⁸

Itsenäisyyden ja omaperäisyyden arviointia voidaan pitää siis perinteisenä suomalaisena tapana tarkastella teoskynnyksen ylittymistä.⁸⁹ Koska tekijänoikeuteen liittyen on annettu ratkaisuja EUT:ssa, tulisi myös niissä käytetyt arviointikriteerit ottaa huomioon oikeuslähdeopin nimissä. Myllyn mukaan omaperäisyyskriteeriä määriteltäessä tulisi EUT:n linjan mukaisesti arvioida teosta luotaessa teoksen tekijän käytettävissä olleita ratkaisuvaihtoehtoja.⁹⁰ EUT on käyttänyt tämän suuntaisia kriteerejä esimerkiksi ratkaisussa C-406/10, jossa se toteaa, että tietokoneohjelman käyttöoppaan tekijän luovuutta ilmaisee omaperäisellä tavalla esimerkiksi sanojen ja lukujen ”valitseminen, järjestäminen ja yhdistäminen”.⁹¹

Vaikka teoskynnyksen ylittymisen arviointia varten onkin monia kriteerejä, ei teoksia ole tarkoitus kuitenkaan arvottaa taiteellisesti suhteessa muihin saman teoslain teoksiin. Tekijänoikeussuoja voidaan siis saada aikaan myös hieman vähäisemmällä henkisellä luomistyöllä.⁹² Kuitenkaan täysin mekaanisen työn tuloksia ei suojata tekijänoikeudella.⁹³ Pääsääntönä voidaan pitää tapauskohtaista arviointia, mutta eri teoslajien keskuudessa on myös syntynyt käytäntöä teoskynnyksen ylittymisen osalta, esimerkiksi kirjallisten teosten teoskynnys on oikeuskäytännön myötä muodostunut matalaksi.⁹⁴ Suoja-alan ulkopuolelle jäävät myös teokseen sisällytetyt ideat, sillä vain niiden ilmaisumuotoa teoksessa suojataan tekijänoikeudella.⁹⁵

Minkälaisia oikeuksia tekijänoikeus sitten saa aikaan? Tekijänoikeus koostuu niin varallisuus oikeudellisista kuin persoonallisuus oikeudellisista tekijöistä.

---

⁸⁸ Tekijänoikeuskomitean mietintö 1953:5, s. 44; ja Tekijänoikeuskomitean mietintö 1990:31, s. 25.

⁸⁹ Teoskynnyksen ylittymistä on tarkasteltu kuvastusti esimerkiksi Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2019:7, jossa todettiin lyhyidenkin videoiden voivan saada tekijänoikeussuojaa, mikäli ne ovat *itsenäisiä ja omaperäisiä*. Myös esimerkiksi lausunnossa 2018:8 on todettu graafisen kuvion olevan *itsenäinen ja omaperäinen* ja ylittävän siten teoskynnyksen.

⁹⁰ Mylly 2016, s. 929.

⁹¹ C-406/10, *SAS Institute Inc. v World Programmin Ltd*, 2.5.2012, EU:C:2012:259, kohta 67. (Jäljempänä alaviitteissä C-406/10, *SAS Institute Inc. v World Programmin Ltd*). Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2018:6 on arvioitu valokuvan teoskynnystä EUT:n linjan mukaisesti tarkastelemalla *valintoja*, joita valokuvaaja on tehnyt kuvansa lopputulokseen vaikuttamiseksi. Ks. myös teoskynnyskäsitteen uudelleen arvioimisesta suhteessa EU-oikeuden mukaiseen omaperäisyys-käsitteeseen esimerkiksi Haarmann 2014, s. 54.

⁹² Pihlajarinne 2014, s. 44.

⁹³ Haarmann 2005, s. 61.

⁹⁴ Harenko ym. 2014, s. 16.

⁹⁵ Harenko ym. 2014, s. 631. WIPO:n tekijänoikeussopimus 2 artikla ja TRIPS-sopimuksen 9 artikla 2 kohta.

Varallisuus oikeudelliseksi mielletään tekijän taloudelliset oikeudet ja persoonallisuus oikeudelliseksi moraaliset oikeudet.⁹⁶ Taloudellisista oikeuksista säädetään TekijäL 2 §:ssä. Tekijänoikeus tuottaa siihen asetetut rajoitukset huomioon ottaen yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita esimerkiksi kokonaan tai osittain ja saattamalla sen yleisön saataviin. Saman pykälän 3 momentissa esitellään yleisön saataville saattamisen tavat, joita ovat välittäminen yleisölle, julkinen esittäminen, kappaleiden levittäminen yleisön keskuuteen sekä julkinen näyttäminen.⁹⁷ Yleisellä tasolla voidaan todeta, että kyseessä on teoksen yleisön saataviin saattaminen, kun teos päättyy tuon toimen johdosta niin sanotun ennalta määrittelemättömän avoimen piiriin saataville.⁹⁸ Tämän tutkimuksen kannalta yleisön saataville saattamisen tavoista keskeisin on välittäminen yleisölle, sillä nimenomaan aineiston verkkokäyttöä on arvioitava tuolla käsitteellä.⁹⁹ Näin on, koska yleisölle välittäminen on kyseessä, kun suojattu aineisto välitetään yleisölle, joka ei ole paikan päällä siellä, missä välittäminen saa alkunsa.¹⁰⁰

Moraalisista oikeuksista keskeisimmistä eli isyysoikeudesta ja respektioikeudesta säädetään TekijäL 3 §:ssä.¹⁰¹ TekijäL 52 a §:ssä taas säädetään luoksepääsoikeudesta, ja lisäksi 53 §:n klassikkosuoja säännös luetaan moraalisten oikeuksien suojaamiseksi. Katumisoikeudesta taas säädetään kustannussopimuksia koskevassa TekijäL 36 §:ssä, mutta oikeuskirjallisuudessa opin sisältö on hahmotettu laajemmaksi.¹⁰² Haarmann painottaa, että on pantava merkille, että myös moraalilla oikeuksilla voi olla tekijälle taloudellinen merkitys.¹⁰³ Tämän tutkimuksen kannalta keskeisimmät moraaliset oikeudet ovat isyys- ja respektioikeus, joita tarkastellaan lisää jäljempänä oikeuskäytännön valossa.

Kun pyritään selvittämään tekijänoikeudellisin käsittein, millainen DSM-direktiivin implementointia edeltävä oikeustila on ollut lehtijulkaisujen suojan osalta, on ensin hahmotettava, millaisia teoksia lehtijulkaisut voivat sisältää.¹⁰⁴ Koska tarkasteltavana ovat nimenomaan *verkossa* julkaistavat lehtijulkaisut, voivat hyvin monenlaiset teokset tulla

---

⁹⁶ Haarmann 2005, s. 109–110.

⁹⁷ Myös jälleenmyyntikorvaus kuuluu tekijän taloudellisiin oikeuksiin. Haarmann 2005, s. 110.

⁹⁸ Haarmann 2014, s. 74.

⁹⁹ Haarmann 2014, s. 75–78.

¹⁰⁰ Tietoyhteiskuntadirektiivi, johdantolause 23. Yleisölle välittämisen ja esittämisen välinen ero on nimenomaan siinä, että esittämistapahtumassa yleisö on läsnä paikassa, jossa teos esitetään. HE 28/2004, s. 78.

¹⁰¹ Haarmann on pitänyt näitä moraalisia oikeuksia keskeisimpinä. Haarmann 2014, s. 86.

¹⁰² Haarmann 2005, s. 150–151.

¹⁰³ Haarmann 2014, s. 86.

¹⁰⁴ Mikään ei kuitenkaan estä arvioimasta teoskynnyksen ylittymistä koko lehtijulkaisun osalta.

kyseeseen. Verkossa julkaistavassa lehtijulkaisussa voi olla lehtijulkaisun tuttuja elementtejä eli otsikon, tekstin ja kuvan lisäksi esimerkiksi videoita ja jopa 3D-malleja.¹⁰⁵ Jotta TekijäL 1 §:n mukaiseen tekijänoikeuteen perustuvaan suojaan voisi lehtijulkaisujen verkkokäytössä vedota, on lehtijulkaisun osien tai sen kokonaisuutena ylitettävä teoskynnys. Teoskynnyksen ylittymistä arvioidaan toki edellä esitetyillä vakiintuneilla kriteereillä myös kunkin teoslajin kohdalla, mutta oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä on ollut tapana arvioida teoskynnyksen ylittymistä hieman eri lailla aina kunkin teoslajin kohdalla.¹⁰⁶

3.1.2 Teostyyppikohtaista arviointia

Suurin osa lehtijulkaisusta koostuu tavallisesti tekstistä eli mahdollisesta teoskynnyksen ylittävistä *kirjallisesta teoksesta*. TekijäL 1 §:n mukaan tekijänoikeudella voi tulla suojatuksi kaunokirjallinen tai selittävä kirjallinen tai suullinen esitys. Haarmannin mukaan lehtiartikkelit tarjoavat hyvän esimerkin juuri selittävistä teoksista. Yleisesti kirjallisten teosten osalta teoskynnystä on totuttu pitämään matalana.¹⁰⁷ KKO on ratkaisussa KKO 1977-II-85 ottanut kantaa lehdessä julkaistavan kirjallisen teoksen tekijänoikeussuojaan toteamalla, että kirjakustantaja, joka oli laittanut katkelman kirjasta julkaistavaksi aikakauslehdessä, oli rikkonut tekstin kirjoittajan tekijänoikeutta, sillä kirjakustantajalla oli oikeus julkaista teos vain kirjana.

Kirjallisten teosten teoskynnystä on arvioitu EUT:n ratkaisussa C-5/08, jäljempänä Infopaq-ratkaisu. Infopaq-nimisen yrityksen toimintaan kuului tiedotusvälineiden seuranta, jossa lehtiartikkeleista, muodostettiin yhdentoista sanan otteita etukäteen määritellyn hakusanan tekstistä löytämisen helpottamiseksi. Yhdentoista sanan ote muodostui määritellystä hakusanasta ja hakusanaa edeltävästä viidestä sanasta sekä sitä seuraavista viidestä sanasta. Ratkaisun mukaan tekijänoikeussuoja tulee kyseeseen, mikäli käsillä oleva aineisto on tekijänsä henkinen luomus.¹⁰⁸ Tuomioistuimen mukaan arvioitaessa lehtiartikkeleiden teoskynnystä eli sitä, onko kyseessä tekijänsä henkinen luomus, tulee huomiota kiinnittää erityisesti asian

---

¹⁰⁵ Esimerkiksi Helsingin Sanomien julkaisussa ”Suuret Suunnitelmat”, jossa kuvattiin Helsingin keskustaan tehtyä moottoritie suunnitelmaa, käytetään havainnollistamiseen 3D-animaatiota. Helsingin Sanomat 24.12.2019.

¹⁰⁶ Haarmann 2005, s. 68.

¹⁰⁷ Haarmann 2005, s. 69.

¹⁰⁸ C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, 16.7.2009, ECLI:EU:C:2009:465, kohta 37. (Jäljempänä alaviitteissä C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*).

esitystapaan ja kielelliseen ilmaisuun. Tuomioistuin myös erikseen alleviivaa, että lehtiartikkelit ovat tietoyhteiskuntadirektiivin piiriin kuuluvia kirjallisia teoksia.¹⁰⁹

Infopaq-ratkaisu tarjoaa myös suuntaviivoja siihen, voivatko esimerkiksi uutisaggregaattoreiden tekemät lyhyet lainaukset vaikkapa tuovin linkein tehtynä tulla kyseeseen TekijäL 2 §:n mukaisena teoskappaleiden valmistamisena. EUT totesi Infopaq-ratkaisussa, että mainittujen yhdentoista sanan otteiden toisintaminen voi hyvin tulla kyseeseen osittaisena teoskappaleen valmistamisena. Näin on, koska tekijänoikeuden haltijan yksinoikeutta kappaleen valmistamiseen tulee tulkita laajasti ja ei voida poissulkea sitä, että esimerkiksi yksittäiset lauseet tai lauseenjäsenet ilmentäisivät tekijän henkistä luomistyötä.¹¹⁰ Ratkaisun perusteella voidaan hyvin todeta, että esimerkiksi uutisaggregaattorisivulla oleva tekstipätkä lehtijulkaisun alusta voi hyvin tulla arvioitavaksi osittaisena teoskappaleen valmistamisena. Näin ollen uutisaggregaattoreiden toiminnan tarkasteleminen nimenomaan tekijänoikeussuojan näkökulmasta on relevanttia.

Bernin sopimuksen 2 artiklan 8 kohdan mukaan tekijänoikeussuojaa ei tulisi soveltaa päivän uutisiin eikä asiatietoihin, jotka ovat luonteeltaan pelkkiä lehdistötiedotuksia. Myös vuoden 1953 komiteanmietinnön mukaan tekijänoikeudella ei ole tarkoitus suojata tavallisia sanomalehtitietoja tai päivänuutisia.¹¹¹ Artiklan luettuaan tulee helposti ajatelleeksi, etteivät uutistekstit voisi saada lainkaan tekijänoikeussuojaa. Bernin sopimuksen 2 artiklan 8 kohta on ollut tässä muodossa siitä asti, kun sopimuksesta tehtiin Tukholman korjattu versio vuonna 1967. Artiklan tarkoituksena ei suinkaan ole ollut sulkea kaikkia uutistekstejä sellaisenaan pois tekijänoikeussuojan piiristä, vaan poistaa suojan piiristä ennen kaikkea itse asiatiedot ja edesauttaa siten tiedon vapaata saatavuutta ja käytettävyyttä.¹¹² Artiklan lukeminen tässä valossa on loogista, koska tekijänoikeudella ei perinteisesti ole voitu katsoa suojattavan esimerkiksi ideoita tai tietoja sellaisenaan.¹¹³ Näin ollen muuten teoskynnyksen ylittävä uutisteksti ei jää pois tekijänoikeussuojan piiristä vain, koska se on uutinen.

---

¹⁰⁹ C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohdat 44–45. EUT myös viittaa tekijän mahdollisuuteen omaperäiseen ilmaisuun mahdollisuudella *valita, järjestää ja yhdistää* sanoja, kuten EUT teki myös ratkaisussa, C-406/10, *SAS Institute Inc. v World Programmin Ltd*, kohta 67.

¹¹⁰ C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohdat 47–50. EUT kuitenkin täsmentää, ettei sanojen sellaisinaan ole tarkoitus kuulua tekijänoikeussuojan piiriin, C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohta 46.

¹¹¹ Tekijänoikeuskomitean mietintö 1953:5, s. 56.

¹¹² Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm 1971 s. 89 ja s. 111–113; ja Moscon 2019, s. 52.

¹¹³ Haarmann 2005, s. 96.

Haarmannin mukaan yleisesti kirjallisia teoksia, jollaisena *otsikkoakin* voidaan pitää, tarkasteltaessa pääsääntönä on pidettävä, että mitä lyhyempi kirjallinen ilmaisu on kyseessä, sitä vaikeampaa sen on saada suojaa teoksena. Tämä ei kuitenkaan sulje pois sitä, etteivät myös otsikot voisi saada sellaisinaan tekijänoikeussuojaa. Haarmannin mukaan esimerkiksi Eeva Joenpellon romaanin nimen ”Neito kulkee vetten päällä” voidaan arvioida olevan tekijänoikeudella suojattu teos.¹¹⁴ Pääsääntönä on kuitenkin muualla oikeuskirjallisuudessa pidetty sitä, että otsikot ja esimerkiksi kirjojen nimet eivät kuulu tekijänoikeussuojan piiriin, sillä ne eivät usein edusta teokselta vaadittavaa itsenäisyyttä ja omaperäisyyttä.¹¹⁵ Tekijänoikeusneuvosto on lausuntokäytännössään ottanut kantaa teoksen nimen ja lyhyiden kirjallisten ilmaisujen suojaan. Suojaa ei ole annettu esimerkiksi lausunnossa 2013:16 Väinö Linnan teoksen nimelle ”Tuntematon sotilas” ja lausunnossa 2010:2 laulun sanoille ”vinksin vonksin” tai ”heikun keikun”. Laulun säkeen ”kaikki on vinksin vonksin tai ainakin heikun keikun” arvioitiin sen sijaan nauttivan tekijänoikeussuojaa.

Sen lisäksi, että teoksen nimeä tai otsikkoa arvioidaan teoskynnyksen ylittymisen kannalta, voidaan sitä tarkastella TekijäL 51 §:n teoksen tai tekijän sekoitettavuutta koskevan lainkohdan kautta. Lainkohdan mukaan kirjallista tai taiteellista teosta ei ole lupa saattaa yleisön saataviin käyttäen sellaista teoksen nimeä tahi tekijän salanimeä tai nimimerkkiä, että teos tai tekijä voidaan helposti sekoittaa aikaisemmin julkistettuun teokseen tai sen tekijään.

Miten tämän tutkielman kannalta relevantteja lehtijulkaisujen otsikoita tulisi lähestyä niiden verkkokäytön osalta? Selvää on, että käytettäessä uutisaggregointipalvelussa lehtijulkaisujen otsikoita, esimerkiksi lehtijulkaisun alkuperäiselle julkaisusivulle vievinä linkkeinä, käsillä ei ole tilanne, jossa TekijäL 51 §:n mukainen teoksen nimen suoja todennäköisesti soveltuisi. Näin ollen relevantiksi muodostuu sen arvioiminen, suojataanko yksittäistä lehtijulkaisun otsikkoa tekijänoikeudella. Joitain suuntaviivoja voidaan hahmotella. Edellä sanotusti Bernin sopimuksen mukaan pelkkiä asiatietoja ei suojata tekijänoikeudella vapaan tiedonvälityksen säilymiseksi. Tämän perusteella voidaan todeta, että täysin yleiskieliset ja informatiiviset ilmaisut, kuten esimerkiksi ”Lakko alkoi tänään.” tai ”Ensilumi on satanut Helsinkiin.” eivät saisi tekijänoikeussuojaa. Esimerkiksi sanomalehtien verkkoversioissa julkaistaan kuitenkin myös kolumneja ja pakinoita, joiden otsikot saattavat olla omaperäisempiä. Myös osa päivätapahtumia kuvaavista otsikoista on puhtaan kuvailevuuden sijaan kekseliäitä. Koska

---

¹¹⁴ Haarmann 2005, s. 70.

¹¹⁵ Harenko ym. 2014, s. 678.

tarkasteltavien otsikoiden kirjo on niin laaja, ei voida esittää yksiselitteistä kantaa siihen, nauttivatko mahdollisesti aggregoitavien lehtijulkaisujen otsikot tekijänoikeussuojaa vai eivät. Suuntalinjana voidaan kuitenkin pitää, että uutisaggregaattorisivustojen aggregoimat päivänuutisten otsikot harvoin sellaisenaan ylittävät teoskynnystä, minkä takia niitä on ollut haastavaa tehokkaasti suojata.

Lehtijulkaisut sisältävät tyypillisesti tekstin lisäksi valokuvia, mutta ne voivat myös yhtä hyvin sisältää muunlaisia *kuvia*, kuten piirroksia tai maalauksia. TekijäL 1 §:ssä erilaisten kuvien teosryhmään viitataan sanoin: ”valokuvateos tai muu kuvataiteen teos”. Kirjallisten teosten tavoin myös kuvataiteen teosten osalta teoskynnystä on tavallisesti pidetty matalahkona.¹¹⁶ Valokuvat muodostavat omanlaisen teostyyppinsä muihin kuvataiteen teoksiin verrattuna, sillä valokuvia on mahdollista suojata tekijänoikeudellisesti kahdella eri tavalla: TekijäL 1 §:n mukaisina valokuvateoksina ja TekijäL 49 a §:n lähioikeudella suojattavina tavallisina valokuvina. TekijäL 49 a §:n mukaan valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta muuttumattomana tai muutettuna valmistamalla siitä kappaleita tai saattamalla se yleisön saataviin kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin. Näin ollen valokuvat, jotka eivät ylitä teoskynnystä, tulevat joka tapauksessa suojatuiksi valokuvaajan lähioikeudella.¹¹⁷ Lähtökohtaisesti kaikki valokuvat saavat siis TekijäL 49 a §:n mukaisen valokuvan suojan.¹¹⁸ Oikeuskirjallisuudessa vielä täsmennetään, että valokuvaajan suoja syntyy nimenomaan valokuvan ottajalle.¹¹⁹ Mikään ei kuitenkaan estä tätä lisensoimasta oikeuksiaan esimerkiksi kustantajalle.¹²⁰

Nimenomaan tässä tutkielmassa käsillä olevaa lehtijulkaisujen verkkokäyttöä tarkasteltaessa on relevanttia huomata, että verkossa julkaistavaan lehtijulkaisuun on helppo sisällyttää myös niin

---

¹¹⁶ Haarmann 2005, s. 83.

¹¹⁷ Hyvinä esimerkkeinä teoskynnyksen ylittävän valokuvan ja tavallisen lähioikeussuojaa nauttivan valokuvan välisestä rajanvedosta toimivat tekijänoikeusneuvoston lausunnot TN 2003:6 ja TN 2013:3. Vuoden 2003 lausunnossa kuva Paavo Nurmesta sytyttämässä olympiatulta ei saanut tekijänoikeussuojaa ja vuoden 2013 lausunnossa kuva niin sanotusta noottikriisistä katsottiin tekijänoikeudella suojatuksi muun muassa sen ilmentämän dramaattisen tunnelman vuoksi. Kuva Paavo Nurmesta ei taas tullut tekijänoikeudella suojatuksi muun muassa, koska se on nopeasti ohimenevässä tilanteessa otettu uutiskuva, jonka sisältöön kuvaaja ei ole voinut vaikuttaa. Tämän pohjalta voidaan todeta, että luultavasti vain hyvin harva uutiskuva voi ylittää teossuojaan. EUT:n ratkaisussa C-145/10 on arvioitu henkilökuvan teoskynnystä. EUT:n mukaan henkilökuvauksessa tekijä voi tuoda luovaa henkistä työtään esiin esimerkiksi kuvattavan henkilön asennolla ja valaistuksella, C-145/10, *Eva-Maria Painer v Standard VerlagsGmbH ym.*, 1.12.2011, ECLI:EU:C:2011:798, kohdat 91–92. Näin ollen ei voida pitää poissuljettuna, että lehtijulkaisussa oleva henkilökuva olisi teosvalokuva. Lisää kuvien teoskynnuksesta esim. Oesch 2013.

¹¹⁸ Haarmann 2014, s. 130.

¹¹⁹ Harenko ym. 2016, s. 519.

¹²⁰ Valokuvaajan uusi tekijänoikeusopas 2006, s. 18.

sanottuja *audiovisuaalisia teoksia*. Audiovisuaalinen teos voidaan määritellä esimerkiksi peräkkäisiksi toisiinsa liitetyiksi kuviksi, joihin on vielä mahdollisesti liitetty ääni.¹²¹ Myös Bernin sopimuksen selitysteoksen mukaan teosryhmää, joka koostuu elokuvaamiseen verrattavalla tavalla valmistetuista teoksista, tulee tulkita laajasti.¹²² Audiovisuaalisten teosten teoskynnystä arvioidaan kuten muidenkin teosten osalta, jolloin kaikki lehtijulkaisuihin sisällytetyt audiovisuaaliset sisällöt eivät tule tekijänoikeudella suojattaviksi.¹²³ Esimerkiksi tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2019:7 on ollut arvioitavana tekijänoikeus videoon. Lausunnossa yhdeksi arviointikriteeriksi nostettiin se, miten video ilmaisee tekijänsä persoonaa. Näin ollen, vaikka audiovisuaalisten teosten ryhmä on ymmärrettävissä laajasti, monet lehtijulkaisujen osana olevat videot, jotka kuvaavat esimerkiksi päivän tapahtumia, tuskin ovat luonteeltaan sellaisia, että ne kuvaisivat tekijänsä persoonallisuutta ja tulisivat näin tekijänoikeudella suojatuksi.

3.1.3 Tekijänoikeus ja lehtijulkaisujen verkkokäyttö

TekijäL 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojattua teosta voidaan käyttää verkossa tavoin, jotka saattavat tulla arvioitaviksi tekijänoikeudenhaltijan yksinoikeuden alaan kuuluvana käyttönä. Teoskynnyksen ylittävistä lehtijulkaisusta tai sen osasta voidaan vaikkapa valmistaa sähköinen teoskappale, tai tällainen voi tallentua koneen välimuistiin. Esimerkiksi EUT:n ratkaisussa C-360/13, jäljempänä Meltwater-ratkaisu, oli arvioitavana teoskappaleiden tallentuminen koneen välimuistiin ja näytölle.¹²⁴ Teoskynnyksen ylittävä lehtijulkaisu tai sen osa voidaan myös saattaa yleisön saataville vaikkapa linkittämällä. Jotta voisimme vastata alatutkimuskysymykseen siitä, miten lehtijulkaisuita on ollut mahdollista suojata verkossa jo ennen DSM-direktiivin 15 artiklan mukaista lehtikustantajan lähioikeutta, on teosten

---

¹²¹ Tekijänoikeuskomitean mietintö 1990:31, s. 31 ja s. 178. Tekijänoikeuskomitean mietinnössä viitataan vuonna 1989 tekijänoikeuden alan mallilakia valmistelleeseen asiantuntijakokoukseen (Committee of Experts on Model Provisions for Legislation in the Field of Copyright, Geneva, February 20 to March 3, 1989.), jonka käyttämä määritelmä audiovisuaalisista teoksista oli seuraava: "An audiovisual work is a work consisting of a series of related images and accompanying sounds, if any, which are intended to be shown by appropriate devices."

¹²² Guide to the Berne Convention 1978, s. 15–16.

¹²³ Elokuvan teoskynnyksestä lisää esimerkiksi teoksessa Salokannel 1990, s. 21, jossa mainitaan arvioitavaksi kriteeriksi esimerkiksi aiheen omintakeinen käsittely.

¹²⁴ C-360/13, *Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd ym.*, 5.6.2014, ECLI:EU:C:2014:1195. (Jäljempänä alaviitteissä C-360/13, *Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd ym.*). Kappaleen valmistamisen käsitteen käyttäminen verkkoympäristössä voi kuitenkin osoittautua haastavaksi. Käsite toimii paremmin analogisessa maailmassa, ja verkkoympäristössä sovellettuna se ei välttämättä johda aina tarkoituksenmukaiseen lopputulokseen. Pihlajarinne 2013, s. 1217 ja s. 1223–1224. Pihlajarinne mukaan teoskappaleen käsitteen verkossa soveltamiseen liittyvät ongelmat voitaisiin ratkaista esimerkiksi ottamalla käyttöön teoksen käytön lojaaliutta arvioiva konstruktio. Konstruktion mukainen arviointikriteeri olisi esimerkiksi, hyväksikäytetäänkö teosta verkossa systemaattisesti ja kaupallisesti? Pihlajarinne 2013, s. 1231–1232.

verkkokäytön osalta tarkasteltava nimenomaan linkittämisen suhdetta tekijänoikeuteen. Näin on, koska lehtijulkaisujen tämän tutkimuksen kannalta relevantti verkkokäyttö tapahtuu pääosin linkittämällä, sillä esimerkiksi juuri hakukoneiden ja uutisaggregaattoreiden lehtijulkaisujen verkkokäyttö perustuu linkittämiseen.¹²⁵

Kansallisesti linkittämiseen liittyvä oikeustila on jätetty tapauskohtaisen arvioinnin varaan. Joitain suuntaviivoja on kuitenkin TekijäL:n muutosta koskevassa hallituksen esityksessä.¹²⁶ Hallituksen esityksen mukaan linkitettäessä tekijänoikeudella suojattuun aineistoon voi kyseeseen tulla niin tekijän yksinoikeuden piiriin kuuluva kappaleen valmistaminen kuin yleisölle välittäminenkin. Hallituksen esityksen mukaan kappaleen valmistaminen ja/tai teoksen yleisölle välittäminen on käsillä, kun tekijänoikeudella suojatusta aineistosta saatetaan linkin avulla kappale osaksi jotain toista verkkosivua. Sen sijaan sallittuna linkittämisenä, jota voi verrata kirjanmerkin tai alaviitteen asettamiseen, lainsäätäjä pitää linkittämistä, jossa internetin käyttäjä siirtyy pelkästään linkkiä seuraamalla sivulta toiselle. Tällaisia toimia voitaisiin tehdä kysymättä lupaa oikeudenhaltijalta.¹²⁷ Lainsäätäjä päättää kuitenkin jättää oikeustilan linkittämisen tekijänoikeudellisen tarkastelun osalta tapauskohtaisesti arvioitavaksi, eikä TekijäL:iin tässä kohdin ole ehdotettu otettavaksi asiasta säännöksiä.¹²⁸ Rognstad on todennut osuvasti, että tekijänoikeudellisesti linkittäminen palvelee samanaikaisesti kahta tarkoitusta. Linkittämisen avulla voidaan viitata alkuperäiseen aineistoon ja saattaa aineisto uuden yleisön saataville.¹²⁹ Linkittämistä tarkasteltaessa on myös hyvä pitää mielessä, että teoriassa kaikki internettiin vapaasti ladattu sisältö on kaikkien internetin käyttäjien käytettävissä. Käytännössä kuitenkin nimenomaan linkittäminen vaikuttaa siihen, kuinka moni tuota aineistoa tosiasiassa tarkastelee.¹³⁰

On pidettävä mielessä, että keskeisintä linkittämisen tekijänoikeudellisessa arvioinnissa on jäljempänä tarkasteltava EUT:n aiheeseen liittyvä ratkaisukäytäntö, jossa linkittämistä tarkastellaan lähinnä yleisölle välittämisen käsitteen kautta, eikä niinkään linkkityyppikohtainen arviointi. Onkin epäselvää, voidaanko linkittämisen tekijänoikeudellisessa arvioinnissa enää lainkaan nojautua linkkityyppikohtaiseen arviointiin.

---

¹²⁵ Pihlajarinne 2012b, s. 9–13.

¹²⁶ HE 28/2004 vp.

¹²⁷ HE 28/2004 vp, s. 79–80.

¹²⁸ HE 28/2004 vp, s. 79–80.

¹²⁹ Rognstad 2008, s. 528–529.

¹³⁰ Arezzo 2014, s. 528.

Ennen tarkempaa syventymistä linkittämisen tekijänoikeudelliseen arviointiin, on kuitenkin hyvä taustoitukseksi hahmottaa, millaisia erilaisia linkittämistapoja on olemassa.

Linkit voidaan ylätasolla jakaa vieviin ja tuoviin linkkeihin. Vievää linkkiä klikatessa verkon selaaja siirtyy toiselle verkkosivulle siten, että osoitekentän sisältö muuttuu. Tuovien linkkien osalta verkon käyttäjä pysyy samalla sivulla, mutta sivulle tulee linkin kautta muualta linkitettyä aineistoa. Toinen tapa jakaa linkkejä on jakaa ne itsestään aktivoituviin ja reagointia (klikkaamista) vaativiin. Itsestään aktivoituvat linkit saattavat vaikeuttaa sen huomaamista, mikä osa verkkosivun aineistosta on linkitetty muualta.¹³¹

Hyperlinkit ja syvälinkit ovat jaoteltavissa vieviksi linkeiksi.¹³² Hyperlinkittäminen voidaan linkkien jaottelussa sijoittaa myös reagointia vaativien linkkien kategoriaan. Internetin käyttäjä klikkaa linkkiä, ja siirtyy toiselle verkkosivulle.¹³³ Tavallisia hyperlinkkejä voidaankin pitää tyypillisimpänä esimerkkinä hallituksen esityksessä mainitusta sallitusta toisen verkkosivuun viittaamisesta, koska kyse on juuri linkistä, jota klikkaamalla internetin käyttäjä siirtyy sivulta toiselle.¹³⁴ Syvälinkit taas vievät tavallisen hyperlinkin sijaan suoraan johonkin linkitetyn verkkosivun osaan ohittaen etusivun. Syvälinkit ovat ymmärrettävissä hyperlinkin alalajiksi.¹³⁵ Kehyslinkki (*framing-linkki*) taas avautuu omaan sisältökehykseensä.¹³⁶ Tekijänoikeudellisen arvioinnin kannalta haastavia ovat kehyslinkit, jotka avaavat kehyslinkin sisällön linkittäjän verkkosivulle ilman, että osoitekenttä muuttuu. Tällöin internetin käyttäjän voi olla vaikeaa erottaa, mikä aineisto on peräisin mistäkin lähteestä.¹³⁷

Seuraavaksi on selvitettävä tarkemmin, miten linkittämistä tulee arvioida tekijänoikeuden tarjoaman yksinoikeuden valossa. Uutisaggregaattoreiden ja muiden tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimia voidaan arvioida niin teoskappaleen valmistamisena kuin tekijänoikeudella suojatun aineiston yleisön saataviin saattamisena.¹³⁸ TekijäL 2 § antaa edellä sanotusti yksinoikeuden teoksen oikeudenhaltijalle teoskappaleen valmistamiseen. TekijäL 2.2 §:ssä oleva kappaleen valmistamisen määritelmä on laaja. Kappaleen valmistamisena pidetään

---

¹³¹ Pihlajarinne 2012b, s. 6.

¹³² Pihlajarinne 2012b, s. 6.

¹³³ Pihlajarinne 2012b, s. 6.

¹³⁴ HE 28/2004 vp, s. 79–80.

¹³⁵ Pihlajarinne 2012c, s. 40.

¹³⁶ Pihlajarinne 2012b, s. 6.

¹³⁷ Haarmann 2005, s. 124.

¹³⁸ Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 221.

sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Myös tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artikla ja Bernin sopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan tekijän kielto-oikeuden piiriin kuuluu missä muodossa tahansa ja millä tavalla tahansa tapahtuva teoskappaleiden valmistaminen. TekijäL 2.3 §:ssä on taas tietoyhteiskuntadirektiivin mukainen määritelmä teoksen välittämistä yleisölle. Välittämistä on kyse, kun teos saatetaan yleisön saataville johtimilla tai johtimilla, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Yksinoikeus teoksen välittämiseen on sisällytetty myös Bernin sopimuksen 11 bis artiklaan sekä WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 8 artiklaan.

Linkittämistä on arvioitu tekijänoikeuden näkökulmasta belgialaisessa ratkaisussa *Copiepresse*.¹³⁹ Tarkastelun kohteena oli, loukkaavatko Googlen Google News -uutisaggregointipalvelu ja Googlen hakukoneeseen liittyvä välimuistitoiminto niiden käsittelemän aineiston oikeudenhaltijoiden tekijänoikeutta. Tilannetta arvioitaessa Google News -palvelussa oli kunkin uutisen kohdalla tallennettuna syvälinkki uutisia julkaisevan tahon verkkosivulle, kuva alkuperäiseltä uutissivustolta sekä uutisen muutama ensimmäinen lause. Näiden lisäksi palvelussa oli myös uutisten otsikot. Tuomioistuimien katsoi Googlen valmistaneen kappaleita ja saattaneen aineiston yleisön saataville mainittujen alkuperäisestä lehtijulkaisusta otettujen otteiden sekä uutisten otsikoiden osalta. Itse linkkien asettamista se ei pitänyt kappaleen valmistamisena. Oikeustapauksesta voimme päätellä, että aineiston tuominen sellaisenaan toiselta verkkosivulta omalle verkkosivulle voi loukata tekijänoikeuden haltijan oikeuksia. Huomionarvoista oli, että belgialainen tuomioistuin arvioi näin myös otsikoiden osalta, sillä vaikka kaikki otsikot eivät ylitä teoskynnystä, ei voida poissulkea sitä, että jotkin lehtijulkaisujen otsikot yltyvät teoskynnykseen.

Linkittämistä teoksen yleisön saataville saattamisena on tarkastellut myös tekijänoikeusneuvosto kahdessa lausunnossaan. Lausunnossa 2013:22 oli kyse tilanteesta, jossa hakija kirjoitti blogia, jota varten hänellä oli kaksi osoitetta: uusi, johon hän päivitti blogiaan normaalisti, ja vanha, jonne hän laittoi uudessa blogissa julkaisemiensa kirjoitusten otsikot ja linkit uuden blogin teksteihin. Vastapuoli oli hakijan vanhaa blogiosoitetta hyödyntäen ottanut

---

¹³⁹Court of First Instance of Brussels, *Google v Copiepresse*, No. 7964, 13.2.2007, englanninkielinen kopio ratkaisusta. Tapausta on tämän jälkeen käsitelty vielä ylemmässä oikeusasteessa 5.5.2011, missä alemman oikeusasteen antama tuomio pidettiin lähes sellaisenaan. Laurent 2011, s. 542.

hakijan kuvia ja tekstejä toiselle internetsivustolle.¹⁴⁰ Tekijänoikeusneuvoston mukaan vastapuoli oli teknisesti tarkasteltuna aggregoinut tuovilla linkeillä aineistoa omille verkkosivuilleen. Vastapuoli oli tekijänoikeusneuvoston mukaan saattanut toimillaan aineiston yleisön saataville, ja jos aineisto katsottaisiin tekijänoikeudella suojatuksi, olisi hakijan tekijänoikeutta näin loukattu.¹⁴¹ Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2014:4 oli käsillä tilanne, jossa oli puolestaan kyse ei-kaupallisesta linkittämisestä. Tekijänoikeudellisen tarkastelun kohteena oli tilanne, jossa hakijan mukaan keskustelupalstalle oli muun muassa hyperlinkein linkitetty kuvia.¹⁴² Tekijänoikeusneuvosto päätyi lopputulokseen, ettei ole kuvien mahdollista oikeudenhaltijaa loukkaavaa asettaa internetsivulle klikattavia linkkejä oikeudenhaltijan toisella internetsivulla vapaasti yleisön saataville julkaisemiin kuviin.¹⁴³

Tekijänoikeusneuvosto viittaa lausunnossaan EUT:n ratkaisuun C-466/12, jäljempänä Svensson-ratkaisu. Ratkaisussa EUT ensinnäkin täsmentää, että teoksen välittämiseksi yleisölle riittää, että yleisöön kuuluvilla on mahdollisuus saada teos saataviinsa, mutta heidän ei tosiasiassa ole pakko käyttää tätä mahdollisuutta. Yleisöllä puolestaan tarkoitetaan huomattavaa ja määrittelemätöntä määrää mahdollisia teoksen vastaanottajia.¹⁴⁴ Tapauksessa EUT on arvioinut, että hyperlinkittämistä voidaan arvioida yleisölle välittämisenä, joka ei edellytä oikeudenhaltijan lupaa, jos suojattu aineisto ei linkityksen myötä saavuta uutta yleisöä. Aineistoa ei hyperlinkitettäessä välitetä uudelle yleisölle, jos se on alun perin ladattu internetiin oikeudenhaltijan suostumuksella ja vapaasti kaikkien saataville. Näin oikeudenhaltija on voinut aineistoa internetiin ladatessaan olettaa yleisöksi kaikki internetin käyttäjät. EUT:n mukaan tämä oikeusohje soveltuu, vaikka klikattavaa linkkiä klikkaamalla saisi sen vaikutelman, että linkin takana oleva aineisto näytettäisiin sillä sivustolla, jolla tuo linkki on.¹⁴⁵

Svensson-ratkaisusta on johdettavissa muitakin kriteereitä linkittämisen tekijänoikeudelliseen arvioimiseen. Kun mahdollisesti tekijänoikeudella suojattu aineisto on ladattu alun perin internetiin, onko se ollut jonkinlaisen suojauksen takana vai onko se ollut vapaasti kaikkien saatavilla? On mahdollista, että aineiston suojaksi on sitä verkkoon ladatessa asetettu sen

---

¹⁴⁰ TN 2013:22, s. 1.

¹⁴¹ TN 2013:22, s. 8–9.

¹⁴² TN 2014:4, s. 3.

¹⁴³ TN 2014:4, s. 9–10. Samassa lausunnossa TN on kuitenkin todennut, että muiden kuin niin sanottujen klikattavien linkkien osalta oikeustila ei ole selvä.

¹⁴⁴ C-466/12, *Nils Svensson ym. v Retriever Sverige AB*, 13.2.2014, ECLI:EU:C:2014:76, kohdat 19–22. (Jäljempänä alaviitteissä C-466/12, *Nils Svensson ym. v Retriever Sverige AB*).

¹⁴⁵ C-466/12, *Nils Svensson ym. v Retriever Sverige AB*, kohdat 24–30.

käyttöä rajoittavia ominaisuuksia, mutta mikäli tällaiseen aineistoon asetetaan linkki, rajoitukset voidaan mahdollisesti kiertää. EUT:n mukaan tällaisessa tilanteessa tulee kyseeseen sellainen aineiston uudelle yleisölle välittäminen, johon edellytetään oikeudenhaltijan lupaa. Näin on, vaikka raja-aineiston saatavuuteen olisi lisätty sivulle jälkikäteen.¹⁴⁶ Arvioinnissa on siis lähdettävä liikkeelle siitä, onko aineisto ollut internetissä vapaasti kaikkien saatavilla. Svensson-ratkaisusta on johdettavissa myös oikeusohje, jonka mukaan aineiston pitää tulla nimenomaan *uuden* yleisön saataville, jotta linkittäminen edellyttäisi oikeudenhaltijan lupaa. Arvioitaessa sitä, onko aineisto tullut uuden yleisön saataville, tulee huomioida, miten aineisto on alun perin saatettu yleisön saataville.¹⁴⁷ Ratkaisussa EUT korostaa, että jos yleisö on sellainen, jota oikeudenhaltijat eivät ole ottaneet huomioon antaessaan luvan alkuperäiseen välittämiseen, kyseessä on todennäköisesti uusi yleisö.¹⁴⁸

EUT:n määräyksestä¹⁴⁹ C-348/13, jäljempänä *BestWater*-määräys, on johdettavissa tärkeä oikeusohje siitä, ettei linkkityypillä ole niin suurta merkitystä linkittämistä tekijänoikeudellisesti arvioitaessa, kuin sille on esimerkiksi aiemmin oikeuskirjallisuudessa annettu. Tapauksessa oli arvioitavana, voiko aineiston upottaminen framing-linkittämällä osaksi omaa verkkosivua tulla kyseeseen teoksen yleisölle välittämisenä. Tuomioistuimen mukaan upottamistekniikan käyttö ei johda aineiston uudelle yleisölle välittämiseen, vaan arvioinnissa tulee noudattaa Svensson-ratkaisussa annettuja oikeusohjeita.¹⁵⁰ EUT:n kannassa on havaittavissa ero esimerkiksi hallituksen esityksessä ja tekijänoikeustoimikunnan mietinnössä otettuihin kantoihin linkitystekniikan merkityksestä.¹⁵¹

EUT:n linkittämiseen liittyviä oikeusohjeita on luettavissa myös ratkaisusta C-160/15, jäljempänä *GS Media* -ratkaisu. Ratkaisussa oli kyse tilanteesta, jossa aineistoa oli saatettu yleisön saataville nimenomaan ilman oikeudenhaltijan suostumusta. Tapauksessa *GS Median* ylläpitämällä *GeenStijl*-sivustolla oli jaettu hyperlinkki *Playboy*-lehdessä julkaistaviksi

---

¹⁴⁶ C-466/12, *Nils Svensson ym. v Retriever Sverige AB*, kohta 31.

¹⁴⁷ Harenko ym. 2016, s. 52.

¹⁴⁸ C-466/12, *Nils Svensson ym. v Retriever Sverige AB*, kohdat 24 ja 31. Tekijänoikeuden alalla pääsääntönä voidaan pitää, että yksinoikeuden piiriin kuuluu nimenomaan vain teosten käyttäminen suhteessa yleisöön, eli tekijänoikeudenhaltija ei voi oikeutensa nojalla puuttua teoksensa yksityiseen käyttöön. Harenko ym. 2016, s. 40.

¹⁴⁹ Tuomioistuimen työjärjestys, 99 artikla.

¹⁵⁰ C-348/13, Unionin tuomioistuimen määräys, *BestWater International GmbH v Michael Mebes ja Stefan Potsch*, 12.10.2014, ECLI:EU:C:2014:2315, kohdat 18–19. (Jäljempänä alaviitteissä C-348/13, Unionin tuomioistuimen määräys, *BestWater International GmbH v Michael Mebes ja Stefan Potsch*).

¹⁵¹ HE 28/2004, s. 80; ja Tekijänoikeustoimikunnan mietintö 2002:5, s. 24–25. EUT:n ratkaisut ovat oikeudellisesti sitovia niin EU:n toimielimissä kuin jäsenvaltioissa. Ojanen 2016, s. 48.

tarkoitettuihin kuviin.¹⁵² EUT linjasi ratkaisussaan, että linkittämistilanteen tapauskohtaisessa arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota siihen, onko linkittäjä tiennyt tai olisiko hänen pitänyt tietää se, että aineisto on julkaistu verkossa ilman oikeudenhaltijan lupaa. Tässä tietoisuusarvioinnissa on merkitystä sillä, tavoitteleeko linkittäjä toimillaan taloudellista voittoa. Mikäli linkittäjä on taloudellista voittoa tavoitteleva toimija, voidaan hänen olettaa olleen tietoinen aineiston mahdollisesta luvattomasta julkaisusta, koska tällaisen tahon voidaan olettaa suorittavan tarvittavat toimet varmistuakseen asiasta.¹⁵³ EUT:n näkemystä nimenomaan toiminnan taloudellisen tarkoituksen merkityksestä voidaan pitää hyvänä suuntaviivana, sillä oikeudenhaltijan kannalta ongelmallisimmat linkittämistilanteet liittyvät usein juuri aineiston kaupalliseen linkittämiseen. Savolan mukaan linkittäjän voi kuitenkin olla käytännössä vaikeaa selvittää, onko aineisto alun perin ladattu verkkoon oikeudenhaltijan suostumuksella.¹⁵⁴

Ratkaisussa C-527/15, jäljempänä *Filmspeler*-ratkaisu, EUT on alleviivannut erityisesti sitä, että yleisölle välittäminen koostuu kahdesta osatekijästä: *välittämisestä* ja *välittämisestä yleisölle*. EUT korostaa tilanteessa kokonaisarvioinnin merkitystä ja viittaa *GS Media*-ratkaisun oikeusohjeeseen siitä, että aineiston saattaminen sellaisen yleisön saataville, jolla ei olisi ilman kyseessä olevaa välittämistoimea ollut mahdollisuutta päästä käsiksi aineistoon, on vahva osoitus siitä, että kyseessä on nimenomaan tietoyhteiskuntadirektiivin mukainen uudelle yleisölle välittäminen. EUT myös vahvistaa aiemmassa linkittämiseen liittyvässä oikeuskäytännössä esittämänsä oikeusohjeet.¹⁵⁵ Tuomiossa myös selvennetään, että laittaessaan aineiston vapaasti saataville internetiin oikeudenhaltijat ovat voineet ottaa yleisönä huomioon kaikki internetin käyttäjät, jolloin tällaisen aineiston hyperlinkittäminen ei täytä uuden yleisön vaatimusta.¹⁵⁶

Vaikka ainakin EUT:n käytännössä linkittämistä on keskitytty tarkastelemaan yleisölle välittämisen käsitteen kautta, on linkittämistä mahdollista tarkastella myös tekijänoikeuteen kuuluvien moraalisten oikeuksien kautta.¹⁵⁷ Liikkeelle voidaan lähteä siitä, että moraalisia

---

¹⁵² C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV* ym., 8.9.2016, ECLI:EU:C:2016:644, kohdat 6–11. (Jäljempänä alaviitteissä C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV* ym.).

¹⁵³ C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV* ym., kohdat 47–51.

¹⁵⁴ Savola 2015, s. 142.

¹⁵⁵ C-527/15, *Stichting Brein v Jack Frederik Wullems*, 26.4.2017, ECLI:EU:C:2017:300, kohdat 29–34. (Jäljempänä alaviitteissä C-527/15, *Stichting Brein v Jack Frederik Wullems*).

¹⁵⁶ C-527/15, *Stichting Brein v Jack Frederik Wullems*, kohta 48.

¹⁵⁷ On kuitenkin muistettava, että TekijäL 3.3 §:n mukaan, tekijä voi luopua moraalisista oikeuksistaan vain silloin kun on kyse laadultaan ja laajuudeltaan rajatusta teoksen käytöstä. Tämä ei kuitenkaan Copiepresse-ratkaisun mukaan estä kustantajia lisenssinsaajina puolustamasta tekijänoikeuden moraalisia oikeuksia myös

oikeuksia sovelletaan verkossa kuten analogisessa maailmassa.¹⁵⁸ Isyysoikeudessa on kyse oikeudesta tulla nimetyksi teoksen tekijänä. Sorvarin mukaan linkittäessäkin tulee soveltaa pääsääntöä siitä, että teoksen nimi esitetään teoksen yhteydessä siten kuin teoksen tekijä on halunnut. Sorvarin mukaan erilaiset linkityypit eivät sinänsä vaikuta isyysoikeuden mahdollisen loukkauksen arvioimiseen.¹⁵⁹ Aggregoinnin osalta suuntaviivaa arvioimiseen antaa edellä mainittu belgialainen Copiepresse-ratkaisu, jossa tuomioistuin oli päättänyt arvioimaan, että Google Newsin toiminta oli loukannut isyysoikeutta.¹⁶⁰ Respektioikeus taas suojaa teoksen tekijäkunniain loukkaavasta muuttamisesta ja yleisön saataviin saattamiselta.¹⁶¹ Copiepresse-ratkaisussa aggregointia oli tarkasteltu myös respektioikeuden näkökulmasta. Google News loukkasi tekijöiden respektioikeutta kopioimalla lehtijulkaisuista aina muutaman lauseen palveluunsa, jolloin kyse oli loukkaavasta muuttamisesta. Myös järjestys, jossa lehtijulkaisu aggregointisivustolla esitetään voi loukata respektioikeutta.¹⁶²

3.1.4 Lehtijulkaisujen verkkokäyttö tekijänoikeuden rajoitusten näkökulmasta

Koska lehtijulkaisujen verkkokäytössä, ja tässä erityisesti tarkasteltavassa uutisaggregoinnissa, voi valmistua teoskappaleita tai aineisto voidaan välittää uudelle yleisölle, on tarkasteltava, voisivatko nämä toimet olla sallittuja tekijänoikeuden rajoitusten nojalla. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 5 kohdan mukaisen niin sanotun kolmen kohdan testin mukaan tekijänoikeuteen saa tehdä rajoituksia, vain jos kyseessä on erityinen tapaus, rajoitus ei ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa, eikä se kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.¹⁶³ Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa ja TekijäL 11 a §:ssä säädetään *tilapäisestä kappaleen valmistamisesta*: oikeudenhaltijan yksinoikeus ei koske kappaleen valmistamista, joka on väliaikaista tai satunnaista, erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia, jonka ainoa tarkoitus on mahdollistaa välittäjän tekemä teoksen siirto verkossa kolmansien osapuolten välillä tai teoksen laillinen käyttö, sekä jolla ei

---

uutisaggregoinnissa mahdollisesti tapahtuvia oikeudenloukkauksia vastaan. Court of First Instance of Brussels, Google v Copiepresse, No. 7964, 13.2.2007.

¹⁵⁸ Stokes 2009, s. 79.

¹⁵⁹ Sorvari 2005, s. 250.

¹⁶⁰ Court of First Instance of Brussels, Google v Copiepresse, No. 7964, 13.2.2007.

¹⁶¹ Haarmann 2005, s. 144.

¹⁶² Court of First Instance of Brussels, Google v Copiepresse, No. 7964, 13.2.2007; ja Pihlajarinne 2012b, s. 42–43.

¹⁶³ Kolmen kohdan testin alkuperä on Bernin sopimuksen 9 artiklan 2 kohdassa. Haarmann 2014, s. 94. Kolmen kohdan testistä on säädetty myös TRIPS-sopimuksen 13 artiklassa ja WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kohdassa.

ole itsenäistä taloudellista merkitystä. Edellytykset ovat keskenään kumulatiivisia eli yhdenkin jäädessä täyttymättä ei rajoitus tule sovellettavaksi.¹⁶⁴

Esimerkiksi mainitussa Filmspeler-ratkaisussa EUT totesi, ettei kyseeseen tule tilapäinen kappaleen valmistaminen, kun mediasoittimella on voinut suoratoistaa verkosta aineistoa ilman sen oikeudenhaltijan lupaa. Lisäksi tuomioistuin painotti ratkaisussa, että tapauksessa kuvattu toiminta on ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja haittaa oikeudenhaltijan etua.¹⁶⁵ Toisaalta Meltwater-ratkaisussa EUT on taas todennut tilapäisen kappaleen valmistamisen edellytysten täyttyvän, kun tiedotus- ja suhdetoiminta-alan ammattilaisten kattojärjestö käytti Meltwater-konsernin tiedotusvälineiden seurantapalvelua, jossa kattojärjestön käytettäväksi annettiin sen toimittamien avainsanojen perusteella laadittuja lehtiartikkeleiden pohjalta tehtyjä seurantaraportteja. Raportteja hyödynnettiin selailemalla niitä Meltwaterin verkkosivulla. Sanomalehtien julkaisijoiden järjestön mukaan käyttäjät olisivat tarvinneet luvan aineiston hyödyntämiseen, koska internetsivun käyttäjien näytölle ja koneen välimuistiin muodostuu kopioita teoskappaleista.¹⁶⁶

Pohdittaessa tilapäisen kappaleen valmistamisen poikkeuksen soveltumista uutisten aggregointiin on ensin arvioitava, onko aggregoitaessa syntynyt teoskappale. Teoskappaleen oli arvioitu syntyneen esimerkiksi Copiepresse-ratkaisussa.¹⁶⁷ Tilapäisen kappaleen valmistamisen rajoitus istuu kuitenkin huonosti uutisaggregaattoreiden harjoittamaan toimintaan, koska toiminnalla on itsenäistä taloudellista merkitystä, ja sitä on vaikeaa pitää väliaikaisena ja satunnaisena. Verrattuna esimerkiksi Meltwater-ratkaisussa tarkasteltavana olleisiin näytölle ja koneen välimuistiin tallentuviin kopioihin, uutisaggregaattoreiden sivuilleen mahdollisesti teoksista valmistavat kopiot eivät ole samassa mielessä väliaikaisia tai satunnaisia.

Lehtijulkaisujen verkkokäyttöä on mahdollista tarkastella myös TekijäL 22 §:n ja tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaisen *lainaussäännöksen* kautta.¹⁶⁸ Kansallisesti TekijäL 22 §:n mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan

---

¹⁶⁴ C-527/15, *Stichting Brein v Jack Frederik Wullems*, kohta 61. Lisäksi Infopaq-ratkaisussa on linjattu, että kun on todettu yhden edellytyksen jäävän täyttymättä, on muiden edellytysten täyttymisen arvioiminen tarpeetonta. C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohta 73.

¹⁶⁵ C-527/15, *Stichting Brein v Jack Frederik Wullems*, kohdat 70–72.

¹⁶⁶ C-360/13, *Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd ym.*, kohdat 7–14 ja 63.

¹⁶⁷ Court of First Instance of Brussels, *Google v Copiepresse*, No. 7964, 13.2.2007.

¹⁶⁸ Sorvari 2005, s. 254. Siteeraamista ja lainaamista käytetään tässä työssä synonyymeinä.

mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.¹⁶⁹ Lisäksi, jotta siteeraaminen olisi oikeutettua, tulee sen palvella jälkiperaisteoksen tekijän luomistyytä.¹⁷⁰ Myös Bernin sopimuksen 10 artiklassa on oma siteeraamista koskeva säännöksensä, jonka 1 kohdan mukaan lainaukset nimenomaan sanoma- ja aikakauslehtikirjoituksista ovat sallittuja, myös lehdistökatsauksen muodossa.

EUT:n Spiegel Online -ratkaisussa on otettu kantaa tietoyhteiskuntadirektiivin mukaisen lainaussäännöksen tulkintaan. Vaikka ratkaisussa on todettu olevan mahdollista toteuttaa säännöksen mukainen lainaus myös linkillä toiseen aineistoon, tulisi silti pystyä näyttämään sisällöllinen yhteys – esimerkiksi vertailu – tuon linkitetyn aineiston ja siteeraajaan oman aineiston välillä.¹⁷¹ Lehtijulkaisujen uutisaggregointia ei tulisikaan tarkastella siteeraamisena, sillä usein koko toiminta muodostuu toisten tuottamasta aineistosta, jolloin siteeraamisella ei voi olla omaa työtä täydentävää vaikutusta.¹⁷² Haarmannin mukaan sitaattien käyttäminen mainonnassa ei myöskään ole hyväksyttävää.¹⁷³ Uutisaggregaattoreiden voidaankin ajatella käyttävän sitaatteja ainakin mainonnan apuvälineenä.

TekijäL 23 §:n mukainen *lehdistön lainausoikeus* ei myöskään sovellu uutisaggregointiin. Lainkohdan mukaan sanomalehteen tai aikakauskirjaan saa toisesta sanomalehdestä tai aikakauskirjasta, jollei siinä ole jälkipainantakieltoa, ottaa uskonnollista, poliittista tai taloudellista päivänkysymystä koskevan kirjoituksen. Pihlajarinteen mukaan aggregointia ei tulisi sallia lehdistön lainausoikeudella, sillä lainkohdan tarkoituksena on pidettävä päivän ajankohtaisen uutisten välittämistä yleisölle niin, ettei tiedonsaantia hidastaisi luvan kysyminen alkuperäiseltä oikeudenhaltijalta. Ratkaisevaa on se, että lainkohta on tarkoitettu *yksittäisten* uutisten välittämiseen.¹⁷⁴

Uutisaggregointia, ja lehtijulkaisujen verkkokäyttöä muutoinkin voidaan tarkastella myös niin sanotun *implied license -konstruktion* kautta, vaikkei se varsinainen tekijänoikeuden rajoitus olekaan. Koska linkittäminen on niin tavanomainen osa internetin toimintaa, voidaan aineistoa

---

¹⁶⁹ Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan d kohdan mukaisessa sitaattisäännöksessä mainitaan sen sijaan nimenomaisesti, että lainaukset muun muassa arvostelua tai selostusta varten ovat sallittuja.

¹⁷⁰ Kivimäki 1966, s. 84. Haarmannin mukaan esimerkiksi kirja, jonka sisältönä on pelkästään lainauksia, ei ole sallittu, koska se ei toteuta niin sanottua vetoamisfunktiota suhteessa lainattavaan aineistoon. Haarmann 2014, s. 106.

¹⁷¹ C-516/17, *Spiegel Online GmbH v Volker Beck*, kohdat 79–84.

¹⁷² Samaan päätelmään ovat tulleet Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 221–222.

¹⁷³ Haarmann 2005, s. 189.

¹⁷⁴ Pihlajarinne 2012b, s. 39.

internetiin lataavaan oikeudenhaltijan olettaa tietävän, että aineistoon mahdollisesti tullaan linkittämään. Oikeuskirjallisuudessa onkin esitetty, että ladatessaan aineistoa internetiin, oikeudenhaltija antaa konkludenttisesti tietynlaisen luvan käyttää materiaalia. On kuitenkin vaikeaa sanoa, mitä tämä lupa käsittää.¹⁷⁵ Tällaista konstruktiota kutsutaan implied license -konstruktioksi tai opiksi hiljaisesta suostumuksesta. Pihlajarinne kuitenkin painottaa, että oppi on käyttökelpoinen vain silloin, kun on kyse tekijänoikeudella suojatusta aineistosta.¹⁷⁶ Hiljaista suostumusta ei luonnollisesti voida katsoa annetuksi, mikäli oikeudenhaltija ilmaisee vastustavansa linkittämistä. Hiljaisen suostumuksen opin kannalta on mielenkiintoista, että aggregoinnin muodoista RSS-aggregointi on mahdollista vain, mikäli alkuperäinen sivusto on asettanut sivulleen RSS-syötteen. Voiko esimerkiksi tämän katsoa hiljaiseksi suostumukseksi aggregointiin?¹⁷⁷ Liian suoraviivaista tulkintaa on pidettävä kritisoitavana, sillä oikeudenhaltija saa määrätä teoksestaan haluamallaan tavalla, muun muassa julkaisemalla sen eri tavoin.¹⁷⁸ Jos lehtikustantaja julkaisee tekijänoikeudella suojattua aineistoa internetissä, ei sitä liian suoraviivaisesti voida tulkita osoitukseksi siitä, että hän on luopunut oikeudestaan päättää, millaisia teoskappaleita aineistosta jatkossa valmistetaan.

Parempi lähestymistapa hiljaisen suostumuksen antamiseen on se, että suostumus annetaan siinä määrin, kun on tavanomaista ja välttämätöntä internetin käyttämisen kannalta, eikä liiketoiminta olisi tulkittavissa tällaiseksi käytöksi.¹⁷⁹ Tämän tulkintaohjeen valossa on vaikeaa pitää lehtijulkaisujen säännöllistä aggregointia sellaisena toimintana, jonka hiljaisen suostumuksen oppi mahdollistaa. Toisaalta voidaan kyseenalaistaa, ovatko lehtijulkaisujen kustantajat selkeästi ilmaisseet kielteisen kantansa julkaisujensa aggregointiin. Copiepresse-ratkaisussa tuomioistuin kuitenkin totesi, ettei aggregointia voitu oikeuttaa hiljaisella suostumuksella, eikä myöskään teknisten suojakeinojen asettamatta jättäminen ollut osoitus suostumuksesta.¹⁸⁰ Yhteenvetona voidaankin todeta, että lehtijulkaisujen verkkokäytön osalta ainakaan uutisaggregointia ei voida yksiselitteisesti oikeuttaa tarkasteltujen tekijänoikeuden rajoituksien nojalla.

---

¹⁷⁵ Sorvari 2005, s. 261.

¹⁷⁶ Pihlajarinne 2012b, s. 52.

¹⁷⁷ Pihlajarinne 2012b, s. 58.

¹⁷⁸ Pihlajarinne 2012b, s. 66.

¹⁷⁹ Pihlajarinne 2012b, s. 75; ja Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:18.

¹⁸⁰ Court of First Instance of Brussels, Google v Copiepresse, No. 7964, 13.2.2007.

3.2 Tietokantasuoja ja lehtijulkaisujen verkkokäyttö

Tietokantasuoja on EU:n tasolla harmonisoitu tietokantadirektiivillä.¹⁸¹ Tietokantadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan *tietokannalla* tarkoitetaan teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja joihin elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy. Tietokantasuojasta säädetään kansallisella tasolla TekijäL 49 §:ssä.¹⁸² Tietokantasuojan suojaamasta tietokannasta on kyse, kun tietokannan sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta. Tietokantasuojalla suojataankin nimenomaan tietokannan laatimiseen ja kokoamiseen tehtyä investointia.¹⁸³ Tästä on johdettavissa, ettei tietokantasuojalla suojata siihen sisällytettyjen aineistojen luomista.¹⁸⁴

TekijäL 49 §:n mukaan sillä, joka on valmistanut tietokannan, on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita tai saattamalla se yleisön saataviin. Tietokantasuoja voikin syntyä siis myös oikeushenkilölle.¹⁸⁵ Näin ollen tietokantasuoja voi syntyä myös suoraan kustantajalle. Tietokantasuojan osalta voi tulla arvioitavaksi, voiko esimerkiksi linkittäminen merkitä kappaleen valmistamista tai yleisölle välittämistä.¹⁸⁶ Tietokantadirektiivin 7 artiklan 5 kohdassa sanotaan lisäksi nimenomaisesti, että tietokannan sisällön epäolennaisten osien jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö, joka voisi johtaa tietokannan tavanmukaisen käytön vastaisiin toimiin tai joka voisi aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan laillisille eduille, ei ole sallittua.

Eurooppalaisessa kirjallisuudessa onkin esitetty, että tietokantasuoja voisi olla keskeinen työkalu modernin julkaisutoiminnan suojaamisessa, jossa itse alusta on keskiössä.¹⁸⁷ Nimenomaisesti niin printtinä kuin verkossakin toimivat lehdet on mainittu tietokantoina, joita

---

¹⁸¹ Tietokantadirektiivissä säädetään niin teoskynnyksen ylittävistä tietokannoista kuin niin sanotusta sui generis -tietokantasuojastakin. Tämän otsikon alla käsitellään tietokannan sui generis -lähioikeussuojaa, koska tekijänoikeuden käyttöä verkkoympäristössä on käsitelty edellä.

¹⁸² Samassa lainkohdassa säädetään myös luettelosuojasta. Luettelosuojaa saa se, joka on valmistanut luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja. Luettelosuoja on siis hyvin lähellä tietokantasuojaa, mutta tässä tarkastellaan vain sui generis tietokantasuojaa internetissä olevan lehtijulkaisun ollessa helpommin mielletävissä tietokannaksi kuin luetteloksi, taulukoksi tai ohjelmaksi.

¹⁸³ Tietokantadirektiivi, johdantolause 39.

¹⁸⁴ C-338/02, *Fixtures Marketing Ltd v Svenska Spel AB*, 9.11.2004, ECLI:EU:C:2004:696, kohta 25. (Jäljempänä alaviitteissä C-338/02, *Fixtures Marketing Ltd v Svenska Spel AB*).

¹⁸⁵ Harenko ym. 2016, s. 498.

¹⁸⁶ Pihlajarinne 2012b, s. 50.

¹⁸⁷ Senftleben ym. 2017, s. 551.

tietokantasuojalla voidaan mahdollisesti suojata.¹⁸⁸ On kuitenkin pidettävä mielessä, ettei tietokantasuojalla ole sanotusti tarkoitus suojata siihen sisällytetyn aineiston tekemiseen laitettuja investointeja. Näin ollen tietokantasuojalla ei voida suojata esimerkiksi artikkelien kirjoittamista tai lehtikuvien ottamista.¹⁸⁹ EUT:n ratkaisusta on Stokesin mukaan pääteltävissä, että tietokantasuojalla on tarkoitus suojata nimenomaan niin sanottuja tietokannan alkuperäisiä tekijöitä, jotka hankkivat tiedon tai muun aineiston ja tekevät tietokannan, eikä sellaisia tahoja, jotka valmiin tietokannan pohjalta tekevät oman tietokantansa.¹⁹⁰

Näin ollen tietokantasuoja soveltuu nimenomaan lehtikustantajan tekemään tietokantaan eikä esimerkiksi uutisaggregaattorin osaltaan kyseisen tietokannan ja muiden tietokantojen pohjalta tekemään tietokantaan. Myös van Eechoud on samoilla linjoilla. Hänen mukaansa tietokantasuoja tarjoaa suojaa nimenomaan sellaisia palveluita vastaan, jotka voivat olla alkuperäisen palvelun korvaavia. Ei ole kuitenkaan yksiselitteistä, voidaanko tällaisen tilanteen tulkita olevan käsillä lehtikustantajan ja esimerkiksi uutisaggregaattorin tai hakukoneen välisessä suhteessa. Arvioitavaksi tulee tietokantadirektiivin 7 artiklan 5 kohdan soveltuminen, eli se, onko esimerkiksi aggregoinnissa kyse sellaisesta epäolennaisen osien käytöstä, jossa tietokantaa käytetään sen tavanmukaisen käytön vastaisesti ja joka aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan laillisille eduille.¹⁹¹

Oikeuskirjallisuuden mukaan eurooppalaisesta oikeuskäytännöstä löytyy esimerkkejä siitä, miten tietokantasuojaa on sovellettu suhteessa lehtijulkaisujen verkkokäyttöön. Stokesin mukaan esimerkiksi tanskalaisessa Newsbooster-ratkaisussa uutisotsikkoja ja artikkeleja sisältävän tekstikokoelman katsottiin olevan tietokantasuojalla suojattu, ja vastaajaa kiellettiin näin julkaisemasta uutisten otsikoita ja asettamasta niihin syvälinkkejä.¹⁹² Pihlajarinteen käsittelemässä Saksan korkeimman oikeuden Paperboy-ratkaisussa oli taas kyse uutisiin kohdistuvasta hakukonepalvelusta, jonka toiminta perustui uutisartikkeleiden syvälinkittämiseen. Ratkaisussa otettiin päinvastainen kanta Newsbooster-ratkaisuun verrattuna. Toimintaa vastustava kantaja ei voinut edukseen vedota tietokantasuojaan, koska oli

---

¹⁸⁸ Stokes 2009, s. 60; ja van Eechoud 2017, s. 31.

¹⁸⁹ van Eechoud 2017, s. 31.

¹⁹⁰ Stokes 2009, s. 67–68; ja C-203/02, *The British Horseracing Board Ltd ym. v William Hill Organization Ltd*, 9.11.2004, ECLI:EU:C:2004:695; C-338/02, *Fixtures Marketing Ltd v Svenska Spel AB*; C-444/02 *Fixtures Marketing Ltd v Organismos prognostikon agonon podosfairou AE, (OPAP)*, 9.11.2004, ECLI:EU:C:2004:697; ja C-46/02, *Fixtures Marketing Ltd v Oy Veikkaus Ab*, 9.11.2004, ECLI:EU:C:2004:694.

¹⁹¹ van Eechoud 2017, s. 32.

¹⁹² Stokes 2009, s. 132.

artikkelit internetiin ladataan antanut hiljaisen suostumuksen niihin kohdistuvaan hyper- ja syvälinkittämiseen.¹⁹³

Näyttää siltä, että tietokantasuojan soveltaminen esimerkiksi uutisaggregointitoimintaan ei ole yksiselitteistä. Koska esimerkiksi hyper- ja syvälinkein voidaan muodostaa ikään kuin uusi tietokanta, jonka toiminta saattaisi aiheuttaa kohtuutonta taloudellista vahinkoa mahdollisesti tietokantasuojatullee internetissä toimivalle lehtijulkaisusivustolle, voisi lehtikustantajien olla mahdollista puolustaa oikeuksiaan uutisaggregointia ja vaikkapa hakukoneita vastaan myös tietokantasuojan avulla. Tietokantasuojan soveltamisen osalta vallitseva, hieman epäselvä, oikeustila ei kuitenkaan tee sen soveltamisesta helppoa.

3.3 Lehtikustantajan lähioikeutta edeltävä tila lehtijulkaisujen suojaamisessa verkkokäytössä

Edellä sanotun perusteella on aika muodostaa välitilinpäätös lehtijulkaisujen suojaamisesta verkkoympäristössä DSM-direktiiviä edeltäneen oikeustilan osalta käyttäen esimerkkinä uutisaggregointia. Edellä on jo esitetty tulkinta tietokantasuojan osalta, joten tässä keskitytään TekijäL 1 §:n mukaisen tekijänoikeuden nojalla mahdollisesti saatavaan suojaan. Keskeistä on ymmärtää se, että koska lehtijulkaisuja ei ennen ole suojattu lähioikeudella, eikä lehtijulkaisujen suojaamisesta verkossa ole sellaisenaan säädetty tekijänoikeuslaissa tai EU-oikeudessa, EUT:n ratkaisukäytäntöä lukuun ottamatta, muodostuu tapauskohtainen harkinta hyvin keskeiseksi tekijäksi oikeustilan hahmottamisessa. Koska lehtijulkaisun tekijä tai valokuvaaja on siirtänyt ainakin osittain oikeutensa lehtijulkaisun kustantajalle esimerkiksi lisenssisopimuksen muodossa, tai oikeudet ovat siirtyneet lehteen sisältöä tuottavan toimittajan työsuhteen myötä työnantaja lehtikustantajalle, on edellä mainitun tapauskohtaisen tarkastelun kohteena kustantajan ja lehtijulkaisua verkossa edelleen käyttävän tahon, kuten uutisaggregaattorin, välinen suhde.¹⁹⁴

Vaikka tapauskohtaista arviointia voidaankin pitää välttämättömänä, on kuitenkin jonkinlainen tyyppitapaus hahmotettavissa. Olettakaamme, että uutisaggregaattori esittää omalla kaupallisella verkkosivullaan muualla verkossa julkaistusta uutisesta otsikon, joka on syvälinkki, sekä tuovilla linkeillä pienen osan uutisen alkua ja uutiseen liittyvän kuvan. Näiden olisi ilmennettävä tekijän henkistä luomistyötä voidakseen tulla katsotuiksi teoskappaleen

---

¹⁹³ Pihlajarinne 2012b, s. 59.

¹⁹⁴ Yhtä hyvin tässä voitaisiin tarkastella esimerkkinä uutisaggregoinnin sijaan esimerkiksi hakukoneen hakutuloksissa olevia kuvia ja tekstejä tuovina linkeinä sekä itse lehtijulkaisuun johtavia syvälinkkejä. Myös sosiaalisen median palvelut toimivat hyvänä esimerkkinä.

osiksi, ja siten suojatuksi TekijäL 1 §:n mukaisella suojalla.¹⁹⁵ Olettakaamme kuitenkin tässä esimerkkitapauksessamme, että käsillä olevan aineiston TekijäL 1 §:n mukaiseen suojaan vetoamisen edellytykset täyttyvät. Valokuvat tulevat tietenkin suojatuiksi aina vähintään valokuvaajan lähioikeudella.

Tyypitapaukseemme on sovellettava EUT:n oikeuskäytännöstä johdettavissa olevia kriteerejä. Linkittämiseen, ja siten myös uutisaggregointiin linkittämällä, edellytetään oikeudenhaltijan lupa, jos linkittäminen on tulkittavissa välittämiseksi nimenomaan uudelle yleisölle, esimerkiksi jos aineisto ei ole internetissä vapaasti saatavilla oikeudenhaltijan suostumuksella, vaan pääsy siihen on rajattu esimerkiksi maksuin tai teknisin keinoin, ja tuo rajausta kiertetään linkittämällä.¹⁹⁶ On myös pohdittu tulisiko internetiin ladatun aineiston käyttöehdot huomioida arvioitaessa, onko aineisto ollut verkossa vapaasti saatavilla.¹⁹⁷ Lisäksi kaupallisten toimijoiden tulisi tietää, onko aineisto alun perin ladattu verkkoon oikeudenhaltijan suostumuksella.¹⁹⁸ Linkkityypillä ei EUT:n käytännössä ole ollut vaikutusta näiden oikeusohjeiden soveltamiseen.¹⁹⁹ Yleisölle välittämisen linkkityyppineutraali arvioiminen on perusteltua myös siksi, että viime kädessä esimerkiksi kehyslinkillä toteutetaan samaa tarkoitusta kuin hyperlinkillä eli tuodaan internetin käyttäjän tiedoksi materiaalia, joka on muualla internetissä.²⁰⁰

EUT:n linkittämistä koskevan oikeuskäytännön valossa vaikuttaa siltä, ettei uutisaggregointi linkittämällä edellyttäisi oikeudenhaltijan suostumusta. Uutisia sisältävät lehtijulkaisut ovat pääsääntöisesti verkossa vapaasti kaikkien saatavilla, joten kustantajat ovat uutiset internetiin ladatessaan voineet olettaa niiden yleisöksi kaikki internetin käyttäjät. Voitaisiinkin katsoa, että esimerkiksi uutisaggregaattorit voisivat asettaa tällaiseen aineistoon johtavia syvälinkkejä ilman, että niiden tarvitsisi erikseen kysyä lupaa aineiston oikeudenhaltijalta. EUT:n BestWater-määräyksessä ottaman linjan mukaan myöskään aineiston tuomista tuovilla linkeillä aggregaattorin sivulle ei luultavasti pidettäisi kiellettynä.²⁰¹ Myös Pihlajarinne ja Vesala ovat tulleet samaan lopputulokseen: uutisaggregaattorit ja muut tietoyhteiskunnan palvelujen

---

¹⁹⁵ C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohdat 47–51.

¹⁹⁶ C-466/12, *Nils Svensson ym. v Retriever Sverige AB*, kohdat 24–32.

¹⁹⁷ Scalzini, 2015, s. 460.

¹⁹⁸ C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV ym.*, kohdat 47–51.

¹⁹⁹ Harenko ym. 2016, s. 52–53.

²⁰⁰ Saw 2018, s. 555.

²⁰¹ C-348/13, Unionin tuomioistuimen määräys, *BestWater International GmbH v Michael Mebes ja Stefan Potsch*, kohdat 18–19.

tarjoajat voivat asettaa linkkejä aineistoon, joka on vapaasti saatavilla internetissä oikeudenhaltijan suostumuksella.²⁰²

Osa lehtijulkaisuista esimerkiksi Helsingin Sanomien sivuilla on tätä kirjoitettaessa vain lehden tilauksesta maksaneiden käyttäjien luettavissa, ja tällaisen suojauksen kiertäminen linkittämällä loukkaisi oikeudenhaltijan yksinoikeutta. Koska uutisaggregaattorit ovat kaupallisia toimijoita, tulee niiden myös aina varmistua siitä, että niiden linkittämä aineisto on internetissä vapaasti käytettävissä oikeudenhaltijan suostumuksella eikä esimerkiksi kuvatulnaisen suojauksen takana.²⁰³ Pihlajarinteen ja Vesalan mukaan EUT:n GS Media -ratkaisussa tekemä toimijoiden erottelu kaupallisiin ja ei-kaupallisiin on tulkittavissa myös jonkinlaiseksi painotukseksi laillisten intressien huomioimisesta.²⁰⁴ Tällaisen painotuksen voisi tulkita suojaavan lehtikustantajien laillista oikeutta, heille esimerkiksi lisenssillä siirrettyä TekijäL 1 §:n mukaista tekijänoikeutta, siten ettei sitä saisi kaupallisesti hyödyntää ilman näiden suostumusta. Pihlajarinteen ja Vesalan mukaan EUT:n GS Media -ratkaisussa ottama kanta jää kuitenkin tulkinnallisesti hyvin avoimeksi.²⁰⁵ Olisikin suotavaa, jos EUT antaisi jatkossa ratkaisuisaan isomman painoarvon yleisölle välittämisen mahdollisille taloudellisille tarkoituksperille. Tällainen olisi mahdollista, sillä esimerkiksi tekijänoikeustoimikunnan mietinnössä on todettu, että voidaan summamääräisesti erottaa, onko linkittäminen toisen aineistoon oman liiketoiminnan pohjana, vai halutaanko linkittämällä vain viitata toisen aineistoon.²⁰⁶

EUT:n oikeusohjeita soveltamalla saatava lopputulos on ristiriitainen niin edellä kuvatussa tekijänoikeuslain hallituksen esityksessä kuin esimerkiksi Copiepresse-ratkaisussakin otetun kannan kanssa. Näiden mukaan aineiston tuominen tuovilla linkeillä osaksi omaa verkkosivua voi loukata tekijänoikeuteen kuuluvaa yksinoikeutta aineiston yleisölle välittämiseen ja kappaleen valmistamiseen.²⁰⁷ EUT:n antamat oikeusohjeet edustavat kuitenkin tuoreempaa kantaa linkittämisen tekijänoikeudelliseen arviointiin. Vaikuttaa siltä, että lehtikustantajien mahdollisuudet puuttua julkaisujensa uutisaggregointiin tekijänoikeuden nojalla ovat heikot.

Ei voida kuitenkaan pitää täysin poissuljettuna, että lehtikustantajat voisivat tehokkaasti vedota tekijänoikeuteen uutisaggregointiin puuttumiseksi. Esimerkiksi Hilty ja Moscon ovat

---

²⁰² Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 222.

²⁰³ C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV* ym., kohdat 47–51.

²⁰⁴ Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 222.

²⁰⁵ Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 222.

²⁰⁶ Tekijänoikeustoimikunnan mietintö 2012:2, s. 109.

²⁰⁷ HE 28/2004 vp, s. 79–80; ja Court of First Instance of Brussels, *Google v Copiepresse*, No. 7964, 13.2.2007.

kritisoineet uutta DSM-direktiivin mukaista lehtikustantajan lähioikeutta siinä valossa, että lehtikustantajilla on ollut käytössään jo Infopaq-ratkaisussa vahvistettu tekijänoikeussuoja.²⁰⁸ Infopaq-ratkaisussa EUT:n mukaan yhdentoista sanan otteiden valmistaminen lehtijulkaisuista voi tulla arvioitavaksi osittaisen teoskappaleen valmistamisena.²⁰⁹ Tarkastelluissa linkittämiseen liittyvissä ratkaisuissa EUT on tarkastellut tilannetta yleisölle välittämisen käsitteen kautta, kun taas esimerkiksi sen arvioiminen, valmistuuko linkittäessä teoskappale, olisi voinut johtaa erilaiseen lopputulokseen juuri Infopaq-ratkaisun nojalla.

4. DSM-direktiivin 15 artiklan mukainen lehtikustantajan lähioikeus

4.1 Lehtikustantajan lähioikeuden sisältö

DSM-direktiivin 15 artiklan 1 kohta luo lehtikustantajille seuraavan oikeuden:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että johonkin jäsenvaltioon sijoittautuneilla lehtijulkaisujen kustantajilla on direktiivin 2001/29/EY 2 artiklassa ja 3 artiklan 2 kohdassa säädetty oikeudet tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvan niiden lehtijulkaisujen verkkokäytön osalta.”

Artiklassa viitataan tietoyhteiskuntadirektiivissä säädettyihin oikeuksiin. Tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan mukaan oikeudenhaltijan yksinoikeus kattaa oikeuden sallia tai kieltää, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen.²¹⁰ Lehtijulkaisujen kustantajat näyttävätkin nauttivatkin jatkossa samankaltaisesta, mutta tosin kohderyhmältään suppeammasta, yksinoikeudesta kappaleen valmistamiseen kuin vaikkapa

---

²⁰⁸ Hilty – Moscon 2017, s. 82.

²⁰⁹ C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohta 51.

²¹⁰ DSM-direktiivin luonnosvaiheessa on tulkittu, että kappaleen valmistamisoikeuden antaminen lehtikustantajille toisi mukanaan oikeuden yksityistä kappaleen valmistamista koskevaan hyvitykseen. European Parliament, *legal analysis* 2017, s. 5. Tulkinta on perusteltavissa, sillä DSM-direktiivin 15 artiklan 3 kohdan mukaan tietoyhteiskuntadirektiivin 5–8 artiklaa sovelletaan soveltuvin osin lehtikustantajan lähioikeuteen. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdassa säädetään poikkeuksista direktiivin 2 artiklan mukaiseen kappaleen valmistusoikeuteen. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan b kohdassa säädetään oikeudenhaltijan oikeudesta yksityistä kappaleen valmistamista koskevaan hyvitykseen. Myös DSM-direktiivin 16 artiklassa säädetään hyvityksen jakautumisesta kustantajien ja tekijöiden kesken koskien suojatun aineiston poikkeusten ja rajoitusten nojalla tapahtuvaa käyttöä. DSM-direktiivi tuo siis luultavasti muutoksen tähän asti vallinneeseen EUT:n ratkaisuun C-572/13, jäljempänä *Reprobel*-ratkaisu, perustuneeseen oikeustilaan. *Reprobel*-ratkaisussa tuomioistuimien totesi tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan mukaisesti, etteivät kustantajat ole kappaleenvalmistusoikeuden haltijoita, ja siksi kansallinen lainsäädäntö, jossa oikeudenhaltijoille kuuluvia hyvityksiä olisi ohjattu kustantajille siten, että oikeudenhaltijat eivät olisi edes epäsuorasti saaneet hyötyä hyvityksestä, olisi ollut unionin oikeuden vastainen. C-572/13, *Hewlett-Packard Belgium SPRL v Reprobel SCRL*, kohdat 47–49. Aiheen tarkempi tarkastelu rajataan kuitenkin tämän tutkimuksen ulkopuolelle, sillä ennen direktiivin kansallista implementointia on vaikeaa sanoa, miten yksityistä kappaleen valmistamista koskevan hyvityksen suhteen tullaan menettelemään.

ääni- ja kuvataallenteen tuottajat. Lehtikustantajan lähioikeus kattaakin tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan sanamuodon mukaisesti yksinoikeuden niin kokonaan kuin osittainkin tapahtuvaan teoskappaleiden valmistamiseen. Tällöin on mahdollista vedota suojaan, jos tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaja kokonaisuudessaan tai osin valmistaa lehtijulkaisusta kappaleen verkkokäyttöön.

Esimerkin kappaleenvalmistusoikeuden soveltamisesta tarjoaa esimerkiksi EUT:n ratkaisu C-476/17, jäljempänä Pelham-ratkaisu. Pelham-ratkaisussa todettiin äänitallenteen tuottajilla olevan tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan mukaisen kappaleen valmistusoikeuden nojalla yksinoikeus lyhyidenkin katkelmien valmistamiseen kappaleesta, sillä tätä on pidettävä artiklassa mainittuna ”osittaisena” kappaleen valmistamisena.²¹¹ Vaikka Pelham-ratkaisusta voidaan hakea suuntaviivoja lehtikustantajan lähioikeuden soveltamiseen, on lehtijulkaisun osasta puhuttaessa kuitenkin huomioitava, että hyvin lyhyet otteet lehtijulkaisusta jäävät lehtikustantajan lähioikeuden ulkopuolelle. Tätä käsitellään tarkemmin jäljempänä. DSM-direktiivin artiklassa kuvattu kappaleenvalmistamisen yksinoikeuden suojan alaan saadaan vielä suuntaviivoja, kun tarkastellaan, miten se on implementoitavissa kansalliseen lainsäädäntöön. Ranska hyväksyi heinäkuussa 2019 kansalliseen immateriaalioikeuslakiinsa uuden luvun lehtijulkaisujen kustantajien ja uutistoimistojen oikeuksista. Sen artiklan L. 218-2 mukaan tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien on saatava lupa verkossa lehtijulkaisuja julkaisevilta kustantajilta tai uutistoimistoilta ennen *lehtijulkaisun tai sen osan valmistamista* tai yleisölle välittämistä *digitaalisessa muodossa*.²¹²

Tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 2 kohdassa taas säädetään yksinoikeudesta välittää suojattu aineisto yleisölle.²¹³ Nimenomaan lähioikeutta tarkasteltaessa huomiota voidaan kiinnittää siihen, että tietoyhteiskuntadirektiivissä yleisölle välittämisen yksinoikeudesta säädetään hieman eri tavalla lähioikeuksien ja tekijänoikeuden osalta. Tekijänoikeussuojaa nauttivat teokset ovat tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan suojattu kaikenlaista yleisölle välittämistä vastaan, kun taas lähioikeudella suojattua aineisto on tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan suojattu niin sanottua *on demand*

---

²¹¹ C-476/17, *Pelham GmbH ym. v Ralf Hütter ja Florian Schneider-Esleben*, 29.7.2019, ECLI:EU:C:2019:624, kohdat 29 ja 39. (Jäljempänä alaviitteissä C-476/17, *Pelham GmbH ym. v Ralf Hütter ja Florian Schneider-Esleben*). Ratkaisun mukaan lyhyen katkelman kappaleesta saa kuitenkin ottaa toiseen kappaleeseen, jos katkelma on tuossa toisessa kappaleessa muutetussa ja kuuntelemalla tunnistamattomassa muodossa.

²¹² Tribouillet – Schuler 2019.

²¹³ Tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan englanninkielisessä versiossa käytetään käsitteitä ”communication to the public” ja ”making available to the public”. Suomeksi näihin molempiin on tavallisesti viitattu yleisölle välittämisen käsitteellä. Harenko ym. 2016, s. 42.

-tyyppistä välittämistä vastaan.²¹⁴ Tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan lähioikeuksien, kuten tässä tapauksessa lehtikustantajan lähioikeuden, oikeudenhaltijoilla on yksinoikeus sallia tai kieltää langallinen tai langaton yleisön saataviin saattaminen *siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada suojattu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana*.²¹⁵ Yksinoikeus on demand -tyyppisen välittämiseen kuitenkin riittänee lehtijulkaisujen kustantajille, sillä monenlainen suojatun aineiston verkkokäyttö lukeutuu on demand -tyyppisen välittämisen yksinoikeuden alle.²¹⁶

Lehtikustantajan lähioikeus antaa siis yksinoikeuden nimenomaan tietoyhteiskuntadirektiivin mukaiseen suojatun aineiston yleisölle välittämiseen. Näin ollen edellä yleisölle välittämiseen ja linkittämiseen liittyvässä EUT:n käytännössä annetut oikeusohjeet ovat todennäköisesti sovellettavissa myös DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisella lähioikeudella suojattujen lehtijulkaisujen välittämiseen verkossa. Pihlajarinteen ja Vesalan mukaan esimerkiksi sellainen tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajan toiminta, jonka sisältönä on hyperlinkkejä lehtikustantajan suostumuksella verkossa oleviin lehtijulkaisuihin, ei loukkaisi lehtikustantajan lähioikeutta.²¹⁷ Pihlajarinteen ja Vesalan tulkinta ei kuitenkaan paljoa selvennä EUT:n linkittämiseen liittyvän käytännön soveltamista lehtikustantajan lähioikeuteen, sillä hyperlinkittäminen on myöhemmin käsiteltävällä nimenomaisella säännöksellä suljettu pois lähioikeussuojan piiristä.

On pidettävä mielessä, että EUT:n linkittämiseen ja yleisölle välittämisen käsitteeseen liittyvä oikeuskäytäntö saattaa heikentää lehtikustantajan lähioikeuden tarjoamaa suojaa, mikäli tuon oikeuskäytännön oikeusohjeita sovelletaan yleisölle välittämiseen lehtikustantajan lähioikeuden osalta. EUT:n oikeuskäytännön valossa ainut varma keino aineiston suojaamiseksi myös lehtikustantajan lähioikeuteen perustuvan suojan osalta on rajata pääsy yksinoikeuden piirissä olevaan aineistoon teknisin keinoin tai maksuin. Pihlajarinne ja Vesala toteavat, että tekniset keinot voisivat olla ratkaisu kustantajien haasteisiin, jos lehtikustantajat

---

²¹⁴ Asiasta kirjoittaa esimerkiksi Harenko ym. 2016, s. 43. Myös TekijäL:n hallituksen esityksessä on ymmärretty on demand -tyyppisen välittämisen sisältävän TekijäL 3.1 §:n yleisölle välittämistä koskevaan tekijöiden laajaan yksinoikeuteen. HE 28/2004 vp, s. 77.

²¹⁵ Tietoyhteiskuntadirektiivin perusteluissa mainitaan on demand -välittämisen kriteeriksi suojatun aineiston vuorovaikutteinen siirto. Tietoyhteiskuntadirektiivi, johdantolause 25. Tekijänoikeuslain hallituksen esityksessä määritellään taas on demand -välittämistä termillä tilauspohjainen pyynnöstä tapahtuva välittäminen. HE 28/2004 vp, s. 78.

²¹⁶ Esimerkiksi Harenko ym. toteavat, että pyynnöstä tapahtuvasta yleisölle välittämisestä on kyse lähes aina, kun käyttäjät hankkivat internetistä aineistoa. Harenko ym. 2016, s. 45.

²¹⁷ Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 225.

esimerkiksi asettaisivat sivuilleen teknisiä rajoitteita, jotka estäisivät linkittämiseen käytettävien syötteiden käytön. Tällaisia rajoituksia on myös mahdollista asettaa niin, että ne koskevat vain tiettyjä kävijöitä.²¹⁸

On mahdollista, että esimerkiksi linkittämistä kehyslinkein pidetään lähioikeudenhaltijan yksinoikeuteen kuuluvana kappaleen valmistamisena. Lehtijulkaisujen kustantajille voikin olla joissain tapauksissa tehokkaampaa vedota nimenomaan yksinoikeuteensa kappaleen valmistamiseen. Esimerkiksi Pelham- ja Infopaq-ratkaisuissa molemmissa nimenomaan kappaleen valmistamisen käsitteen arvioinnilla oli oikeudenhaltijan intressin kannalta merkitystä.²¹⁹ Toisaalta Haarmannin mukaan yleisön saataville saattaminen ja kappaleen valmistaminen kulkevat verkkoympäristössä usein käsi kädessä, minkä takia kappaleen valmistamisen käsitteellä ei olisi enää niin vahvaa itsenäistä merkitystä.²²⁰ Pihlajarinne onkin linjannut, että tarkoituksenmukaisinta olisi luoda yleisiä suuntaviivoja, joilla linkittämistä arvioidaan. Arvioitavana olisi esimerkiksi, missä laajuudessa linkittämistä tehdään, ja onko sillä kaupallinen tarkoitus.²²¹ Tällainen periaateluontoinen lähestymistapa olisi varmasti tarkoituksenmukaisin myös lehtijulkaisujen verkkokäytön arviointiin, mutta ennen kuin tällainen arviointitapa otetaan käyttöön esimerkiksi EUT:ssa, on lehtijulkaisujen kustantajien tilanteesta riippuen arvioitava, voisivatko ne vedota myös yksinoikeuteensa kappaleen valmistamiseen yleisölle välittämisen yksinoikeuden ohella.

DSM-direktiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeutta sovelletaan vain lehtijulkaisujen verkkokäyttöön. Peukertin mukaan ehdotuksessa DSM-direktiiviksi vastaavassa kohdassa ollut digitaalisen käytön määritelmä on ollut epäselvä.²²² Nykyisen DSM-direktiivin 15 artiklan verkkokäytön määritelmää voidaan kuitenkin pitää suhteellisen selkeänä, sillä tietoyhteiskunnan palveluista, joita tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat tarjoavat, on nimenomaan haluttu poissulkea niin radio- kuin teletoimintakin.²²³ Näin ollen verkkokäytön määritelmä on melko yksiselitteinen, kattaen nimenomaan internetissä tapahtuvan

---

²¹⁸ Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 226. Hoppner esittää kuitenkin tiettyjen teknisten suojakeinojen haittapuolina muun muassa, että ne mahdollisesti heikentävät lehtijulkaisujen näkyvyyttä hakutuloksissa eivätkä suojaa kaikkea lehtijulkaisujen oikeudetonta käyttöä vastaan. Hoppner 2018, s. 18–19.

²¹⁹ C-476/17, *Pelham GmbH ym. v Ralf Hütter ja Florian Schneider-Esleben*; ja C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*.

²²⁰ Haarmann 2014, s. 74. Myös Pihlajarinne on ollut sitä mieltä, että kappaleen valmistamisen käsite on huonosti sovellettavissa verkkoympäristöön. Pihlajarinne 2019, s. 31.

²²¹ Pihlajarinne 2019, s. 36.

²²² Peukert 2016, kappale 121.

²²³ Tietojentoimittamisdirektiivi, Liite I, kohta 3.

lehtijulkaisujen käytön. Myös esimerkiksi sananvapauslain hallituksen esityksessä on todettu siinä käytetyn verkkoviestin määritelmän osalta, että käytännössä tuskin syntyy epäselviä tulkintatilanteita siitä, mitä voidaan pitää verkkoviestinä.²²⁴ Samalla tavalla voidaan todeta myös DSM-direktiivin verkkokäytön määritelmän osalta. Lopuksi voidaan viedä todeta, että lehtikustantajan lähioikeutta voidaan pitää melko suppeana lähioikeutena verrattuna muihin lähioikeuksiin, sillä se antaa yksinoikeuden nimenomaan vain verkossa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien tekemää kappaleen valmistamista ja yleisölle välittämistä vastaan.²²⁵

4.2 DSM-direktiivin mukainen lehtijulkaisun määritelmä

Seuraavaksi herää tietenkin kysymys, miten määritellään lehtijulkaisu, jota suojataan lehtikustantajan lähioikeudella. DSM-direktiivissä on melko laajasti määritelty lehtijulkaisun käsitettä. DSM-direktiivin 2 artiklan 4 kohdan mukaan lehtijulkaisulla tarkoitetaan kokoelmaa, joka koostuu pääasiassa luonteeltaan journalistisista kirjallisista teoksista, mutta johon voi sisältyä myös muita teoksia tai muuta suojattua aineistoa.²²⁶ Lisäksi lehtijulkaisun on täytettävä seuraavat kolme kumulatiivista kriteeriä. Ensimmäiseksi sen on muodostettava erillinen numero kausittain ilmestyvässä tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa julkaisussa, kuten sanomalehdessä tai yleis- tai erikoisaikakauslehdessä.²²⁷ Toiseksi lehtijulkaisun tarkoituksena on antaa suurelle yleisölle uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää tietoa. Kolmanneksi lehtijulkaisuksi tulkitaan julkaisu, joka julkaistaan missä tahansa viestimessä palveluntarjoajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.

15 artiklan perusteluissa määritellään lehtijulkaisun käsitettä vielä tarkemmin sekä annetaan esimerkkejä lehtijulkaisuista. Lehtijulkaisuiksi on tulkittavissa ainoastaan journalistiset julkaisut, jotka julkaistaan missä tahansa esitysmuodossa, myös paperimuodossa. Lehtijulkaisut on julkaistava sellaisen toiminnan yhteydessä, jossa on unionin oikeuden mukaan kyse palveluiden tarjoamisesta. Esimerkkeiksi lehtijulkaisusta annetaan päivittäin ilmestyvät

---

²²⁴ HE 54/2002 vp, s. 44.

²²⁵ European Parliament, legal analysis 2017, s. 4. On myös esitetty kritiikkiä, että kappaleen valmistusoikeuden ja yleisölle välittämisen oikeuden lisäksi lehtikustantajilla pitäisi olla muiden lähioikeuksien haltijoiden tapaan myös niin sanotussa vuokraus- ja lainausdirektiivissä säädetty yksinoikeudet: vuokraus- ja lainausoikeus (artikla 3) sekä levitysoikeus (artikla 9). European Parliament, legal analysis 2017, s. 5.

²²⁶ DSM-direktiivin johdantolauseessa 56 todetaan vielä täsmällisesti, että lehtijulkaisuihin sisältyy pääasiassa kirjallisia teoksia, mutta yhä enemmän myös muunlaisia teoksia ja muuta suojattua aineistoa, erityisesti valokuvia ja videoita. Hieman epäselvää on, mitä direktiivin 2 artiklan 4 kohdan viittauksella *kokoelmaan* tarkoitetaan. Onko olemassa jokin minimi määrä aineistoa, joka lehtijulkaisuun on sisällytettävä? van Eechoud 2017, s. 33.

²²⁷ Tämän määritelmän kohdan tarkoituksena voidaan tulkita olevan tarkoitus tehdä ero kirjoihin ja muihin kerralla julkaistaviin julkaisuihin. van Eechoud 2017, s. 34.

sanomalehdet, viikoittain tai kuukausittain julkaistavat yleis- tai erikoisaikakauslehdet, sisältäen tilauspohjaiset lehdet, sekä uutissivustot.²²⁸

Vaikka DSM-direktiivissä määritellään laajasti lehtijulkaisun käsitettä, on syytä vielä tarkastella konkreettisemmin, mitä sillä tarkoitetaan. Suuntaviivoja tähän antaa erityisesti 2 artiklan 4 kohdan määritelmän alakohta a, jonka mukaan lehtijulkaisun on muodostettava erillinen numero kausittain ilmestyvässä tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa julkaisussa, kuten sanomalehdessä tai erikoisaikakauslehdessä. Selvä esimerkki määritelmän mukaisesta lehtijulkaisusta onkin vaikkapa Helsingin Sanomien yksi digi- tai printtilehti, joka muodostaa siis selkeästi julkaisun yhden numeron. Kuitenkin suuri osa esimerkiksi uutisaggregaattoreiden aggregoimista uutisista julkaistaan jonkin lehden verkkosivuilla siten, etteivät ne välttämättä ole mukana missään yksittäisessä numerossa. Määritelmän osa ”säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa julkaisussa” vaikuttaa kuitenkin viittaavan päivitettävään uutissivustoon. Myös 15 artiklan perusteluissa mainitaan nimenomaisesti lehtijulkaisun määritelmän kattavan uutissivustot.²²⁹

Direktiivissä esitetyssä määritelmässä on kiinnitettävä huomiota sen laajuuteen – lehtijulkaisun suoja kattaa koko julkaisun siihen sisällytetyine aineistoineen, joita voivat olla esimerkiksi kirjoitukset, valokuvat ja videot. Keskeinen huomio lehtijulkaisun määritelmästä on se, että määritelmän mukaan lehtijulkaisun on *koostuttava pääasiassa luonteeltaan journalistisista kirjallisista teoksista*. Herääkin kysymys, onko lehtikustantajan lähioikeuden käyttämiseksi edelleen tehtävä teoskynnysarviointia. DSM-direktiivin valmisteluvaiheessa on niin EU:n tasolla kuin kansallisestikin pohdittu, pitäisikö lehtijulkaisun määritelmä ja siten suojan ulottuvuus sitoa omaperäisyysvaatimukseen.²³⁰ Tällainen tulkinta tekisi lehtikustantajan lähioikeuden säätämisen melko hyödyttömäksi tähän asti vallinneeseen oikeustilaan verrattuna, jos koko lehtijulkaisun osalta jouduttaisiin edelleen tekemään teoskynnysarviointia. Käytännössä lehtijulkaisujen kustantajista tulisi vain jonkinlaisia rinnakkaisia oikeudenhaltijoita tekijöihin nähden. Tulkinta ei myöskään olisi linjassa DSM-direktiivin perusteluissa esitetyn lehtikustantajan lähioikeuden suojaamisintressin – kustantajien

---

²²⁸ DSM-direktiivi, johdantolause 56.

²²⁹ DSM-direktiivi, johdantolause 56.

²³⁰ Pihlajarinne 20.2.2017, s. 5; ja Opetus- ja kulttuuriministeriö, perusmuistio OKM2018-00318, 10.12.2018, s. 4–5. Kansallisessa DSM-direktiiviin liittyvässä valmistelumateriaalissa on kuvattu EU:n tasolla lehtikustantajan lähioikeudesta käytyjä neuvotteluja, joiden alkuvaiheessa neuvosto on jopa ehdottanut, että lehtikustantajan lähioikeuden kohteena olisi teos, ja lehtikustantajista tulisi vain oma oikeudenhaltijaryhmänsä suhteessa tähän teokseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö, perusmuistio OKM2018-00318, 10.12.2018, s. 4–5.

organisaatio ja rahoituspanoksen tunnustamisen – kanssa, koska silloin suojattaisiin näiden sijaan pääasiassa luovaa työtä.²³¹ Pihlajarinne ja Vesala ovat tulkinneet lehtijulkaisun määritelmää DSM-direktiivin luonnosvaiheessa siten, että kunhan lehtijulkaisussa on teoskynnyksen ylittäviä journalistisia kirjallisia teoksia ne ikään kuin laajentavat suojan koskemaan muutakin samaan lehtijulkaisuun sisällytettyä aineistoa. Esimerkkinä tällaisesta lehtijulkaisun määritelmän tulkinnasta he antavat, että sää- ja urheilutiedot saattavat tulla lehtikustantajan lähioikeussuojan piiriin, mikäli niiden kanssa samassa lehtijulkaisussa on journalistisia kirjallisia teoksia.²³² He ovatkin todenneet, että lehtijulkaisun osia voisi suojata muiden tahojen tekemää kappaleen valmistamista ja yleisölle välittämistä vastaan ilman omaperäisyysarvioinnin tekemistä noiden osien osalta.²³³

Näkemys siitä, ettei journalististen kirjallisten teosten ohessa olevan aineiston arvioinnilla ole merkitystä lehtikustantajan lähioikeussuojan saamisen kannalta, on kyseenalaistettavissa, koska DSM-direktiivin 2 artiklan 4 kohdan mukaan lehtijulkaisuun voi sisältyä myös *muuta teoksia* tai *muuta suojattua aineistoa*, minkä voisi tulkita viittaavaan myös näiltä edellytettävän jo ennestään tekijänoikeus- tai lähioikeussuojan nauttimista. Tällainen tulkinta ei toisi juuri muutosta vallitsevaan oikeustilaan, ja herättäisi kysymyksen siitä, minkä takia lehtijulkaisun alaa on tarvinnut DSM-direktiivin 2 artiklan 4 kohdassa ylipäänsä edelleen määritellä esimerkiksi erilliseksi numeroksi, jos lehtijulkaisun, ja siten lehtikustantajan lähioikeuden suojan ala, määrittyisi pelkästään jo ennestään suojatun aineiston mukaan. DSM-direktiivin 2 artiklan 4 kohdan englanninkielisen version vastaavassa kohdassa käytetty termi ”other subject matter” näyttäisikin viittaavan siihen, ettei ainakaan kaiken lehtijulkaisuun sisällytetyn

---

²³¹ DSM-direktiivi, johdantolause 55.

²³² Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 224. Ehdotuksen DSM-direktiiviksi 2 artiklan 4 kohdan mukainen lehtijulkaisun määritelmä on ollut lähes vastaava kuin lopullisen DSM-direktiivin vastaavassa kohdassa. Ehdotuksen mukainen määritelmää on seuraava: ”Tässä direktiivissä tarkoitetaan - - (4) ’lehtijulkaisulla’ luonteeltaan journalististen kirjallisten teosten kokoomatallennetta, johon voi myös kuulua muita teoksia tai aineistoa ja joka muodostaa erillisen yksikön kausittain tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alla ilmestytävässä julkaisussa, kuten sanomalehti tai yleis- tai erikoisaikakauslehti, ja jonka tarkoituksena on tarjota uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää tietoa missä tahansa esitysmuodossa palvelun tarjoajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.” Ehdotuksessa suomenkielisessäkin versiossa käytetty termi ”aineistoa” vastaa lopullisen DSM-direktiivin englanninkielisen version ”subject matter” -termiä, mutta eroaa lopullisen suomenkielisen version ”muuta suojattua aineistoa” -termistä.

²³³ Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 225. Pihlajarinne ja Vesala tosin ehdottavat samassa yhteydessä, että lehtijulkaisun suojattava osa olisi parempi sitoa omaperäisyysarviointiin tai johonkin muuhun kriteeriin, jolloin lehtikustantajan lähioikeussuojasta ei tulisi niin laaja. Colangelo ja Torti viittaavat myös Pihlajarinteen ja Vesalan näkemykseen ja toteavat, ettei ehdotettu lehtikustantajan lähioikeus ole sidottu omaperäisyysvaatimukseen. Colangelo – Torti 2019, s. 86.

aineiston tarvitse ylittää teoskynnystä.²³⁴ Hoppner onkin todennut, että lehtijulkaisu voi kuitenkin samaan tapaan kuin ääni- tai kuvatallenne mahdollisesti sisältää aineistoa, joka on tekijänoikeudella suojattua.²³⁵

Ei kuitenkaan tunnu täysin rationaaliselta vaatia määritelmän mukaisista lehtijulkaisuista puhuttaessa teoskynnyksen ylittymistä edes osan niihin sisällytetyn aineiston kohdalla, kun tavoitteena on ollut nimenomaan omalla lehtikustantajan lähioikeudella helpottaa lehtikustantajien mahdollisuuksia puuttua oikeudenloukkauksiin.²³⁶ Onkin esitetty, että suoraan lehtikustantajan lähioikeudesta säättävässä artikkelissa olisi voinut vielä mainita, että lehtikustantajan lähioikeuden saaminen ei riipu siitä, onko aineistoa suojattu tekijänoikeudella vai ei, kuten on ääni- ja kuvatallenteen tuottajan lähioikeuksienkin osalta.²³⁷ Hoppner on katsonut ehdotuksen DSM-direktiiviksi nojalla, että lehtikustantajan lähioikeudella voitaisiin suojata lehtijulkaisun otteita ilman omaperäisyysarvioinnin tekemistä, kuten esimerkiksi ääni- ja kuvatallenteen tuottajan lähioikeuksia sovelletaan. Tulkintaansa hän perustelee muun muassa suojan tarkoituksella.²³⁸

Sanotusti tulkintaa siitä, että kaiken lehtijulkaisuun sisällytetyn aineiston pitäisi ylittää teoskynnys tai olla ennestään jollain muulla lähioikeudella suojattu, ei voida pitää kannatettavana, koska se tekisi lehtikustantajan lähioikeuden säättämisen lähes tyhjäksi ja olisi näin DSM-direktiivissä esitettyjen suojan tavoitteiden vastainen. Näin ollen kannatettavat tulkintavaihtoehdot rajautuvat joko siihen, että lehtijulkaisussa pitää olla teoskynnyksen ylittäviä journalistisia kirjallisia teoksia – koska tämä määritelmä on selkeästi tuotu esiin DSM-direktiivin sanamuodossa – ja näiden lisäksi lehtijulkaisuun sisällytettävän aineiston laadulla ei suojan saamiseksi ole merkitystä, tai että lehtijulkaisun sisällöllä ei ole lainkaan merkitystä suojan saamiseksi, vaikka se toki voi sisältää esimerkiksi tekijänoikeudella suojattua aineistoa, kunhan vain lehtijulkaisun määritelmä täyttyy. Vaikka lehtijulkaisuun edellytettäisiinkin sisältyvän teoskynnyksen ylittäviä journalistisia kirjallisia teoksia muun aineiston ohella, toteutuisi tämä edellytys melko varmasti jokaisen lehtijulkaisun kohdalla, sillä kirjallisten

---

²³⁴ DSM-direktiivin englanninkielisen version 2 artiklan 4 kohdan alku on seuraava: ” ‘press publication’ means a collection composed mainly of literary works of a journalistic nature, but which can also include other works or other subject matter - - ”.

²³⁵ Hoppner 2018, s. 20.

²³⁶ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020. Lisäksi lähioikeussuojan saamiseksi ei ole perinteisesti edellytetty tekijänoikeussuojan saamiseksi vaadittavan teoskynnyksen ylittymistä. Pihlajarinne 2014, s. 88.

²³⁷ European Parliament, legal analysis 2017, s. 3.

²³⁸ Hoppner 2018, s. 21–22.

teosten teoskynnystä on totuttu pitämään matalana.²³⁹ Tämän johdosta lehtijulkaisujen kustantajille näyttäisikin muodostuvan käyttöön kielto-oikeus yksinkertaisenkin lehtijulkaisuun sisällytetyn aineiston suojaamiseksi, mikäli se vain on osa lehtijulkaisua.²⁴⁰ Tällainen yksinkertaisen aineiston suojaaminen saattaa korostua tulevaisuudessa esimerkiksi niin sanotun tekoälyn tuottaman robottijournalistiikan myötä erityisesti, jos näin tuotettua aineistoa ei voida suojata tekijänoikeudella.²⁴¹

Oma kysymyksensä on, millainen on nimenomaan *journalistinen* teos. Suuntaviivoja voidaan hakea EUT:n ratkaisusta C-73/07, joka tosin käsitteli tietosuojaa. Ratkaisun mukaan journalistisina toimintoina on pidettävä sellaisia toimintoja, joiden tarkoituksena on tiedon, mielipiteen tai ajatusten ilmaiseminen yleisölle tiedonsiirtovälinettä käyttäen. Ratkaisun mukaan tällaisia toimintoja eivät harjoita vain joukkotiedotusyritykset.²⁴² Jos sen arviointi, onko kyseessä lehtijulkaisu, tehtäisiin vain näin laajan määritelmän pohjalta, voisivat hyvin monenlaisten tahojen katsoa kustantavan lehtijulkaisuja.²⁴³ Tärkeää on kuitenkin arvioida aina käsillä olevaa lehtijulkaisua koko määritelmää soveltaen, eikä tehdä johtopäätöksiä yksittäisen kohdan perusteella.

Oleellisena voidaan pitää myös sitä, että suoja kattaa kaikissa julkaisumuodoissa tehdyt julkaisut.²⁴⁴ Näin ollen esimerkiksi paperisena julkaistu lehtijulkaisu saa suojaa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien verkossa tapahtuvaa käyttöä vastaan. Voidaan katsoa, että ulottamalla suoja lehtijulkaisujen kaikkiin julkaisumuotoihin, siitä on pyritty tekemään kustantajien kannalta vahvempi ja on myös pyritty välttämään suojan kiertämistä, jonka olisi voinut tehdä vaikkapa skannaamalla paperijulkaisun, mikäli suoja olisi koskenut vain alun perinkin verkkomuodossa julkaistua aineistoa.

Lehtijulkaisun määritelmän täyttymisen kannalta merkitystä on myös lehtijulkaisun julkaisutarkoituksella. Lukijoiden tiedottamiseksi ja viihdyttämiseksi julkaistut lehtijulkaisut

---

²³⁹ Haarmann 2005, s. 69. EUT:n tasolla tämä on osoitettu ratkaisussa C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*.

²⁴⁰ Riskiä tiedon monopolisoitumisesta tietyille tahoille on kuitenkin haluttu vähentää sulkemalla DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluissa lehtikustantajan lähioikeuden ulkopuolelle lehtijulkaisuissa selostettavat tosiasiat. Tätä käsitellään lisää jäljempänä.

²⁴¹ Automaattisesta uutisten tuotannosta tekniikan näkökulmasta Leppänen ym. 2017. Pihlajarinteen mukaan tällaiseen kehitykseen liittyvät tulkintaongelmat tulisi ratkaista EUT:n käytännössä. Pihlajarinne 2019, s. 38.

²⁴² C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v Satakunnan Markkinapörssi Oy ja Satamedia Oy*, 16.12.2008, ECLI:EU:C:2008:727, kohta 61.

²⁴³ van Eechoud 2017, s. 34.

²⁴⁴ DSM-direktiivi, johdantolause 56.

kuuluvat suojan piiriin. DSM-direktiivin 2 artiklan 4 kohdassa todetaan kuitenkin nimenomaisesti, etteivät akateemiset ja tieteelliset julkaisut ole määritelmän mukaisia lehtijulkaisuja.²⁴⁵ Akateemiset ja tieteelliset julkaisut olisivat nimenomaisesta maininnasta riippumatta saattaneet tulla rajatuksi lehtijulkaisun määritelmän ulkopuolelle jo sen perusteella, etteivät ne täytä samaisen lainkohdan vaatimusta tiedon välittämisestä ”suurelle yleisölle”. Huomionarvoinen osa lehtijulkaisun määritelmää on myös edellytys siitä, että lehtijulkaisu on julkaistu palveluntarjoajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa. Tällä määritelmän osalla on mitä luultavimmin haluttu sulkea lehtijulkaisun käsitteen ulkopuolelle esimerkiksi blogeille verkossa tarkoitettut alustat.²⁴⁶

Vaikka uusi lähioikeus suojaakin lehtijulkaisun koko sisältöä, ei sillä kuitenkaan ole tarkoitus suojata julkaisun ulkoasua. Tällainen lehtijulkaisun ulkoasua suojaava tekijänoikeudellinen suojamuoto on käytössä esimerkiksi Yhdistyneessä Kuningaskunnassa.²⁴⁷ Moscon on samoilla linjoilla esimerkiksi Senftlebenin ja muiden kanssa siitä, että itse julkaisun ulkoasun suojaamiseen voidaan käyttää mahdollisesti tavaramerkkisuoja.²⁴⁸ Jos lehtikustantajan lähioikeudella suojattaisiin julkaisun ulkoasua, eivät kustantajat voisi lähioikeuden turvin tehokkaasti puuttua uutisaggregaattoreiden ja muiden uutisia verkossa käyttävien tahojen toimintaan. Näin on, koska uutisaggregaattorit käyttävät nimenomaan julkaisun sisältöä omaan ulkoasuunsa sopeutettuna.²⁴⁹ Myös komissio on todennut uuden kustantajia suojaavan EU-lainsäädännön vaikutuksia selvittäessään, että uusi lainsäädäntö tulisi olemaan sisällöltään erilainen mahdollisiin kansallisiin painoasua suojaaviin suojamuotoihin verrattuna.²⁵⁰

---

²⁴⁵ DSM-direktiivin 2 artiklan 4 kohdan mukaan lehtijulkaisujen tulisi antaa suurelle yleisölle uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää *tietoa*. Kuitenkin samaisessa lainkohdassa annetaan lehtijulkaisusta esimerkiksi aikakauslehti, joista useita julkaistaan viihdyttämistarkoituksessa.

²⁴⁶ Tämän lisäksi van Eechoud esittää kyseisestä määritelmän kohdasta, että sen soveltaminen ei välttämättä tule kaikissa tilanteissa olemaan yksiselitteistä esimerkiksi toimituksellisen valvonnan automatisoinnin vuoksi. van Eechoud 2017, s. 35.

²⁴⁷ Moscon 2019, s. 48.

²⁴⁸ Moscon 2019, s. 48; ja Senftleben ym. 2017, s. 549.

²⁴⁹ Peukert 2016, kappale 110.

²⁵⁰ Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 173. Kohdan sanamuoto on seuraava: ”This is not expected to directly affect the existing provisions in MS laws which are broader (e.g. protection of collective works, presumptions of transfer of rights) or have a totally different subject-matter of protection (typographical arrangements) – ”

4.3 Lehtikustantajan lähioikeuden suoja-aika

DSM-direktiivin 15 artiklan 4 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeus lakkaa kahden vuoden kuluttua lehtijulkaisun julkaisemisesta. Suoja-aika voi käytännössä muodostua kahta vuotta pidemmäksi, koska artiklan kohdan mukaan suoja-aika lasketaan julkaisupäivää seuraavan vuoden tammikuun 1. päivästä. Jos lehtijulkaisu siis julkaistaan tammikuussa, muodostuu sen suoja-ajaksi lähes kolme vuotta. 15 artiklan lopulliseen muotoon otettu suoja-aika on kuitenkin merkittävästi lyhyempi kuin ehdotuksessa DSM-direktiiviksi ollut 20 vuoden suoja-aika.²⁵¹ Erityisiä haasteita saattaa tuottaa lehtijulkaisun määritelmän täyttävän säännöllisesti päivitettävän uutissivuston suoja-ajan laskeminen, sillä DSM-direktiivissä ei ole tarkempia suuntaviivoja tämän osalta. Looginen tulkintavaihtoehto olisi tulkita uutissivustolla kunkin päivityksen yhteydessä julkaistavalla aineistolla olevan tuo kahden vuoden suoja-aika, sillä päivityksen yhteydessä sisältö julkaistaan ensimmäisen kerran samalla tavoin kuin sisältö julkaistaan esimerkiksi sanomalehden yhden kokonaisen numeron julkaisun yhteydessä.

Verrattuna TekijäL 43 §:n tekijänoikeuden antamaan suoja-aikaan, joka on 70 vuotta tekijän kuolemasta, on lehtikustantajan lähioikeuden antama kahden vuoden suoja-aika melko lyhyt. Lehtijulkaisujen kahden vuoden suoja-aikaan on kuitenkin syynsä: lehtijulkaisut, varsinkin uutiset, menettävät uutuusarvonsa suhteellisen nopeasti, jolloin lyhyempikin suoja-aika riittää oikeudenhaltijan taloudellisten intressien suojan takaamiseksi. Toisekseen suoja-aikaa on punnittava suhteessa vapaaseen tiedonvälitykseen. Kahden vuoden jälkeen lehtijulkaisua voitaneen käyttää vapaasti esimerkiksi jonkin laajemman uutiskatsauksen osana toki yhä voimassa oleva mahdollinen TekijäL 1 §:n mukainen tekijänoikeussuoja huomioon ottaen.

Maininnan arvoinen asia suoja-aikaan liittyen on se, ettei 15 artiklan 4 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeutta ylipäänsä sovelleta sellaisiin lehtijulkaisuihin, jotka on julkaistu ensimmäisen kerran ennen 6.6.2019. Koska artiklan sanamuodon mukaan lehtikustantajan lähioikeutta ei sovelleta ennen kesäkuuta nimenomaan *ensimmäisen* kerran julkaistuihin lehtijulkaisuihin, julkaistaessa tällainen lehtijulkaisu uudestaan, voidaan tulkita, ettei se silloin nauti lehtikustantajan lähioikeussuojaa.

---

²⁵¹ Ehdotus DSM-direktiiviksi, artikla 11 kohta 4. Ehdotuksen DSM-direktiiviksi 18 artiklan 2 kohdan mukaan suojaa olisi sovellettu myös lehtijulkaisuihin, jotka on julkaistu ennen direktiivin kansallista implementointia.

4.4 Lehtikustantajan lähioikeuden ulkopuolelle jäävä käyttö

4.4.1 Hyperlinkittäminen

DSM-direktiivin 15 artiklan mukainen lehtikustantajan lähioikeus ei anna yksinoikeutta hyperlinkittämistä vastaan. Tällaisen lehtikustantajan lähioikeuteen kohdistuvan rajoituksen asettamista voidaan pitää toisaalta tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena, mutta samanaikaisesti sen lainsäädäntötekniistä toteuttamistapaa hieman ongelmallisena. Hyperlinkittämisen rajoittamista pois lähioikeussuojan piiristä ei ole avattu lainkaan DSM-direktiivin 15 artiklaa koskevissa perusteluissa. Ehdotuksen DSM-direktiiviksi perusteluissa hyperlinkittämiseen liittyvää rajoitusta kuitenkin hieman avataan. Lehtikustantajan lähioikeus ei koske hyperlinkittämistä, joka ei merkitse yleisölle välittämistä.²⁵² Hyperlinkittämiseen liittyvää rajoitusta voidaankin näin tarkastella edellä kuvatun EUT:n linkittämiseen liittyvän oikeuskäytännön valossa. Esimerkiksi Peukertin mukaan hyperlinkittämiseen liittyvä rajoitus on perusteltavissa sillä, että EUT:n kannan mukaan, mikäli aineisto on internetissä vapaasti saatavilla, on oikeudenhaltija jo teosta verkkoon ladatessaan olettanut sen yleisöksi kaikki internetin käyttäjät. Lisäksi EUT on painottanut hyperlinkkien merkitystä vapaalle tiedon välitykselle, mikä osaltaan perustelee rajoitusta.²⁵³

Hyperlinkittämistä koskevan rajoituksen tulkinnan kannalta ongelmallisia ovat syvälinkit hyperlinkin alalajina. Koska ehdotuksessa DSM-direktiiviksi on lähestytty hyperlinkittämistä nimenomaan yleisölle välittämisen käsitteen kautta todeten, että lehtikustantajan suojan alaan ei kuulu hyperlinkittäminen, joka ei ole yleisölle välittämistä, voidaan yleisölle välittämisen käsitteen kautta tarkastella myös syvälinkkien kuulumista poikkeuksen alaan. Syvälinkkien arviointi suhteessa rajoitukseen on käytännössä tärkeää, koska ne ovat esimerkiksi uutisaggregaattoreiden aktiivisesti käyttämä linkkityyppi. Edellä linkittämistä ja tekijänoikeutta EUT:n käytännön valossa tarkasteltaessa on tultu tulokseen, että keskeisintä sen arvioimisessa, onko kyse aineiston lupaa edellyttävästä välittämisestä yleisölle linkkityypistä riippumatta, on se, onko aineisto ollut internetissä vapaasti kaikkien saatavilla oikeudenhaltijan luvalla. Jos aineisto on ollut internetissä vapaasti kaikkien saatavilla oikeudenhaltijan suostumuksella, ei se enää linkitettäessä tule välitetyksi uudelle yleisölle.²⁵⁴ Näin ollen ilman oikeudenhaltijan lupaa

---

²⁵² Ehdotus DSM-direktiiviksi, johdantolause 33.

²⁵³ Peukert 2016, kappale 130. EUT:n kanta ratkaisusta C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV ym.*, kohdat 42–43 ja 45.

²⁵⁴ C-466/12, *Nils Svensson ym. v Retriever Sverige AB*, kohdat 24–30; C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV ym.*, kohdat 42–43; ja C-348/13, Unionin tuomioistuimen määräys, *BestWater International GmbH v Michael Mebes ja Stefan Potsch*, kohdat 18–19.

saasi linkittää myös syvälinkein tai millä tahansa linkkityypillä internetissä oikeudenhaltijan suostumuksella olevaa aineistoa, jos noudatettaisiin ehdotuksen DSM-direktiiviksi ja EUT:n linkittämiseen liittyvää perustelulinjaa. Tällainen tulkinta voisi kuitenkin tehdä tyhjäksi lehtikustantajan lähioikeuden sisällön.²⁵⁵

Ehdotuksesta DSM-direktiiviksi johdettavissa olevaa tulkintalinjaa onkin kenties koitettu selkeyttää DSM-direktiivin lopullisessa sanamuodossa jättämällä perusteluista pois viittaus yleisölle välittämisen käsitteeseen ja todeten vain itse artiklan tekstissä hyperlinkittämisen olevan lehtikustantajan lähioikeuden ulkopuolella. Näin on kenties haluttu irtisanoutua rajoituksen tulkitsemisesta vain yleisölle välittämisen käsitteen valossa.²⁵⁶ DSM-direktiivin 15 artiklan nykyisessä sanamuodossa käytetään kuitenkin nimenomaan termiä hyperlinkittäminen. Millaisen linkittämisen voidaan tarkalleen ottaen katsoa kuuluvan sen alle?

Hyperlinkittämistä koskevaa lehtikustantajan lähioikeuden rajoitusta voidaan tarkastella intressipunninnan muodossa. Yhden kannan mukaan rajoituksen nojalla sallittuja toimia tulisi tulkita suppeasti, koska ne merkitsevät rajoitusta immateriaalioikeuden muodossa olevaan varallisuusoikeyteen. Yhtä tärkeää on kuitenkin muistaa tasapaino eri suuntaan painavien intressien välillä.²⁵⁷ Esimerkiksi tietoyhteiskuntadirektiivin perusteluissa on yhtäältä korostettu tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojan korkean tason tärkeyttä kuin myös tasapainon säilyttämistä eri oikeudenhaltijaryhmien välillä sekä suojatun aineiston ja oikeudenhaltijaryhmien välisessä suhteessa.²⁵⁸

Suuntaviivoja lehtikustantajan lähioikeuden suojan alan arviointiin suhteessa hyperlinkittämistä koskevaan rajoitukseen, mutta myös muihin siihen tehtyihin rajoituksiin saa

---

²⁵⁵ Hyperlinkittämistä koskevan rajoituksen tulkinnan kytkeminen EUT:n linkittämiseen liittyvään yleisölle välittämisen käsitettä arvioivaan oikeuskäytäntöön on sikäli ongelmallista, koska GS Media -ratkaisun mukaan hyperlinkit voivat myös merkitä aineiston uudelle yleisölle välittämistä, mikäli aineistoa ei ole ladattu internetiin alun perin oikeudenhaltijan suostumuksella. C-160/15, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV* ym., kohta 43. Ongelma on nostettu esiin Euroopan parlamentin tutkimuksessa. Study for the JURI Committee 2017, s. 40–41. Tulkintaongelmaa on direktiivin luonnosteluvaiheessa yritetty selvittää määrittelemällä, että hyperlinkittämistä koskeva rajoitus soveltuu vain silloin, kun käsillä on hyperlinkittäminen, jota ei arvioida yleisölle välittämiseksi. Committee on Legal Affairs, Amendments 2017, muutosehdotukset 317–318. Toiseksi selkeyttämisvaihtoehtoksi on taas ehdotettu, että hyperlinkittäminen suljetaan yksiselitteisesti lähioikeuden ulkopuolelle. Committee on Legal Affairs, Amendments 2017, muutosehdotukset 312 ja 320. Tämä kanta vastaa DSM-direktiivin lopulta otettua muotoilua.

²⁵⁶ Rosatin mukaan näyttää siltä, että DSM-direktiivin 15 artiklan nykyisen sanamuodon mukaan hyperlinkittäminen on suljettu lehtikustantajan lähioikeuden ulkopuolelle riippumatta siitä, onko se tulkittavissa yleisölle välittämiseksi vai ei. Rosati 16.6.2019.

²⁵⁷ Esimerkiksi Burrell – Coleman 2005, s. 168.

²⁵⁸ Tietoyhteiskuntadirektiivi, johdantolauseet 9 ja 31.

EUT:n Spiegel Online -ratkaisusta.²⁵⁹ Spiegel Online -ratkaisussa käsitellään tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaista rajoitusta, joka koskee kappaleen valmistamista ajankohtaista aihetta koskevasta aineistosta sekä sen yleisölle välittämistä, sekä 3 kohdan d alakohdan mukaista lainausta koskevaa rajoitusta. Tietoyhteiskuntadirektiivin perusteluiden mukaan tekijänoikeuden ja lähioikeuksien poikkeuksilta ja rajoituksilta vaadittavaa yhdenmukaisuuden tasoa olisi arvioitava sen mukaan, millainen vaikutus kullakin poikkeuksella ja rajoituksella on sisämarkkinoiden sujuvaan toimintaan.²⁶⁰ Spiegel Online -ratkaisussa todetaan, että edellä mainittujen rajoitusten osalta jäsenvaltioille on jätetty laajempi harkintavalta, koska niiden taloudellinen merkitys on rajallinen.²⁶¹

EUT painottaa Spiegel Online -ratkaisussa erityisesti perusoikeuksien merkitystä tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin tehtävien rajoitusten taustalla. EUT:n mukaan, vaikka poikkeusta pääsääntöön on tulkittava suppeasti, on erityisesti huomioitava poikkeusten ja rajoitusten taustalla vaikuttavat teosten ja muun suojatun aineiston käyttäjiä koskevat perusoikeustavoitteet, kuten EU:n perusoikeuskirjan 11 artiklan mukaisen sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden suojaaminen. Tarkoituksena on turvata oikeudenmukainen tasapaino oikeudenhaltijoiden ja suojatun aineiston käyttäjien välillä.²⁶² Tämä toteutuu EUT:n mukaan parhaiten noudattamalla käsillä olevien säännösten sanamuotoa huomioden samalla oikeudenhaltijan suojan korkean tason ja EU:n perusoikeuskirjan mukaiset perusoikeudet.²⁶³

Koska DSM-direktiiviin 15 artiklan hyperlinkittämistä koskevalla rajoituksella on merkittävä taloudellinen merkitys esimerkiksi uutisaggregaattoripalveluiden linkittämisen johdosta, tulisi sen tulkinnassa noudattaa jäsenmaissa yhtenäistä tulkintaa sisämarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi. Keskeisimmäksi tulkintalinjaksi poikkeuksia ja rajoituksia koskien Spiegel Online -ratkaisusta voidaan nostaa tasapainoon pyrkiminen perusoikeuksien ja oikeudenhaltijoille taattavan korkean suojan tason välillä kuitenkin pysytellen tekijänoikeuden rajoituksen sanamuodon puitteissa. Spiegel Online -ratkaisussa omaksuttua poikkeuksia ja

---

²⁵⁹ C-516/17, *Spiegel Online GmbH v Volker Beck*. DSM-direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan DSM-direktiivi ei vaikuta muun muassa tietoyhteiskuntadirektiivissä vahvistettuihin sääntöihin. DSM-direktiivin 15 artiklan 3 kohdassa täsmennetään vielä, että tietoyhteiskuntadirektiivin 5–8 artiklaa sovelletaan soveltuvin osin lehtikustantajan lähioikeuteen. Näin ollen tietoyhteiskuntadirektiivistä annettu oikeuskäytäntö soveltuu hyvin myös suuntaviivaksi DSM-direktiivissä lähioikeudesta tehtävien rajoitusten arviointiin.

²⁶⁰ Tietoyhteiskuntadirektiivi, johdantolause 31.

²⁶¹ C-516/17, *Spiegel Online GmbH v Volker Beck*, kohta 29.

²⁶² C-516/17, *Spiegel Online GmbH v Volker Beck*, kohdat 51–55.

²⁶³ C-516/17, *Spiegel Online GmbH v Volker Beck*, kohta 59.

rajoituksia koskevaa kokonaisvaltaista arviointia on mahdollista soveltaa myös lehtikustantajan lähioikeuteen tehtävään hyperlinkittämistä koskevaan rajoitukseen. On arvioitava, missä määrin esimerkiksi syvälinkkien sisällyttäminen rajoituksen alaan palvelee EU:n perusoikeuskirjan 11 artiklan sananvapauden toteutumista ja missä määrin heikentää lehtikustantajan lähioikeuden suojan korkeaa tasoa – sanamuodon mukainen tulkinta mahdollistaa käytännössä syvälinkkien sisällyttämisen niin rajoituksen kuin lähioikeussuojankin alaan.²⁶⁴ Sanamuodon mukaista ja lähioikeudenhaltijan suojan korkeaa tasoa noudattavan tulkinnan puitteissa olisi taas hankalaa perustella esimerkiksi kehyslinkkien sisällyttäminen hyperlinkittämistä koskevan rajoituksen alaan, koska tämä kaventaisi lehtikustantajien suojan alaa, sillä kehyslinkit ovat ominaisuuksiltaan erilaisia kuin hyperlinkit. Tämä aiheuttaisi epävarmuutta myös lehtijulkaisujen käyttäjille, sillä kehyslinkittämistä olisi mahdollista pitää esimerkiksi osien valmistamisena lehtijulkaisusta, johon lehtijulkaisujen kustantajat voisivat puuttua kielto-oikeutensa nojalla.

4.4.2 Yksittäiset sanat ja hyvin lyhyet otteet

DSM-direktiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaan sen mukaista lehtikustantajan lähioikeutta ei sovelleta, kun kyseessä on lehtijulkaisun yksittäisten sanojen tai hyvin lyhyiden otteiden käyttö. Koska esimerkiksi uutisaggregaattoreiden toiminta perustuu juuri otteiden (*snippets*) jakamiseen lehtikustantajien julkaisuista, on hyvin lyhyiden otteiden määrittely tärkeää lehtikustantajan lähioikeussuojan tehokkuuden kannalta. Artiklan perusteluissa tunnustetaan lehtijulkaisuista tehtävien lyhyiden otteiden taloudellinen merkitys ja todetaan, että rajoitusta on tulkittava siten, että se ei vaikuta heikentävästi DSM-direktiivissä säädettyjen oikeuksien tehoon.²⁶⁵ 15 artiklan perusteluissa todetaan kuitenkin, ettei yksittäisten sanojen tai hyvin lyhyiden otteiden käytöllä ole aina taloudellista merkitystä kustantajien investointien suojaamisen kannalta.²⁶⁶ Koska yksittäisillä sanoilla tai hyvin lyhyillä otteilla ei näin perustelujen mukaan ole aina suojaa heikentävää taloudellista merkitystä, tulee otteiden käyttö

---

²⁶⁴ Spiegel Online -ratkaisussa on todettu internetin sujuvan toiminnan, ja siten linkittämisen, erityinen merkitys EU:n perusoikeuskirjan 11 artiklan mukaisen sananvapauden toteutumiselle. C-516/17, *Spiegel Online GmbH v Volker Beck*, kohta 81. Tulkittaessa hyperlinkittämiseen liittyvän poikkeuksen alaa on pidettävä mielessä myös se, että DSM-direktiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaan lehtikustantajat eivät voi ylipäänsä vedota oikeuteensa yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisujen yksityistä tai ei-kaupallista käyttöä vastaan. Tämä rajoitus suojaa jo osaltaan EU:n perusoikeuskirjan 11 artiklan mukaisen sananvapauden toteutumista.

²⁶⁵ DSM-direktiivi, johdantolause 58.

²⁶⁶ DSM-direktiivi, johdantolause 58.

viime kädessä arvioitavaksi tapauskohtaisesti. Seuraavan kuvio 1:n avulla hahmotetaan kontekstia, jossa yksittäisiä sanoja ja hyvin lyhyitä otteita koskevan rajoituksen osalta liikutaan.

Koko lehtijulkaisu	Kuuluu yksinoikeuden piiriin
Osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen	
Hyvin lyhyet otteet	Yksinoikeuden ulkopuolella
Yksittäiset sanat	

KUVIO 1 Lehtikustantajan lähioikeuden suoja-ala – lähtöasetelma

Lehtikustantajan lähioikeuteen kuulu tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan mukainen oikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa *kokonaan tai osittain* tapahtuva kappaleen valmistaminen. EUT:n Pelham-ratkaisussa on todettu, että tämän kappaleenvalmistusoikeuden sisältö on määriteltävä sen yleiskielisen merkityksen, käsillä olevan asiayhteyden ja relevantin lainsäädännön tavoitteiden mukaan.²⁶⁷ Yksinoikeuden ulkopuolelle jäävien hyvin lyhyiden otteiden määrittelemisen kannalta käytännössä relevanteimmaksi rajapinnaksi muodostuu yksinoikeuden piiriin kuuluvan osan ja suojan ulkopuolelle jäävän hyvin lyhyen otteen raja. Rajan hahmottaminen on erityisen tärkeää, koska lehtijulkaisun sisältämä aineisto on potentiaalisesti jo tekijänoikeudella suojattu teoskynnyksen ylittävin osin, jolloin juuri lyhyempien tekijänoikeudella suojaamattomien otteiden mahdollinen suojaaminen lähioikeudella tekee lehtikustantajan lähioikeudesta kustantajien kannalta merkittävän.²⁶⁸

Tätä rajaa on luontevinta hahmottaa lehtijulkaisun tekstin osalta muiden lehtijulkaisun osien sijaan, mikä on varmasti ollut EU-lainsäätäjänkin tarkoitus tämän viitatessa nimenomaan yksittäisiin *sanoihin* hyvin lyhyiden otteiden lisäksi.²⁶⁹ Mikäli hyvin lyhyiden otteiden

²⁶⁷ C-476/17, *Pelham GmbH ym. v Ralf Hütter ja Florian Schneider-Esleben*, kohta 28

²⁶⁸ Nimenomaan hyvin lyhyiden otteiden määritelmä oli herättänyt DSM-direktiivin kansallisen implementoinnin valmisteluun liittyvässä työpajassa paljon huomioita, ja sen tärkeyttä suojan tehokkuuden kannalta oli painotettu. Opetus- ja kulttuuriministeriön työpaja 29.5.2019.

²⁶⁹ Myös Saksan lehtikustantajan lähioikeudessa viitataan erittäin lyhyisiin *tekstiotteisiin*. Suomenkielinen käännös ratkaisussa C-299/17, *VG Media Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von Medienunternehmen mbH v Google LLC*, 12.9.2019, ECLI:EU:C:2019:716, kohdat 7–9. (Jäljempänä alaviitteissä

poikkeuksen ymmärretään soveltuvan vain tekstiin, olisi lehtijulkaisun muu sisältö aina suojattu lähioikeudella, ellei jokin muu rajoitus, esimerkiksi yksityinen käyttö, tulisi sovellettavaksi.²⁷⁰ Tällainen tulkinta on perusteltavissa myös sillä, että rajoituksen asettaminen koskemaan nimenomaan tekstiä on tärkeää sananvapauden ja tiedonvälityksen toteutumisen kannalta.

Voimme ensin hahmottaa, mitä on pidettävä lehtijulkaisun osana, jota vielä suojataan lehtikustantajan lähioikeudella, ja tarkastella sitten tätä pienempiä ”osia” potentiaalisina hyvin lyhyinä otteina, jotka jäävät suojan ulkopuolelle. Tätä tehdessämme voimme tarkastella EUT:n tekijänoikeuden osalta aiheesta antamaa Infopaq-ratkaisua. Erityistä huomiota on kuitenkin kiinnitettävä tekijänoikeuden ja lehtikustantajan lähioikeuden erilaisiin suojaamistarkoituksiin.²⁷¹ Näin ollen pelkästään Infopaq-ratkaisun perusteella ei voi tehdä liian suoraviivaisia johtopäätöksiä hyvin lyhyiden otteiden alasta. Koska 15 artiklassa viitataan kappaleen valmistamisoikeuden osalta tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklaan, jossa sama oikeus myönnetään niin tekijöille kuin lähioikeuden haltijoillekin voidaan tekijänoikeutta koskevasta ratkaisusta saada kuitenkin suuntaviivoja myös lehtikustantajan lähioikeuden suoja-alan tulkintaan. Tuota tulkintaa on vain tehtävä lehtikustantajan lähioikeuden suojaamistarkoituksen näkökulmasta.

Infopaq-ratkaisussa todetaan, että tietoyhteiskuntadirektiivissä ei määritellä ”osittain tapahtuvaa kappaleen valmistamista”, jolloin määrittely on tehtävä tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan ja relevantin kansainvälisen oikeuden, kyseisen artiklan sanamuodon sekä koko asiayhteyden perusteella.²⁷² Keskeinen tulkintaa ohjaava tavoite, nimenomaan tekijänoikeudella suojatun aineiston osalta, on tekijän henkisen luomuksen suojaaminen. EUT:n mukaan tämän johdosta teoksen osia suojataan siltä osin kuin ne ilmentävät tätä henkistä luomistyötä ja vaikuttavat siihen, että koko teosta voidaan pitää tekijänsä henkisen luomistyön tuloksena.²⁷³ Sanat vain sanoina eivät ole tekijänoikeussuojan kohteena.²⁷⁴ Ratkaisussa myös

---

C-299/17, *VG Media Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von Medienunternehmen mbH v Google LLC*).

²⁷⁰ Tulkintaa ohjaa myös kustantajien kanta siitä, että uusi lähioikeus tarjoaa heille mahdollisuuden puuttua lehtijulkaisujen kuvien käyttöön uutisaggregaattorisivustoilla sekä hakukoneiden hakemien lehtijulkaisujen yhteydessä olevien kuvien osalta. Jos kuvat olisivat tulkittavissa hyvin lyhyiksi otteiksi, voisi lehtikustantajien suoja tältä osin heikentyä. Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

²⁷¹ Tekijänoikeus on ensisijaisesti luovan työn suoja ja lehtikustantajan lähioikeudella suojataan kustantajan taloudellisia investointeja. Hoppner 2018, s. 13. Hoppnerin näkemykseen on kuitenkin lisättävä, että myös tekijänoikeudella on kuitenkin iso taloudellinen merkitys. Leppämäki 2006, s. 54–55.

²⁷² C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohdat 31–32.

²⁷³ C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohdat 33–39.

²⁷⁴ C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohta 46.

täsmennetään, että kappaleen valmistamisen yksinoikeuden piiriin kuuluvia toimia määriteltäessä on noudatettava laajaa tulkintaa.²⁷⁵ Näiden arviointikriteerien pohjalta EUT päätyi toteamaan, että yhdentoista sanan otteet voivat tulla arvioitavaksi osittaisena kappaleen valmistamisena, jos ne ilmentävät tekijän henkistä luomistyötä.²⁷⁶

Infopaq-ratkaisun oikeusohjeita lehtikustantajan lähioikeuteen sovellettaessa on kuitenkin muutettava luovan henkisen työn suojaamisen tavoitteen tilalle lehtikustantajan lähioikeuden tavoite kustantajien organisaatio- ja rahoituspanoksen tunnustamisesta kustannusalan kestävyys- ja luotettavan tiedon saatavuuden vaalimiseksi.²⁷⁷ Näin ollen ei voida tehdä suoraviivaista johtopäätöstä siitä, että yksitoista sanaa tai enemmän käsittävät otteet lehtijulkaisuista olisivat lehtikustantajan lähioikeuden suojan piirissä ja alle yhdentoista sanan otteet voitaisiin katsoa suojan ulkopuolelle kuuluviksi hyvin lyhyiksi otteiksi.

Nimenomaan kustantajien taloudellista näkökulmaa painottaen voidaan käyttää Infopaq-ratkaisun oikeusohjeita siitä, että aineiston osaa on sellaisenaan arvioitava suojan tavoitteiden toteuttamisen kannalta, ja että suojaa on tulkittava laajasti. Jotta nimenomaan kustantajien taloudellisen suojan kannalta voitaisiin sanoa, minkä mittainen osa on tulkittavissa lähioikeudella suojattavaksi, tarvittaisiin puolueetonta ja laajaa empiiristä tutkimusta esimerkiksi siitä, minkä mittainen snippet-teksti saa internetin käyttäjät vierailemaan kustantajan sivulla ja minkä mittainen taas tyytymään aggregaattorin sivulla olevaan tekstiin. Selvää on kuitenkin Infopaq-ratkaisun laajan tulkinnan -ohjeesta ja 15 artiklan perusteluista johtuen, että suojan piiriin kuuluvan otteen määritelmää on tulkittava niin, että lehtikustantajien suoja tehokkaasti toteutuu, ja tuon suojatun alan alle jäävät sitten hyvin lyhyet otteet ja yksittäiset sanat. Kustantajien suunnalta on esitetty, että hyvin lyhyeksi otteeksi olisi hyvä tulkita Infopaq-ratkaisun yhtätoista sanaa lyhyemmät otteet.²⁷⁸

Saksassa on ollut jo ennen DSM-direktiivin mukaista lehtikustantajan lähioikeutta oma kansallinen lehtikustantajan lähioikeus. Saksan tekijänoikeuslain artiklan 87f mukaan kustantajan lähioikeus ei koske yksittäisistä sanoja tai erittäin lyhyitä tekstiotteita.²⁷⁹ Saksassa

---

²⁷⁵ C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohdat 40–43.

²⁷⁶ C-5/08, *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening*, kohta 51.

²⁷⁷ DSM-direktiivi, johdantolause 55.

²⁷⁸ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

²⁷⁹ Suomenkielinen käännös ratkaisussa C-299/17, *VG Media Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von Medienunternehmen mbH v Google LLC*, kohdat 7–9. Podszunin mukaan saksalaisen yksittäisiä sanoja ja erittäin lyhyitä tekstiotteita koskevan rajoituksen tarkoituksena on sitä selittävässä muistiossa

on oltu erimielisiä siitä, tulisiko suojan piiriin kuulumattoman tekstin määrä rajata johonkin tiettyyn sanamäärään, ja jos pitäisi, mikä tuon sanamäärän tulisi olla.²⁸⁰ Peukertin mukaan saksalaisessa oikeuskäytännössä erittäin lyhyeksi tekstiotteeksi on tulkittu seitsemän sanaa tarkasteltaessa hakukoneita – seitsemän sanaa toimii hakusanan kontekstina.²⁸¹ Toisaalta oikeuskäytännössä niin kolmen kuin kahdeksankin sanan snippet-tekstien ollaan tulkittu täyttävän suojaan kuulumattoman erittäin lyhyen tekstiotteen määritelmän.²⁸² Koska saksalaisen lähioikeuden sanamuoto on lähes identtinen DSM-direktiivin 15 artiklan hyvin lyhyiden otteiden poikkeuksen kanssa, voidaan saksalaisia kannanottoja tarkastella myös 15 artiklan valossa. Tietyn sanamäärän linjaaminen pois suojan piiristä ei ole kannattavaa, koska lehtikustantajien taloudellisen edun suojaamiseksi tarvittava sanamäärä voi olla erilainen lehtijulkaisua käyttävästä tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajasta riippuen.

Myös kustantajien suunnalta on esitetty, että kulloinkin käsillä olevaa tilannetta olisi tarkasteltava kokonaisuutena.²⁸³ Kustantajien intressissä ei myöskään ole pelkästään vain otteiden lyhentäminen vaan se, että esimerkiksi uutisaggregaattorisivulla esitettävä ote on myös houkutteleva ja houkuttelee lukijan siirtymään kustantajan sivulle.²⁸⁴ Hyvin lyhyeksi otteeksi tulkittavissa oleva sanamäärä olisikin hyvä jättää tapauskohtaisesti arvioitavaksi oikeuskäytännön varaan, jolloin samankaltaisessa lehtijulkaisun käyttötilanteessa annettua ratkaisua voitaisiin myöhemmin käyttää suuntaviivana vastaavassa tapauksessa.

Jottei lehtikustantajan lähioikeuteen kuulumattomia hyvin lyhyitä otteita kuitenkaan määriteltäisi vain lehtikustantajan kannalta, tulee tarkastelua laajentaa otteen pituuden vaikutuksiin lehtijulkaisujen käytettävyydelle. DSM-direktiivin perusteluiden mukaan direktiivin artikloita tulkittaessa ja sovellettaessa tulisi huomioida perusoikeudet ja erityisesti perusoikeuskirjassa tunnustetut periaatteet.²⁸⁵ EU:n perusoikeuskirjan 11 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus sananvapauteen, joka sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia.²⁸⁶ Jos suojan piiriin kuulumattomat hyvin lyhyet

---

nimetty hakukoneille ja uutisaggregaattoreille jätetty mahdollisuus lyhyesti kuvailla linkittämäänsä sisältöä. Podszun 2013, s. 260.

²⁸⁰ Peukert 2016, kappale 156.

²⁸¹ Peukert 2016, kappale 156.

²⁸² Peukert 2016, kappale 156.

²⁸³ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

²⁸⁴ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

²⁸⁵ DSM-direktiivi, johdantolause 84.

²⁸⁶ Lehtikustantajien kannalta relevantti tulkintaa ohjaava EU:n perusoikeuskirjan artikla olisi taas 17 artikla omistusoikeudesta.

otteet tulkittaisiin liian lyhyiksi, heikentyy yksittäisten käyttäjien mahdollisuus vapaaseen tiedonsaantiin ja -välitykseen. Peukertin mukaan uutisaggregaattoreiden tarkoituksena on informoida internetin käyttäjiä esimerkiksi uutisten saatavilla olosta, ja itse tietoa siitä, että jostain aiheesta tehty lehtijulkaisu on olemassa, ei voida ottaa minkään tekijänoikeudellisen yksinoikeuden piiriin. Uutisaggregaattoreiden käyttämiin snippet-teksteihin on pyritty sisällyttämään sen verran tietoa, että käyttäjä voi päättää, haluaako hän lukea kyseisen artikkelin.²⁸⁷ Myös EUT:n Pelham-ratkaisussa on arvioitu äänitallenteen tuottajan lähioikeudenhaltijan yksinoikeutta kappaleen valmistamiseen suhteessa perusoikeuksien, kuten taiteen- ja sananvapauden kanssa.²⁸⁸ Ratkaisun mukaan on huomioitava niin äänitallenteen tuottajan investointien suojaaminen kuin myös tämän EU:n perusoikeuskirjan 17 artiklan 2 kohdan mukainen oikeus henkisen omaisuuden suojaan. Nämä on kuitenkin pyrittävä tasapainottamaan suhteessa suojatun aineiston käyttäjien intresseihin ja perusoikeuksiin kuin myös yleiseen etuun.²⁸⁹ Samanlaista arviointia voidaan tehdä lehtikustantajan lähioikeudenkin kohdalla.

Yhteenvedonomaaisesti voidaankin todeta, että suojan piiriin kuulumattomien hyvin lyhyiden otteiden ja lähioikeussuojaan kuuluvien lehtijulkaisun osien välisen rajan voisi hahmottaa niin, että internetin käyttäjät saisivat uutisaggregointisivulta tai muun tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajan toimesta lähinnä vain tiedon kyseessä olevan lehtijulkaisun olemassaolosta ja siirtyisivät sitten itse lehtijulkaisun pariin tarkempien tietojen saamiseksi. Näin sekä kustantajan että lehtijulkaisun käyttäjän oikeudet olisivat turvattu. Asiaa esitetään vielä alla kuviossa 2.

---

²⁸⁷ Peukert 2016, kappale 151. Peukert kuitenkin pitää tällaisena tietona esimerkiksi uutisen otsikkoa. Tämä on kyseenalaistettavissa, sillä lyhyemmänkin otteen perusteella on mahdollista saada ainakin suuntaa antava tieto siitä, että jokin uutinen on olemassa.

²⁸⁸ C-476/17, *Pelham GmbH ym. v Ralf Hütter ja Florian Schneider-Esleben*. Ratkaisussa oli arvioitavana, loukkaako rytmisekvenssinäytteen ottaminen toisen kappaleesta omaan kappaleeseen äänitallenteen tuottajan lähioikeuteen kuuluvaa yksinoikeutta kappaleen valmistamiseen.

²⁸⁹ C-476/17, *Pelham GmbH ym. v Ralf Hütter ja Florian Schneider-Esleben*, kohdat 28–34. Pelham-ratkaisussa EUT arvioi henkisen omaisuuden korkean suojan tason tasapainottamista suhteessa aineiston käyttäjien perusoikeuksiin samaan tapaan kuin samana päivänä annetussa ja edellä käsitellyssä Spiegel Online -ratkaisussa.

Koko lehtijulkaisu	Kuuluu yksinoikeuden piiriin: <i>Lehtijulkaisun taloudellista arvoa tuottavat osat</i>
Osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen	
Hyvin lyhyet otteet	Yksinoikeuden ulkopuolella: <i>Tieto lehtijulkaisun olemassaolosta¹⁾</i>
Yksittäiset sanat	

1) Perustuu mukaillen Peukertin näkemykseen. Peukert 2016, kappale 151.

KUVIO 2 Lehtikustantajan lähioikeuden suoja-ala – johtopäätös

4.4.3 Muut rajoitukset

Edellä on kuvattu lehtikustantajan lähioikeuteen tehtyjä hyperlinkittämiseen sekä yksittäisiin sanoihin ja hyvin lyhyisiin otteisiin liittyviä rajoituksia. Näitä rajoituksia voitaisiin luonnehtia keskeisiksi nimenomaan lehtikustantajan ja uutisaggregaattorin välistä suhdetta tarkasteltaessa, sillä rajanveto sen suhteen, missä määrin linkittäminen ja otteet lehtijulkaisuista ovat sallittuja, muodostaa raamit uutisaggregaattoreiden liiketoiminnalle. Lehtikustantajan lähioikeuteen on tehty kuitenkin muitakin lehtijulkaisujen käytettävyyteen erityisesti sananvapauden näkökulmasta vaikuttavia rajoituksia. Erityisesti ei-kaupalliset toimijat ovat toivoneet, että 15 artiklan perusteluissa esitetyt rajoitukset lähioikeuteen kirjattaisiin nimenomaisesti TekijäL:iin.²⁹⁰ Lehtikustantajan lähioikeuteen tehtävien rajoitusten selkeä kirjaaminen TekijäL:iin loisikin oikeusvarmuutta ja toisi selkeyttä lehtijulkaisujen käyttäjille.

DSM-direktiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaan lehtikustantajan yksinoikeutta kappaleen valmistamiseen ja lehtijulkaisun välittämiseen yleisön saataviin ei sovelleta *yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisujen yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön*.²⁹¹ 15 artiklan johdantolauseessa todetaan myös, että lehtikustantajan lähioikeus ei vaikuta unionin oikeuden nykyisiin tekijänoikeussääntöihin, joita sovelletaan yksittäisten käyttäjien yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön.²⁹² Nykyisiä yksittäisten käyttäjien kappaleenvalmistusoikeutta koskevia

²⁹⁰ Effi ry, Tarvainen 5.12.2019, dia 15 (opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus).

²⁹¹ Ilman tätä nimenomaista rajoitustakin yksittäisten käyttäjien yksityinen tai ei-kaupallinen käyttö ei kuuluisi suojan alaan, sillä 15 artiklan sanamuodon mukaan suoja on kohdistettu nimenomaan tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvaa käyttöä kohtaan.

²⁹² DSM-direktiivi, johdantolause 55.

poikkeuksia ja rajoituksia tarkastelemalla voidaan hahmottaa myös sitä yksittäisten käyttäjien käytön alaa, joka jää lehtikustantajan lähioikeussuojan ulkopuolelle. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklassa säädetään poikkeuksia ja rajoituksia tekijänoikeuteen. 5 artiklan 2 kohdan b kohdan mukaan tekijänoikeuteen voidaan säätää kansallinen rajoitus, kun kyseessä on luonnollisten henkilöiden mille tahansa välineelle valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen.

Kansallisessa TekijäL:ssä on vastaava säännös TekijäL 12 §:ssä, jonka mukaan julkistetusta teoksesta saa jokainen valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöä varten.²⁹³ Hallituksen esityksessä on ymmärretty yksityiseksi käytöksi niin opiskelu, yksityinen tutkimustoiminta kuin ilman kaupallisia tavoitteita tapahtuvat harrastuksetkin. Yksityistä käyttöä ovat myös virkistys- ja esteettiset tarpeet.²⁹⁴ Yksittäinen käyttäjä voi näin ollen esimerkiksi opintojaan varten valmistaa lehtijulkaisuista virtuaalisia kappaleita. Yksityiseen käyttöön saa valmistaa kuitenkin vain muutaman kappaleen ja yksityiseksi käytöksi on tulkittu käyttö vain perhe- ja ystäväpiirissä.²⁹⁵ Lehtikustantajan lähioikeuteen tehtävän yksityisen tai ei-kaupallisen kappaleen valmistamisen rajoituksen osalta noudatettaneen vallitsevaa yksityisen kappaleen valmistamiseen tulkintaa, koska DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluissa viitataan sanotusti vallitseviin tekijänoikeussääntöihin.²⁹⁶

Mielenkiintoisempi lehtikustantajan lähioikeuden rajoitus on se, ettei lehtikustantajan lähioikeutta sovelleta yksittäisten käyttäjien toimesta tapahtuvaan yleisölle välittämiseen, koska 15 artiklassa viitataan nimenomaan monikossa oikeuksiin, joista tehdään yksittäisiä käyttäjiä koskeva rajoitus.²⁹⁷ Yksittäisiä käyttäjiä koskevan rajoituksen muotoileminen näin on kuitenkin perusteltavissa, sillä lehtijulkaisujen linkittämistä verkossa on erityisen luontevaa arvioida nimenomaan yleisölle välittämisen näkökulmasta. Luonnollisille henkilöille tavallisin tapa käyttää lehtijulkaisuita verkossa onkin linkin jakaminen johonkin lehtijulkaisuun sosiaalisessa mediassa, esimerkiksi Facebookissa. Tätä kirjoitettaessa Facebookissa on mahdollista jakaa

---

²⁹³ Henkilökohtaisen käytön osalta TekijäL ja sen tulkintalinja ovat vastaavat kuin tietoyhteiskuntadirektiivin vastaava säännös. Harenko ym. 2016, s. 122.

²⁹⁴ HE 70/1980 vp, s. 4–5.

²⁹⁵ Harenko ym. 2016, s. 121–124.

²⁹⁶ DSM-direktiivi, johdantolause 55.

²⁹⁷ On huomattava, että rajoitus koskee yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisujen *yksityistä tai ei-kaupallista* käyttöä. Yksittäisen käyttäjän linkittämällä tekemää suojatun aineiston välittämistä yleisölle tuskin voidaan tulkita yksityiseksi käytöksi, mutta se voi täyttää ei-kaupallisen käytön kriteerin.

linkki niin, että esimerkiksi syvälinkin lisäksi julkaisussa on näkyvillä linkitettävästä lehtijulkaisusta otsikko, kuva ja lyhyt snippet-teksti.²⁹⁸ Mikäli DSM-direktiivin 15 artiklan lähioikeus kattaisi myös yksittäisten käyttäjien yleisölle välittämisen, ei tällaisten esikatselulla varustettujen linkkien jakaminen olisi välttämättä mahdollista.²⁹⁹ Toki se, että lehtikustantaja ei oikeudenhaltijana voi vedota lehtikustantajan lähioikeuteen yksittäistä käyttäjää vastaan, ei tarkoita sitä, etteikö se voisi vedota oikeuteensa itse alustantarjoajaa, esimerkiksi Facebookia, vastaan.³⁰⁰

Yksittäisten käyttäjien käyttöön liittyvä rajoitus onkin tärkeä sananvapauden toteutumisen kannalta. Koska ehdotuksessa DSM-direktiiviksi ei vielä nimenomaisesti mainittu lähioikeuden piiristä suljettavan pois yksittäisten käyttäjien käyttöä, ilmaisi moni tuolloin huolensa lehtikustantajan lähioikeuden vaikutuksesta nimenomaan sananvapauden käyttöön.³⁰¹ Yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisujen yksityisen tai ei-kaupallisen käytön mahdollistava rajoitus onkin välttämätön EU:n perusoikeuskirjan 11 artiklan 1 kohdan mukaisen oikeuden sananvapaudteen toteutumiseksi.

Lehtikustantajan lähioikeuteen on lisäksi tehty DSM-direktiivin 15 artiklassa nimenomaisesti mainitsemattomia rajoituksia, jotka ovat luettavissa artiklan perusteluista. Artiklan perusteluiden mukaan lehtikustantajan lähioikeussuojan piiriin eivät kuulu *tieteellisiin tai akateemisiin tarkoituksiin julkaistavat kausijulkaisut, kuten tiedejulkaisut*.³⁰² Suojan piiriin ei tulisi myöskään kuulua seuraavien DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluissa täsmennettyjen verkkosivujen:

”Tällaisen suojan ei pitäisi koskea myöskään verkkosivustoja, kuten blogeja, joilla annetaan tietoa osana toimintaa, jota ei harjoiteta palveluntarjoajan, kuten uutiskustantajan, aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.”³⁰³

---

²⁹⁸ Tällaisten esikatselun sisältävien linkkien yhteydessä esimerkiksi Facebookissa käydään usein kyseisen lehtijulkaisun aiheeseen liittyvää keskustelua lisäämällä kommentteja. Näin ollen lehtijulkaisujen yksityisen käytön salliminen verkossa onkin tärkeää sananvapauden toteuttamisen kannalta.

²⁹⁹ Komissio onkin todennut, että yksittäisten käyttäjien on jatkossakin mahdollista hyperlinkittää aineistoa sosiaalisessa mediassa. Toteamus ei kuitenkaan tuo suurta lisäarvoa, sillä hyperlinkittäminen on jo sellaisenaan rajattu lähioikeuden soveltamisalan ulkopuolelle. European Commission – Fact Sheet 2019.

³⁰⁰ Aiheen laajempi käsittely edellyttäisi DSM-direktiivin 17 artiklan, verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien toteuttama suojatun sisällön käyttö, tarkastelua.

³⁰¹ Esim. Hilty – Moscon 2017b, s. 12. Kuitenkin jo ehdotuksen DSM-direktiiviksi perusteluissa mainittiin lehtikustantajan lähioikeuteen sovellettavan samoja poikkeuksia ja rajoituksia kuin tietoyhteiskuntadirektiivissä säädettyihin oikeuksiin, johdantolause 34.

³⁰² DSM-direktiivi, johdantolause 56. Näistä käytetään tässä lyhennettä tiedejulkaisut.

³⁰³ DSM-direktiivi, johdantolause 56.

Tiedejulkaisuita ja muita verkkosivuja koskeva rajoitus kaventaa lehtikustantajan lähioikeuden suojan alaa hieman toisella tavalla kuin yksittäisiä käyttäjiä koskeva rajoitus. Yksittäisiä käyttäjiä koskevassa rajoituksessa on kyse siitä, että yksittäiset käyttäjät saavat käyttää lehtikustantajan lähioikeudella suojattua aineistoa ei-kaupallisiin tarkoituksiin. Tiedejulkaisuita ja muita verkkosivuja koskevassa rajoituksessa on taas kysymys siitä, että tällaiset julkaisut eivät tule lainkaan suojattavaksi uudella lähioikeudella, vaan niiden suoja perustuu edelleen esimerkiksi tekijänoikeussuojaan. Näin ollen esimerkiksi tapauksessa, jossa jaetaan esikatselun sisältäviä linkkejä tieteellisiin artikkeleihin sosiaalisessa mediassa, arvioidaan tilannetta edellä selostetun tekijänoikeuteen nojautuvan suojan valossa. Eri asia tietenkin on, onko tällaiseen toimintaan puuttuminen oikeudenhaltijan edun mukaista.

Kansallisessa DSM-direktiivin 15 artiklan implementointia valmistelevassa työpajassa painotettiin, että akateemiset kustantajat rajattaisiin pois edunsaajien joukosta. Samaisessa työpajassa kuitenkin pohdittiin, että tiedejulkaisuita koskeva rajoitus saattaa aiheuttaa rajanveto-ongelmia siitä, millaiset tahot on tulkittava tieteellisiksi ja akateemisiksi kustantajiksi. Esimerkkinä käytettiin Edilexiä.³⁰⁴ Rajanvedossa apuna voidaan käyttää suojan tarkoitusta. Lehtikustantajan lähioikeussuojan tarkoitus on kustantajien taloudellisen panoksen tunnustaminen sekä edelleen luotettavan tiedon saannin vaaliminen. Taloudellisen panoksen suojaamisen osalta tiedejulkaisujen jättämistä pois suojan piiristä on perusteltu komission vaikutusten arvioinnissa. Syynä on tiedejulkaisujen muihin lehtijulkaisuihin nähden erilainen ansaintamalli, joka perustuu lisenssien myöntämiseen esimerkiksi yliopistoille mainostuloilla ansainnan sijaan. Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat eivät merkittävästi vaikuta tähän lisensointiin perustuvaan ansaintamalliin.³⁰⁵ Rajanvetotilanteessa voitaisiin kenties tarkastella, miten kyseisellä lehtijulkaisulla on tarkoitus ansaita – tarvitseeko ansaintamalli tuekseen lähioikeussuojaa? Tiedejulkaisujen kohdalla tulkinnassa on myös painotettava tieteelliseen tiedon vapaan saatavuuden tärkeyttä, mikä puoltaa rajanvetotilanteessa niiden jättämistä pois lehtikustantajan lähioikeuden piiristä, jottei tekijänoikeuden lisäksi ylimääräinen suojakerros vaikeuta aineiston käytettävyyttä.

DSM-direktiivin 2 artiklan 4 kohdan b kohdan mukaan suojan piiriin kuuluvat lehtijulkaisut on tarkoitettu *suuren yleisön* tiedottamiseen. Myös tätä kriteeriä voidaan käyttää apuna sen tunnistamisessa, milloin on kyseessä suojan piiriin kuuluva lehtijulkaisu ja milloin suojan

---

³⁰⁴ Opetus- ja kulttuuriministeriön työpaja 29.5.2019.

³⁰⁵ European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 158.

ulkopuolelle jäävä tiedejulkaisu. Tiedejulkaisut on usein suunnattu suppeammalle ja tietyn tieteen harjoittamisesta kiinnostuneelle yleisölle.³⁰⁶ Jos tarkastelemme vielä esimerkiksi Edilexissä tehtäviä julkaisuja, vaikuttavat ne täyttävän tiedejulkaisun poikkeuksen määritelmän. Edilexin ansaintamalli perustuu pääasiassa lisenssien myöntämiseen eikä mainostuloihin, mutta ennen kaikkea se on suunnattu rajatulle tiedeyleisölle suuren yleisön sijaan.

Muita verkkosivustoja, kuten blogeja, koskevan rajoituksen arvioimiseksi on edellä siteeratuissa DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluissa annettu suuntaviivoja. Tapahtuuko toiminta palveluntarjoajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa? Vaikeita rajanvetotilanteita saattavat aiheuttaa esimerkiksi jonkin aikakauslehden alle kuuluvat blogit, joiden julkaisutoiminta voisi periaatteessa täyttää mainitut DSM-direktiivin perusteluissa asetetut ehdot. Verkkosivustoja koskevan poikkeuksen osalta paras tulkintalinja lienee tapauskohtainen arviointi, jossa esimerkiksi aikakauslehden ja blogin välistä mahdollista sopimusta tulkitsemalla kartoitetaan mainittujen kriteerien toteutumista.³⁰⁷ Kustantajatahojen mukaan lehtien alle kuuluvien blogien asemaa arvioitaessa keskeinen rajanvetokriteeri on nimenomaan kontrollin määrä, joka kustantajalla on julkaisutoimintaan.³⁰⁸

DSM-direktiivin perusteluiden mukaan lehtikustantajan lähioikeutta ei tule laajentaa suojaamaan pelkkiä lehtijulkaisussa mainittuja *tosiasioita*.³⁰⁹ Suojan ulottaminen koskemaan lehtijulkaisujen tosiasioita vaarantaisi lehtikustantajan lähioikeuden toisen tärkeän tavoitteen toteutumista: luotettavan tiedon saatavuutta.³¹⁰ Mikäli tosiasioiden rajaamista suojan ulkopuolelle koskevaa mainintaa ei olisi otettu mukaan direktiivin perusteluihin, saattaisi suojan ulkopuolelle jäävien lyhyiden otteiden arvioinnissa käytettävä kustantajien taloudellista etua painottava linja johtaa siihen, että itse lehtijulkaisun kohteena oleva tosiasia tulisi suojan kohteeksi. Tällöin kaikki johonkin lehtijulkaisun aiheeseen liittyvät tekstipätkät voitaisiin tulkita lehtijulkaisun suojattaviksi osiksi. Mielikuva siitä, että jokin toinen tekstipätkä liittyisi kyseessä olevaan lehtijulkaisuun voisi syntyä siitä, että päivän tapahtumiin liittyvässä uutisoinnissa käytetään usein samankaltaisia sanavalintoja. Tosiasioiden rajaaminen suojan

---

³⁰⁶ Medialiitto, Kangas 15.11.2019, dia 4. (opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus).

³⁰⁷ Tulkinnessa voidaan käyttää myös apuna sitä, missä määrin verkkosivulla julkaistava sisältö täyttää 15 artiklan mukaisen lehtijulkaisun määritelmän.

³⁰⁸ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020. Kustantajatahot myös nostavat esiin, että esimerkiksi blogeissa olevan aineiston suojaamiseen voidaan toki edelleen käyttää tekijänoikeussuojaa.

³⁰⁹ DSM-direktiivi, johdantolause 57.

³¹⁰ DSM-direktiivi, johdantolause 55.

ulkopuolelle on tärkeää myös siksi, että tekijänoikeudellakaan ei perinteisesti olla suojattu tosiasioita.³¹¹

DSM-direktiivin 15 artiklan 2 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeussuojaan ei voi vedota kieltääkseen käyttämästä sellaisia lehtijulkaisuun sisältyviä teoksia tai muuta suojattua aineistoa, jonka suoja-aika on jo päättynyt. Tätä rajoitusta ei ole sen tarkemmin avattu direktiivin perusteluissa, mutta sen tarkoituksena on todennäköisesti estää jonkin aineiston suojaaminen ikuisesti esimerkiksi tekijänoikeussuojan päättyessä sisällyttämällä se aina kahden vuoden välein johonkin lehtijulkaisuun ja saattaa aineisto siten lehtikustantajan lähioikeussuojan piiriin.³¹² Kohdan sanamuodossa ei täsmennetä, milloin tuon lehtijulkaisuun sisällytettävän aineiston suoja-ajan olisi rajoituksen soveltamiseksi tarkoitus päättyä, joten voidaan tulkita, että milloin tahansa lehtikustantajan lähioikeuden kahden vuoden suoja-ajan ollessa voimassa, jonkin lehtijulkaisuun sisällytetyn teoksen tai muun suojatun aineiston suojan päättyessä tuo teos tai aineisto ei ole enää lehtikustantajan lähioikeuden piirissä.

DSM-direktiivin 15 artiklan 3 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeuteen sovelletaan myös soveltuvin osin tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklassa säädettyjä poikkeuksia ja rajoituksia.³¹³ Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 5 kohdan mukaan artiklassa säädettyjä poikkeuksia ja rajoituksia tulisi soveltaa vain erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan etuja. Näin ollen esimerkiksi 5 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaista lainausta koskevaa rajoitusta voisi tuskin luontevasti soveltaa lehtikustantajan lähioikeudella suojatun lehtijulkaisun ”lainaamiseen” uutisaggregaattorisivustolla, koska se haittaisi todennäköisesti lehtikustantajan taloudellisia etuja ja eikä se välttämättä olisi tulkittavissa lehtijulkaisun tavalliseksi käytöksi.³¹⁴ Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan mukaisten rajoitusten tarkempi

---

³¹¹ Tekijänoikeuden idea-ilmaisu -opin mukaan itse teoksen takana olevaa idea ei suojata. Harenko ym. 2014, s. 631; WIPO:n tekijänoikeussopimus 2 artikla; ja TRIPS-sopimuksen 9 artiklan 2 kohta. Edellä sanotusti myös Bernin sopimuksen 2 artiklan 8 kohdan mukaan tekijänoikeussuojaa ei tulisi soveltaa päivän uutisiin eikä asiatietoihin, jotka ovat luonteeltaan pelkkiä lehdistötiedotuksia. Myös vuoden 1953 komiteamietinnössä ollaan samalla kannalla. Tekijänoikeuskomitean mietintö 1953:5, s. 56.

³¹² Perinteisesti on esitetty, että jossain vaiheessa tekijän ja teoksen välinen suhde ikään kuin lakkaa, jolloin ei ole enää perusteltua, että tekijällä on yksinoikeus aineistoon. Haarmann 2005, s. 244. Tämän kiertäminen lähioikeudella ei olisi perusteltua.

³¹³ Tämä mainitaan myös nimenomaisesti artiklan perusteluissa, joissa nostetaan erityisesti esiin lainaus arvostelua tai selostusta varten. DSM-direktiivi, johdantolause 57.

³¹⁴ Tietoyhteiskuntadirektiivin perusteluissa todetaan lisäksi, että tietoyhteiskuntadirektiivin mukaisten poikkeusten ja rajoitusten yhä lisääntyvä taloudellinen vaikutus on huomioitava sähköisessä ympäristössä, ja poikkeusten ja rajoitusten soveltamisalaa on tarvittaessa rajoitettava, kun on kyse suojatun aineiston uusista käyttötavoista. Tietoyhteiskuntadirektiivi, johdantolause, 44.

läpikäyminen ja niiden mahdollisen soveltumisen arviointi lehtikustantajan lähioikeuteen ei kuitenkaan ole tässä perusteltua, sillä tarkoitus on ollut hahmottaa nimenomaisesti DSM-direktiivin 15 artiklaan ja sen perusteluihin sisällytettyjen rajoitusten vaikutusta lehtikustantajan lähioikeussuojan alaan.

4.5 Näkökulmia lehtikustantajan lähioikeudesta suhteessa TekijäL 1 §:n mukaiseen tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin

Nyt kun lehtikustantajan lähioikeuden sisältö on saatu hahmotettua, on aika tarkastella sitä suhteessa edellä kuvattuun TekijäL 1 §:n mukaiseen tekijänoikeuteen ja tietokantasuojaan perustuvaan lehtijulkaisujen suojaan verkossa. On tärkeää pitää mielessä, etteivät edellä kuvatut lehtijulkaisujen tekijänoikeudelliseen suojaamiseen käytettävät keinot ole lakanneet DSM-direktiivin lehtikustantajan lähioikeuden myötä, vaan lehtijulkaisujen kustantajan käytettävissä olevien oikeuksien kirjo on vain laajentunut. Esimerkiksi Pihlajarinteen ja Vesalan mukaan lehtikustantajilla voidaan katsoa olevan jo käytössään tekijänoikeuden keinoja puuttua esimerkiksi uutisaggregaattoreiden toimesta tapahtuvaan aineiston yleisölle välittämiseen ja teoskappaleiden valmistamiseen, vaikka esimerkiksi uutisaggregaattorit voivat toki suunnitella toimintansa niin, etteivät ne välttämättä loukkaa näitä yksinoikeuksia.³¹⁵ Kriitikot ovatkin esittäneet, että DSM-direktiivin 15 artiklan myötä kussakin jäsenvaltiossa kansallisesti säädettäväksi tulevat lähioikeudet jo käytettävissä olevan tekijänoikeussuojan ja tietokantasuojan lisäksi muodostavat esteen vapaalle tiedon välitykselle.³¹⁶

Lehtikustantajan lähioikeus tuo kuitenkin luultavasti merkittävän muutoksen lehtijulkaisujen suojaamiseen verkossa verrattuna TekijäL 1 §:n mukaiseen tekijänoikeuteen. Teoskynnyksen alle jäävien lehtijulkaisun osien lisensoiminen TekijäL 1 §:n mukaisen tekijänoikeuden nojalla esimerkiksi laajamittaista kaupallista käyttöä varten ei ole ollut tähän asti mahdollista, koska nuo osat ovat olleet vailla suojaa.³¹⁷ Keskeistä on, että lehtikustantajan lähioikeuden myötä myös lehtijulkaisuihin sisällytetty teoskynnyksen alittava aineisto voisi todennäköisesti olla suojattavissa verkossa lehtijulkaisun osana, ja lehtikustantajan lähioikeussuojan ulkopuolelle jäävät pääasiassa vain yksittäiset sanat ja hyvin lyhyet otteet sekä hyperlinkittäminen.

---

³¹⁵ Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 222. Myös IPR University Center on DSM-direktiivin valmisteluun liittyvässä lausunnossaan tuonut esiin, että kustantajien on mahdollista turvata asemaansa tekijänoikeuden nojalla. IPR University Center 31.1.2019, s. 3.

³¹⁶ Ricolfi ym. 2018, s. 1.

³¹⁷ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020; ja Hoppner 2018, s. 12, jonka mukaan myöskään tietokantasuoja ei ole tällaista laajamittaista kaupallista käyttöä mahdollistanut. On kuitenkin huomattava, että teoskynnyksen alittavia valokuvia on voinut suojata jo tähän asti TekijäL 49 a §:n mukaisella valokuvan suojalla.

Teoskynnyksen alittavan aineiston käyttöön, vaikkapa uutisaggregaattorisivustolla, voidaankin todennäköisesti vedota lehtikustantajan lähioikeuden kielto-oikeuden nojalla, ja teoskynnyksen alittavaa aineistoa olisi lehtikustantajan lähioikeuden nojalla myös luultavasti mahdollista lisensoida. Lehtikustantajan lähioikeus myös mahdollisesti vähentää lehtijulkaisujen suojaamiseen liittyvää epävarmuutta verrattuna TekijäL 1 § mukaiseen suojaan, kun kaikki määritelmän mukaiset lehtijulkaisut ja niiden osat ovat suojattavissa lähioikeudella.³¹⁸

Lehtijulkaisujen suojaaminen TekijäL 1 §:n mukaisen tekijänoikeuden nojalla on voinut olla haastavaa niin tapauskohtaisen teoskynnysarvioinnin kuin senkin takia, että kustantajien on täytynyt näyttää toteen, että heillä on tarvittavat lisenssit aineistoon.³¹⁹ Myös DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluissa on nostettu esiin, että lähioikeuden säätämisen taustalla ovat muun muassa kustantajien ongelmat oikeuksiensa täytäntöönpanossa.³²⁰ Komission vaikutusten arvioinnin mukaan helpotusta oikeuksien puolustamiseen tuo se, ettei kustantajien tarvitse erikseen näyttää niillä olevan lisenssiä kuhunkin tekijänoikeudella suojattuun lehtijulkaisuun sisällytettyyn teokseen.³²¹ On katsottu, että lehtikustantajan lähioikeuden myötä kustantajien lisensointimahdollisuudet mahdollisesti paranevat ja kustantajien on helpompi panna oikeutensa täytäntöön.³²² Kustantajien kannalta parhaana ratkaisuna oikeuden täytäntöön panemiseksi voidaankin pitää nimenomaan omaa lähioikeutta, eikä esimerkiksi olettaa siitä, että kustantaja on lehtijulkaisuun sisällytettyjen teosten tekijänoikeudenhaltija.³²³

Mainitun tapauskohtaiseen arviointiin liittyvän ongelman ei voida katsoa olevan yhtä korostunut jo käytössä olleen sui generis -tietokantasuojan kohdalla, sillä jos esimerkiksi jonkin lehtijulkaisun kustantajan verkkosivun on kerran todettu nauttivan tietokantasuojaa, eikä verkkosivua ole olennaisesti muutettu, voidaan sen ajatella jatkossakin nauttivan samaa suojaa. Toki esimerkiksi mahdollisen loukkauksen kohteena oleva tietokannan laadullinen tai

---

³¹⁸ Näin on, koska vaikka lehtijulkaisun DSM-direktiivin 2 artiklan 4 kohdan mukainen määritelmän täyttyminen edellyttääkin lehtijulkaisun koostuvaan pääasiassa luonteeltaan journalistisista kirjallisista teoksista, täytyy tämä luultavasti joka tapauksessa jokaisen lehtijulkaisun osalta kirjallisten teosten teoskynnyksen ollessa perinteisesti matala.

³¹⁹ Lisensointiin liittyvät ongelmat olisivat voineet olla ratkaistavissa muutenkin kuin lehtikustantajan lähioikeudella. Yksi ratkaisutapa olisi ollut ottaa lainsäädäntöön kustantajien todistustaakkaa helpottavia prosessuaalisia säännöksiä. van Eechoud 2017, s. 40–41.

³²⁰ DSM-direktiivi, johdantolause 54.

³²¹ European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 166.

³²² Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 226. Myös komission vaikutusten arvioinnissa toivottiin tällaista lopputulosta. Syyksi lisensoinnin helpottumiseen esitettiin se, että tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajilla on suurempi motivaatio hankkia lisenssit lehtijulkaisujen edelleen käyttöön, koska lehtikustantajien on lähioikeuden myötä helpompi puolustaa oikeuksiaan. European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 166–167.

³²³ European Parliament, legal analysis 2017, s. 5

määrällinen osa tulisi luultavasti arvioitavaksi aina tapauskohtaisesti. Voidaan kuitenkin todeta, ettei oikeuksien tehokkaaksi puolustamiseksi tietokantasuojan nojalla ole ollut riittävää oikeusvarmuutta.

Lehtikustantajan lähioikeus voi kuitenkin tuoda mukanaan uusia näyttökysymyksiin liittyviä ongelmia. Voi olla vaikeaa osoittaa yhteyttä lehtikustantajan lähioikeudella suojatun lehtijulkaisun ja sitä mahdollisesti loukkaavan sisällön välillä, koska monien lehtijulkaisujen sisältö on samanlainen. Näin on erityisesti uutisten osalta.³²⁴ Kuitenkin esimerkiksi uutisaggregaattorit mainitsevat usein lehden, josta aggregoitu uutinen on peräisin, minkä takia oikeuksia ainakin suhteessa aggregaattoreihin voi olla helpompaa valvoa.³²⁵

Jos tarkastellaan vielä lehtikustantajan lähioikeuden asettumista hierarkkisesti tekijänoikeuden ja muiden lähioikeuksien joukkoon, huomataan, että se näyttää olevan alisteinen näille kaikille. DSM-direktiivin 15 artiklan 2 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeus ei vaikuta tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille unionin oikeudessa säädettyihin oikeuksiin. Voidaan pitää loogisena, että lehtikustantajan lähioikeus on lähioikeutena alisteinen tekijänoikeudelle, mutta alemmaa sijaa suhteessa muiden lähioikeuksien haltijoihin voidaan pitää epäloogisena.³²⁶ Käytännössä lehtikustantajat voivat kuitenkin vahvistaa asemaansa suhteessa muihin oikeudenhaltijoihin neuvottelemalla aineiston käytöstä lehtijulkaisussa yksinomaisten lisenssin nojalla.

Lehtikustantajan lähioikeussuojaa voidaan verrata myös ääni- tai kuvataallenteen tuottajan lähioikeussuojaan. Komissio onkin vaikutusten arvioinnissaan nostanut esiin, että ei ole yhdenmukaista, että lehtikustantajille ei ole tarjottu vastaavaa lähioikeussuojaa.³²⁷ On kuitenkin esitetty ikään kuin vasta-argumenttina, että ääni- ja kuvataallenteen tuottajan lähioikeudet ovat tarpeellisia, koska kappaleiden valmistaminen niiden suojaamasta aineistosta voisi johtaa täydellisesti alkuperäisen tuotteen korvaavien tuotteiden valmistamiseen. Lehtijulkaisuja on mahdollista suojata tällaista käyttöä vastaan jo tekijänoikeudella.³²⁸ EUT:n Pelham-ratkaisun

---

³²⁴ Peukert 2016, kappale 122.

³²⁵ Tätä kirjoitettaessa näin tekivät ainakin Google News ja Yahoo News.

³²⁶ European Parliament, legal analysis 2017, s. 3.

³²⁷ European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 159. Kun tarkastellaan tietoyhteiskuntadirektiivin lähioikeussuojaa koskevia perusteluita ja DSM-direktiivin 15 artiklaa koskevia perusteluita, huomataan, että taustalla vaikuttaa samanlainen intressi – taloudellisten intressien suojaaminen. Tietoyhteiskuntadirektiivi, johdantolause 10 ja DSM-direktiivi, johdantolause 55. Komissio kuitenkin huomauttaa, että kirjakustantajat eivät ole tässä vertailukelpoisia, koska ne eivät jaa kustantamaansa sisältöä vapaasti netissä. European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 158.

³²⁸ Hilty – Moscon 2017, s. 82.

nojalla on kuitenkin sanottavissa, että lähioikeudenhaltijan yksinoikeus kappaleen valmistamiseen voi kattaa myös hyvin pientenkin osien valmistamisen kappaleesta, eikä esimerkiksi äänitallenteen tuottajan lähioikeudella ole näin ollen tarkoitus suojata vain täysin identtisten teoskappaleiden valmistusta vastaan.³²⁹ Nimenomaan lehtijulkaisun otteiden suojaaminen on lehtikustantajillekin taloudellisesti merkittävää.

5. Lehtikustantajan lähioikeuden mahdolliset vaikutukset eri sidosryhmiin

5.1 Vaikutus lehtijulkaisujen kustantajiin

Tarkasteltaessa lehtikustantajan lähioikeuden vaikutusta lehtikustantajiin on keskeistä muistaa, että lehtikustantajat ovat nimenomaan uuden lähioikeuden edunsaajia. Näin ollen on relevanttia kysyä, onko tavoitteessa onnistuttu, eli hyödyttääkö uusi lähioikeus todella lehtikustantajia. Komission tutkimusyksikkö, Yhteinen tutkimuskeskus, on todennut tutkimuksessaan, että uutisaggregaattoreilla on enemmän positiivinen kuin negatiivinen vaikutus lehtikustantajien toimintaan verkossa. Tutkimuksen mukaan näin on, koska uutisaggregaattorit todennäköisemmin tuovat linkityksensä avulla uusia lukijoita lehtikustantajan julkaisuille kuin vievät lukijoita pois toimien kilpailijana.³³⁰ Merkillepantavaa on, että komissio ei ollut alun perin suunnitellut julkaisevansa tutkimusta, jossa oli huomattu uutisaggregaattoreiden positiivinen vaikutus lehtikustantajiin.³³¹ Mielenkiintoista tästä tekee se, että DSM-direktiivissä säädetyn lehtikustantajan lähioikeuden perusteluissa todetaan, että uuden lähioikeuden avulla pyritään huolehtimaan kustannusalan kestävyydestä puuttumalla nimenomaan tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien tekemään lehtijulkaisujen laajamittaiseen verkkokäyttöön.³³² Voidaankin kyseenalaistaa, miksi lehtikustantajan lähioikeus on säädetty tietoisena siitä, ettei sen avulla välttämättä saavuteta tavoitteita, joihin sillä pyritään.

Komission tutkimuksessa on tuotu esiin näkemys, että siihen, missä määrin uutisaggregaattorit toimivat lehtikustantajien tarjoamien palveluiden korvaajina, vaikuttaa laatuero näiden palveluiden välillä, eli se, millaisia palveluita nämä tahot tarjoavat. Kustantajien kannalta

---

³²⁹ C-476/17, *Pelham GmbH ym. v Ralf Hütter ja Florian Schneider-Esleben*, kohdat 29 ja 39.

³³⁰ Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers 2017, s. 2 ja s. 9. On myös esitetty argumentti, että uutisaggregaattorit voisivat puolestaan vaatia korvausta tämän lehtikustantajien sivuille ohjaavan liikkeen synnyttämisestä. *Senfleben ym.* 2017, s. 553. Uutisaggregaattorit saavat kuitenkin korvauksensa pääasiassa mainostuloin.

³³¹ Tutkimus julkaistiin Julia Redan (MEP) tietopyynnön johdosta. Reda 22.12.2017.

³³² DSM-direktiivi, johdantolause 55.

arvioinnissa on siis kyse siitä, ovatko uutisaggregaattorit hyödyllisiä niiden sisällön ”markkinoijia” eri käyttäjäryhmälle, jos laatuero on suurempi, vai niiden toiminnan korvaajia, jos laatuero on pienempi. Uutisaggregaattorit saattavat laatuero ollessa isompi tuoda lukijoita lehtikustantajien sivuille.³³³ Näiden näkökulmien valossa kustantajien eduksi tarkoitettua, ja uutisaggregaattoreiden toimintaa todennäköisesti vähentävää lähioikeutta ei varauksetta voida pitää kustantajien kannalta yksiselitteisesti hyvänä asiana.

On kuitenkin muistettava, että edellä esitettyjen lehtikustantajan lähioikeuteen tehtävien rajoitusten johdosta uutisaggregaattorit tuskin kokonaan joutuvat lopettamaan toimintaansa, joten ne voivat edelleen jossain määrin hyödyttääkin kustantajia. Espanjassa jo aiemmin käytössä olleen kansallisen lehtikustantajan lähioikeuden käyttöönoton yhteydessä Google News kuitenkin sulki palvelunsa. Tämän seurauksena kävijäliikenne väheni lehtikustantajien sivuilla, mutta on esitetty, että tämä kävijäliikenteen vähentyminen ei poikennut merkittävästi muista kävijäliikenteen tavallisista vaihteluista. Osa lehtikustantajista myös raportoi suoran kävijäliikenteen sivuillaan lisääntyneen.³³⁴ Tämän voisi katsoa olevan osoitus lähioikeuden toivotuista vaikutuksista.

Suurille ja tunnetuille lehtikustantajille uutisaggregaattorit saattavat aiheuttaa enemmän tulojen ohjautumista muualle, mutta pienemmille ja vähemmän tunnetuille kustantajille uutisaggregaattorit taas saattavat toimia arvokkaina lukijoiden tuojina.³³⁵ Danburyn mukaan lehtikustantajien moninaisuuden huomiotta jättämisellä saattaa olla vakavia vaikutuksia isompien kustantajien jäädessä mahdollisesti dominoimaan markkinoita, jos pienempien kustantajien kävijämäärät vähenevät uutisaggregoinnin vähentyessä.³³⁶ Pienemmillä kustantajilla ei myöskään ole yhtä hyviä mahdollisuuksia käydä mahdollisia

---

³³³ Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers 2017, s. 9. Se päätyvätkö internetin käyttäjät uutisaggregaattorin sivulta lehtikustantajien sivuille, voi riippua monesta tekijästä kuten käytettyjen sanojen määrästä ja kuvista. Calzada – Gil 2017, s. 2.

³³⁴ News Media Alliance 2019, s. 1–2.

³³⁵ Pihlajarinne 2019, s. 28. Myös kustantajatahot ovat tunnistaneet tämän mahdollisen vaikutuksen. Internetin käyttäjät saattavat oma-aloitteisestikin mennä ison lehtikustantajan sivulle lukemaan vaikkapa uutisia, mutta pienempien kustantajien saama kävijäliikenne voi tulla enemmän uutisaggregaattoreiden taholta. Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

³³⁶ Danbury 2016, s. 63. Myös NERA Economic Consulting, tutkiessaan Espanjan lehtikustantajan lähioikeutta, on tullut samaan lopputulokseen siitä, että lähioikeus vaikutti negatiivisemmin pienien kustantajien kuin isojen kustantajien kävijämäärään. NERA:n mukaan Espanjan lähioikeuden voimaan tulon jälkeen muutamien kuukausien aikana liikenne lehtikustantajien sivuilla väheni 5 %:lla ja jopa 13 %:lla pienten kustantajien osalta. NERA Economic Consulting 2017, ii.

lisenssineuvotteluja isojen tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien kanssa.³³⁷ Toisaalta mikäli suuret tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat eivät olisi valmiita neuvottelemaan lisensseistä, vaan haluaisivat ilmaisen lisenssin, saattaisivat pienemmät kustantajat suostua tähän kenties helpommin kuin isommat kustantajat, jotka haluavat pitää kiinni oikeuksistaan. Tällöin seurauksena voisi olla pienempien kustantajien tuottaman sisällön parempi näkyvyys esimerkiksi uutisaggregointipalvelussa. Ennen DSM-direktiivin mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden käyttöönottoa on kuitenkin vaikeaa varmasti sanoa, miten sen aikaan saamat vaikutukset tulevat eroamaan pienempien ja isompien kustantajien välillä.³³⁸ Olisi kuitenkin epätoivottavaa, että lähioikeudella olisi kovin erilaiset vaikutukset isoihin ja pieniin kustantajiin, etenkin kun komission Digital Single Market -strategian tavoitteena on ollut hyvien menestymisolosuhteiden luominen erilaisille palveluille ja digitaalisen talouden kasvupotentiaalin maksimoiminen.³³⁹

Lähioikeus vaikuttaa kustantajiin myös päällekkäin menevien lehtikustantajien lähioikeuksien muodossa. Tällainen tilanne voi syntyä, kun useat kustantajat julkaisevat samankaltaista sisältöä, johon niillä on lähioikeus.³⁴⁰ Niin sanotusti päällekkäin menevät lähioikeudet aiheuttavat tuskin ongelmia, sillä lähioikeuden nojalla on pääasiassa tarkoitus puuttua nimenomaan muiden tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimintaan eikä toisia lehtijulkaisujen kustantajia vastaan. Toisaalta mielenkiintoinen näkökulma tähän on se, että lehtikustantajien keskittyessä alustojensa kehittämiseen kustantajat itsekin saattaisivat haluta aggregoida niille myös muiden tekemää sisältöä. Uusi lähioikeus saattaa haitata tällaisten liiketoimintamallien kehittelyä.³⁴¹

Ei kuitenkaan voida pitää itsestäänselvyytenä, että lehtikustantajan lähioikeus tarjoaisi ratkaisun, joka parhaalla tavalla suojaisi kustantajien investointeja. Kustantajille digitaalisessa ympäristössä on keskeistä nimenomaan itse lehtijulkaisuja tarjoavan alustan (*platform*) suoja. Alusta on määriteltävissä paikaksi, joka tarjoaa yhdessä paikassa internetin selaajalle

---

³³⁷ Rasmus Kleis Nielsen, Director of Oxford University's Reuters Institute for the Study of Journalism, on todennut, että Googlen kanssa mahdollisesti tehtävien lisenssisopimusten toisena osapuolena tulevat luultavasti olemaan vain isot kustantajat. Financial Times 14.2.2020.

³³⁸ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

³³⁹ Digital Single Market Policy.

³⁴⁰ Peukert 2016, kappale 125.

³⁴¹ Senftleben ym. 2017, s. 555. DSM-direktiivissä on kuitenkin asetettu tavoitteeksi, että tekijänoikeuteen ja tekniikan kehitykseen liittyvä sääntelyn olisi oltava sellaista, ettei se estä tekniikan kehitystä. DSM-direktiivi, johdantolause 3.

monenlaista sisältöä.³⁴² Toinen keskeinen asia tämän päivän lehtijulkaisujen kustantajille on niiden luoman brändin suojaaminen. Lehden brändi saa aikaan lojaaliutta sen lukijoissa ja on siksi tärkeä menestyvän liiketoiminnan kannalta.³⁴³ Kilpailija, joka kopioi kustantajan alustaa ja brändiä saattaakin olla vaarallisempi kuin kilpailija, joka kopioi vain lehtijulkaisuja sellaisenaan. Näin ollen esimerkiksi brändin tavaramerkkisuoja tai alustan mahdollinen tietokantasuoja saattavat muodostua relevanteimmiksi suojamuodoiksi.³⁴⁴ Herää kysymys, kuinka hyvin DSM-direktiivin mukainen lehtikustantajan lähioikeus suojaa näitä liiketoiminnan kannalta keskeisiä elementtejä.³⁴⁵

Lehtikustantajan lähioikeuden yhteydessä käydyssä keskustelussa on tuotu esiin myös, että uutisten tuotantoa on tuettava demokraattisen yhteiskunnan tarpeiden täyttämiseksi. Tarvetta tällaiselle tuelle voidaan ajatella olevan kustantajien kohtaamien taloudellisten ongelmien vuoksi.³⁴⁶ Kustantajien saama tehokkaampi suoja saattaa kannustaa niitä investoimaan esimerkiksi DSM-direktiivin mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden säätämisen yhteydessä peräänkuulutettujen tiedonsaannin kannalta tärkeiden julkaisujen tuottamiseen. Ei kuitenkaan ole mitään taetta sille, että tällaisten investointien tukeminen saisi yleisön seuraamaan mediassa tietynlaista sisältöä.³⁴⁷ Vasta-argumenteiksi lehtikustantajien tukemisen tarpeelle on esitetty, että linkki lehtikustantajien ja demokraattisen yhteiskunnan tarpeiden välillä ei todellisuudessa ole niin vahva kuin voisi olettaa, ja ettei kustantajien uutisten tuotantoa uhkaava taloudellinen kriisi olisi niin akuutti.³⁴⁸ Lähioikeutta kritisoivan kannan mukaan lehtikustantajan lähioikeus ei edes auta vapaan ja laadukkaan journalismin säilymistä, vaan johtaa esimerkiksi tiedon etsimisen vaikeutumiseen.³⁴⁹ Xalabarder on ollut Espanjan lehtikustantajan lähioikeuden osalta

---

³⁴² Senftleben ym. 2017, s. 545.

³⁴³ Senftleben ym. 2017, s. 548.

³⁴⁴ Senftleben ym. 2017, s. 550. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kuitenkin lehtijulkaisujen suojaa vain tekijänoikeudellisten suojamuotojen (tekijänoikeus ja lähioikeudet) näkökulmasta.

³⁴⁵ Senftleben ym. 2017, s. 551.

³⁴⁶ Danbury 2016, s. 10–11 ja s. 19.

³⁴⁷ Danbury 2016, s. 33.

³⁴⁸ Danbury 2016, s. 19–21. Demokraattisen yhteiskunnan ja lehtikustantajien välisen suhteen on katsottu mahdollisesti voivan korvaantua esimerkiksi nykyteknologian mahdollistamalla aktiivisemmalla ihmisten välisellä kommunikoinnilla. Benkler 2006, s. 212–213. Danbury on kuitenkin sitä mieltä, ettei näin todennäköisesti tule tapahtumaan, muttei lehdistön roolin korvaamattomuus kuitenkaan ole riittävä syy lähioikeuden säätämislle. Danbury 2016, s. 36.

³⁴⁹ Senftleben ym. 2017, s. 558.

sitä mieltä, ettei sellaista kustantajiin liittyvää markkinaongelmaa, jonka takia lähioikeus tulisi säätää, ole ollut.³⁵⁰

Lehtikustantajat eivät pääsee täysimääräisesti hyödyntämään lähioikeuttaan, jos tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat ovat haluttomia maksamaan tai neuvottelemaan lisensseistä. Kustantajat ovatkin tiedostaneet, että tähän saattaa liittyä haasteita isojen toimijoiden, kuten Googlen, huomattavan markkina-aseman takia.³⁵¹ Lisenssikaupan ongelmista antaa osviittaa Saksan ja Espanjan kansallisten lehtikustantajan lähioikeuksien huono menestyminen. Käytännössä lehtikustantajan lähioikeus Saksassa tarkoittaa, että mikäli uutisaggregaattorit käyttävät lehtijulkaisujen sisältöä laajemmin kuin poikkeus sallii, joutuvat ne maksamaan kustantajille niin sanotun ”linkkiveron”.³⁵² Saksalaisella lehtikustantajan lähioikeudella on ollut sama tarkoitusperä kuin DSM-direktiivin 15 artiklan lähioikeudella, eli saada kustantajat hyötymään taloudellisesti julkaisemiensa uutisten aggregoinnista.³⁵³ Tässä ei kuitenkaan ole onnistuttu, sillä liikenne kustantajien verkkosivuilla väheni uuden lehtikustantajan lähioikeuden johdosta lehtijulkaisujen käytöstä maksettavaksi tulevien korvausten myötä. Koska Saksan lehtikustantajan lähioikeus ei kuitenkaan ole pakottanut kustantajaa vetoamaan oikeuksiinsa, ovat kustantajat myös voineet jättää vetoamatta lähioikeuteensa ja hyväksyä näin sisältönsä korvauksettoman käytön.³⁵⁴

Koska lehtikustantajan lähioikeudesta johtuvilla korvauksilla ei ole ollut toivottua vaikutusta kustantajien tuloihin, ovat saksalaiset kustantajat jättäneet vetoamatta oikeuteensa.³⁵⁵ Saksassa lehtikustantajia edustava VG Media antoi Google Newsille vapaan lisenssin. VG Median antamasta lehdistötiedotteesta on kuitenkin luettavissa, että VG Media oli pakotettu antamaan Google Newsille vapaan lisenssin Googlen ison markkinavoiman takia.³⁵⁶ Näin ollen annettua vapaata lisenssiä ei tule arvioida siten, että Saksassa kustantajat eivät olisi halunneet vedota oikeuteensa, vaan ne olivat jossain määrin pakotettuja tekemään kyseisen ratkaisun. Espanjassa,

---

³⁵⁰ Xalabarder 2014, s. 19.

³⁵¹ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

³⁵² Calzada – Gil 2017, s. 9.

³⁵³ Hilty – Moscon 2017, s. 84.

³⁵⁴ Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers 2017, s. 6.

³⁵⁵ Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers 2017, s. 6. Lisäksi Saksassa esimerkiksi professori Gruenberger on aiheeseen liittyvässä konferenssissa kritisoinut Saksan lehtikustantajan lähioikeutta, sillä se ei edusta teknologia- ja medianeutraalia tekijänoikeuslainsäädäntöä, jolle olisi tarvetta. Danbury 2016, s. 42. Vrt. Suomessa Pihlajarinne on voimakkaasti kuuluttanut joustavan ja teknologianeutraalin lainsäädännön perään, esim. Pihlajarinne 2012.

³⁵⁶ VG Media 22.10.2014.

jossa vapaan lisenssin antaminen ei ollut mahdollista, Google News päätti lopettaa kokonaan toimintansa Espanjan kansallisen lehtikustantajan lähioikeuden johdosta.³⁵⁷ On huomattava, ettei DSM-direktiivin 15 artiklassa säädetä, onko lehtikustantajien mahdollista olla vetoamatta lähioikeuteensa.³⁵⁸ Koska asiasta ei ole nimenomaisesti säädetty, on mahdollista olettaa, että lehtikustantajat saavat itse päättää, vetoavatko oikeuteensa vai eivät.³⁵⁹

On esitetty, että tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat mieluummin lopettavat toimintansa kuin muuttavat liiketoimintamalliaan DSM-direktiivin 15 artiklan lehtikustantajan lähioikeudesta johtuvan vastuun välttämiseksi.³⁶⁰ Koska DSM-direktiivin 15 artiklan nykyinen sanamuoto mahdollistaa kuitenkin niin hyperlinkittämisen kuin hyvin lyhyiden otteiden käytönkin, on luultavaa, että uutisaggregaattorit pystyvät yhä jossain määrin jatkamaan toimintaansa näiden rajoitusten turvin. Osa aggregaattoreista voisi päätyä pienemmän materiaalmäärän käyttämiseen lisenssien ostamisen tai palvelun kokonaan lopettamisen sijaan. Esimerkiksi Ranskassa, jossa on sanotusti jo implementoitu DSM-direktiivin 15 artiklan mukainen lähioikeus, Google on palveluissaan päätenyt lehtijulkaisujen osalta näyttämään vain otsikkolinkin. Ranskassa lehtikustantajien on mahdollista valita hakutuloksissa nimenomaan korvauksetta näkyviin isompikin osuus. Googlen menettelyn laillisuus on kuitenkin kyseenalaistettavissa esimerkiksi määräävän markkina-aseman väärinkäytön nojalla.³⁶¹ Mielenkiintoista on myös se, näyttääkö Google tulevaisuudessakin lehtijulkaisujen otsikot kokonaisuudessaan, sillä kustantajien olisi lähioikeutensa nojalla mahdollista argumentoida, että kokonaiset otsikot eivät täytä hyvin lyhyen otteen määritelmää, ja niitä ei siten olisi sallittua käyttää ilman lähioikeuden oikeudenhaltijan suostumusta. Eri asia tietenkin on, missä määrin lehtikustantajien on mahdollista neuvotella otsikoiden julkaisemisesta Googlen kanssa.

DSM-direktiivin mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden tehokkuus ja tarpeellisuus ovat kyseenalaistettavissa monella tapaa. Kustantajat itse suhtautuvat kuitenkin uuteen lähioikeussuojaan pääasiassa positiivisesti ja painottavat sen tärkeyttä, että niillä on viimein

---

³⁵⁷ Athey ym. 2017, s. 3. Saksan ja Espanjan omista lehtikustantajan lähioikeuksista keskusteltaessa herää myös kysymys, mitä näille lähioikeuksille tapahtuu uuden DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisen lähioikeuden myötä. Mahdollisesti ne on yhdenmukaistettava direktiivin mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden kanssa. van Eechoud 2017, s. 49.

³⁵⁸ Rosati 1.4.2019.

³⁵⁹ Rosatin mukaan on myös mahdollista, että asiasta säädetään eri jäsenvaltioissa DSM-direktiivin implementoinnin yhteydessä eri tavoin. Rosati 1.4.2019.

³⁶⁰ Peukert 2016, kappale 144.

³⁶¹ Medialiitto 16.10.2019.

mahdollisuus päättää suoraan lehtijulkaisujensa käytöstä verkossa.³⁶² Kustantajat painottavat kielto-oikeuden helpommalla käytöllä olevan heille tärkeä taloudellinen vaikutus. Kustantajien mukaan kielto-oikeuden nojalla kävijät saadaan paremmin houkuteltua heidän omille verkkosivuilleen, kun aineistoa ei ole muualla luettavissa, mikä edelleen edistää mainostulojen saantia.³⁶³ Onkin totta, että verrattuna esimerkiksi TekijäL 1 §:n mukaisesta tekijänoikeudesta johdettavissa olevaan suojaan, kustantajien on nyt suoraviivaisempaa käyttää oikeuksiaan ilman, että niiden pitäisi ensin todistaa esimerkiksi omistavansa tarvittavat taloudelliset oikeudet johonkin teokseen. Yllä lehtikustantajan lähioikeutta kohtaan esitetty kritiikki on esitetty lähioikeuden mahdollisten seurauksien nojalla. On kuitenkin selvää, ja myös kustantajatahot tätä painottavat, ettei itse DSM-direktiivin mukainen lehtikustantajan lähioikeus sinällään muuta esimerkiksi lehden verkkosivun katselukertoja. Edellä esitettyjen lehtikustantajan lähioikeuden mahdollisten vaikutusten toteutuminen riippuukin siitä, miten tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat reagoivat uuteen lähioikeuteen, ja millaisia neuvotteluratkaisuja kustantajat mahdollisesti saavat aikaan niiden kanssa. Myös kuluttajien reaktiolla on merkittävä vaikutus.³⁶⁴

5.2 Vaikutus uutisaggregaattoreihin ja muihin tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajiin

Lehtikustantajan lähioikeuden vaikutus uutisaggregaattoreihin keskeisenä DSM-direktiivin tarkoittamana tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien ryhmänä on merkittävä, koska niiden toiminta pohjautuu lehtikustantajien tuottaman sisällön varaan.³⁶⁵ Tässä onkin tarkoitus esittää suuntaviivoja lehtikustantajan lähioikeuden vaikutuksista erityisesti uutisaggregaattoreihin, mutta myös laajemmin tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajiin.³⁶⁶

Tätä kirjoitettaessa esimerkiksi Google News näyttää uutisaggregointisivustollaan lehtijulkaisusta otsikkolinkin ja kuvan. Googlen hakukoneessa näkyy lehtijulkaisujen osalta myös otsikkolinkki ja kuva. Kotimaisella Ampparit-uutisaggregaattorisivustolla sen sijaan ei tätä kirjoitettaessa ole kuvia, mutta kylläkin lehtijulkaisujen otsikot. Lehtikustantajan lähioikeuden myötä tähän tulee luultavimmin muutos, sillä lehtijulkaisuihin liittyvät kuvat eivät

---

³⁶² Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020. On kuitenkin muistettava, että tätä tutkielmaa varten haastatellut tahot edustavat vain murto-osaa alan toimijoista, ja uudella lehtikustantajan lähioikeudella voi sanotusti olla erilainen vaikutus esimerkiksi eri kokoisiin kustantajiin.

³⁶³ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

³⁶⁴ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

³⁶⁵ Scalzini 2015, s. 455–456, jossa nostetaan esiin aggregaattoreiden toiminnan perustuminen muiden tuottamalle sisällölle.

³⁶⁶ Tässä keskitytään esimerkinomaiseen tarkasteluun vaikutuksista, koska laajempi vaikutusten arviointi edellyttäisi taloustieteellistä perusteellisempaa tutkimusta.

ole luontevasti sijoitettavissa minkään lehtikustantajan lähioikeuteen tehtävän poikkeuksen alle, ja otsikoissakin voidaan tulkita olevan enemmän sanoja kuin suojan ulkopuolelle jäävässä hyvin lyhyessä otteessa tulisi olla. Kustantajat ovatkin ilmaisseet aikomuksenaan olevan puuttua tällaisen sisällön käyttöön. Kustantajat myös toivovat siitä, että useampi kustantajataho alkaisi noudattaa lähioikeutta, olevan hyötyä esimerkiksi lisenssineuvotteluissa ja siten edelleen tällaisen sisällön käyttöön puuttumisessa.³⁶⁷

Koska tätä kirjoitettaessa DSM-direktiivin kansallinen implementointityö on vasta meneillään, ei voida tyhjentävästi todeta, miten lähioikeus tulee kansallisesti uutisaggregaattoreihin vaikuttamaan. Suuntaviivaa ainakin Googlen osalta on saatavissa lehtikustantajan lähioikeuden implementoinnin seurauksista Ranskassa. Ranska on ensimmäisenä EU-maana implementoinut DSM-direktiivin mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden. Google on käynyt Ranskassa neuvotteluja ainakin mediayhtiöiden Le Monde ja Le Figaro kanssa. Neuvotteluissa on keskusteltu esimerkiksi lehtijulkaisujen lisensointimahdollisuuksista. Google on kuitenkin aiemmin linjannut näyttävänsä lehtijulkaisuista vain otsikot, välttyäkseen maksamasta esimerkiksi snippet-tekstien käytöstä. Mallin uutisten laajempaan lisensointiin voisi tarjota esimerkiksi Googlen äänipalvelussa, Google Assistant, käytössä oleva uutisten lisensointitapa, jossa äänitteinä toistettavien uutisten julkaisijoille maksetaan niiden materiaalin käytöstä.³⁶⁸ Selvää siis on, että tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat ja erityisesti uutisaggregaattorit joutuvat muuttamaan toimintamallejaan. Nähtäväksi kuitenkin jää, perustuuko toimintamallien muutos enemmän lehtijulkaisujen käytön vähentämiseen vai neuvottelujen kautta löydettäviin lisensointimalleihin.³⁶⁹

Jos suuret tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat voivat heikentää pienimpien kustantajatahojen mahdollisuuksia oikeuksiensa täytäntöönpanoon, voi myös suurilla kustantajatahoilla olla negatiivinen vaikutus erityisesti pienempien tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien kannalta. Espanjassa jo aiemmin voimassa olleen lähioikeuden on tutkittu esimerkiksi johtaneen joidenkin uutisaggregaattorisivustojen sulkemiseen kokonaan.³⁷⁰ Espanjan lehtikustantajan lähioikeuden vaikutuksia arvioitaessa on muistettava, että espanjalaisen lehtikustantajan

---

³⁶⁷ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

³⁶⁸ Financial Times 14.2.2020.

³⁶⁹ Senftleben ym. pitää todennäköisempänä toimintamallien muutosta kuin lisenssijärjestelyjä. Senftleben ym. 2017, s. 554.

³⁷⁰ NERA Economic Consulting 2017, s. 45.

lähioikeuden nojalla ei ole voinut antaa vapaata lisenssiä.³⁷¹ Suurin syy espanjalaisten aggregaattorisivustojen toiminnan lopettamiseen on ollut niiden haluttomuus kantaa kuluriskiä lisensointimaksuista. Myös lähioikeuteen liittyvä oikeudellinen epävarmuus on vaikuttanut lopettamispäätöksiin.³⁷² Samojen syiden takia Espanjassa aggregointiala ei vaikuta houkuttelevalta alalle tuloa suunnittelevien uusien palveluntarjoajien näkökulmasta, mikä puolestaan voi heikentää uusien innovaatioiden syntymistä.³⁷³

Koska Espanjan lehtikustantajan lähioikeus on hieman erilainen verrattuna DSM-direktiivin 15 artiklan mukaiseen lähioikeuteen, eivät kuvatut vaikutukset uutisaggregaattoreihin välttämättä toteudu sellaisenaan 15 artiklan lehtikustantajan lähioikeuden implementoinnin seurauksena, varsinkin kun kustantajatahot ovat painottaneet erityisesti kielto-oikeuden käytön merkitystä lisenssijärjestelyjen sijaan.³⁷⁴ Kuitenkin jo se, että aggregaattorit eivät saa näyttää sivuillaan enää nykyistä määrää lehtijulkaisujen sisältöä, voi johtaa alan houkuttelevuuden vähentymiseen.

Jos tarkastellaan laajemmin tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajia, lehtikustantajan lähioikeus saattaa myös hidastaa täysin uusien lehtijulkaisujen hyödyntämistapojen syntymistä, kun alalla oleva sääntely on lisääntynyt. Toisaalta se, että lehtijulkaisuista saa kaupallisessa tarkoituksessa käyttää ilman oikeudenhaltijan lupaa enää hyvin lyhyitä otteita ja yksittäisiä sanoja sekä hyperlinkkejä, saattaa johtaa myös näissä puitteissa toimivien liiketoimintamallien syntymiseen. Euroopan komissio on myös vaikutusten arvioinnissaan uskonut EU:n laajuisella lehtikustantajan lähioikeudella olevan hyvä vaikutus erityisesti uusien, jäsenvaltioiden rajat ylittävien, innovaatioiden syntymiseen, koska lehtijulkaisujen suoja olisi harmonisoitu EU:n tasolla.³⁷⁵ Ongelmalliseksi tällaisten innovaatioiden syntymisen kannalta saattaa kuitenkin muodostua se, että lehtikustantajan lähioikeus implementoidaan kansallisesti jokaisen jäsenvaltion lainsäädäntöön yhden EU:n laajuisen oikeuden sijaan, jolloin lisenssien hankkiminen muodostuu työlääksi esimerkiksi koko EU:ssa toimivalle tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajalle.³⁷⁶

---

³⁷¹ Athey ym. 2017, s. 3.

³⁷² NERA Economic Consulting 2017, s. 45–46 ja s. 48.

³⁷³ NERA Economic Consulting 2017, s. 47–49. Tutkimuksessa mahdolliseksi uusiksi innovaatioiksi on nimetty mobiililaitteisiin keskittyvät palvelut sekä käyttäjien mieltymysten mukaan räätälöidyt palvelut.

³⁷⁴ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

³⁷⁵ European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 169.

³⁷⁶ van Eechoud 2017, s. 48.

Koska DSM-direktiivin 15 artiklan tavoitteena on ollut varmistaa kustannusalan kestävyys, voidaan kysyä, onko kaikkein pienimpien ja/tai alalla vähän aikaa olleiden tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toiminnalla merkittävä vaikutus kustantajien taloudelliseen asemaan.³⁷⁷ Olisiko tällaiset pienet tai alalla vähän aikaa olleet tahot voitu rajata artiklan soveltamisalan ulkopuolelle? Tällöin niiden olisi mahdollisesti ollut helpompaa jatkaa toimintaansa, ja digitaalisten sisämarkkinoiden strategian tavoite, hyvän digitaalisen kasvu ympäristön luomisesta yrityksille olisi toteutunut paremmin.³⁷⁸ Toisaalta kustantajien intressissä ei pääasiassa ole puuttua sellaiseen tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimintaan, joka ei ole niille taloudelliseksi uhaksi.

Mahdolliset tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien maksettavaksi tulevat lisenssimaksut määräytyvät tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien ja lehtikustantajien välisten neuvottelujen perusteella.³⁷⁹ Näin ollen pelkästään DSM-direktiivin 15 artiklan nojalla ei tule tehdä liian suoraviivaisia johtopäätöksiä siitä, miten lehtikustantajan lähioikeus tulee vaikuttamaan tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajiin. Lisäksi on huomattava, että uusi lähioikeus luo lehtikustantajille vain mahdollisuuden käyttää kielto-oikeutta ja käydä lisenssineuvotteluja oman lähioikeutensa perusteella. Vaikutus tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajiin riippuu siis viime kädessä lehtikustantajien aktiivisuudesta oikeutensa valvonnassa ja lisenssineuvottelujen lopputuloksista.

5.3 Vaikutus lehtijulkaisuun sisällytettyjen teosten tekijöihin

DSM-direktiivin mukaiseen lehtikustantajan lähioikeuteen liittyy erityisesti kaksi tarkasteltavaa kysymystä lehtijulkaisuun sisällytettyjen teosten tekijöiden osalta, sillä direktiivin 15 artiklassa mainitaan nimenomaisesti lehtikustantajan lähioikeuden suhteesta tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden oikeuksiin sekä tekijöille lähioikeuden nojalla maksettavista korvauksista.³⁸⁰ DSM-direktiivin 15 artiklan 2 kohdassa todetaan

---

³⁷⁷ DSM-direktiivi, johdantolause 59. Spilsbury 2019, s. 2, joka painottaa, että 15 artiklan vaikutus ulottuu yhtä lailla myös pienempiin tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajiin.

³⁷⁸ Digitaalisten sisämarkkinoiden strategia 2015 s. 3. Esimerkin tällaisesta rajauksesta antaa DSM-direktiivin 17 artiklan 6 kohta, joka koskee verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien alalla oloaikaa ja toiminnan volyyymiä.

³⁷⁹ European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 168–169.

³⁸⁰ DSM-direktiivin 15 artiklan 2 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeus ei vaikuta unionin oikeuden *tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille* unionin oikeudessa säädettyihin oikeuksiin. DSM-direktiivin 15 artiklan 5 kohdassa todetaan sen sijaan, että nimenomaan lehtijulkaisuun sisällytettyjen *teosten tekijät* ovat oikeutettuja asianmukaiseen osuuteen tuloista. 15 artiklan perusteella olisikin pääteltävissä, että lehtikustantajan lähioikeuden hierarkian osalta halutaan artiklan 2 kohdassa säätää niin tekijöiden kuin lähioikeuksienhaltijoiden osalta, mutta 5 kohdan mukainen korvausoikeus koskisi vain teoskynnyksen ylittävän aineiston tekijöitä. Tämä onkin muiden ohella yksi osoitus DSM-direktiivin käsitteistön vaikeatulkintaisuudesta.

yksiselitteisesti, että lehtikustantajan lähioikeus ei vaikuta mitenkään tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille unionissa teoksiin ja muuhun suojattuun aineistoon säädettyihin oikeuksiin. Direktiivin kohdassa täsmennetään vielä erikseen, että lehtikustantajan lähioikeuteen ei voida vedota tekijöitä ja muita oikeudenhaltijoita vastaan. Lehtikustantajan lähioikeus ei voi niin ikään poistaa heiltä mahdollisuutta hyödyntää teostaan riippumatta teoksen sisältävästä lehtijulkaisusta.

Koska teosten, kuten artikkelitekstien ja kuvien, käytöstä, on usein tapana sopia tekijän ja lehtikustantajan välillä lisenssisopimuksella, vaikuttaa myös tämän lisenssisopimuksen laatu siihen, miten lehtijulkaisuun sisällytettyjä teoksia on mahdollista hyödyntää. 15 artiklan 2 kohdassa täsmennetäänkin, että mikäli teos on otettu lehtijulkaisuun ei-yksinomaisen lisenssin nojalla, ei lehtikustantaja voi vedota oikeuteensa kieltääkseen mahdollisia muita lisenssinsaaajia hyödyntämästä teosta. Jos siis toimittaja myy ei-yksinomaisen lisenssin kustantajalle tekstinsä hyödyntämiseen, kustantaja ei voi vedota lehtikustantajan lähioikeuteensa estääkseen tuon tekstin käytön, jos toimittaja on myynyt saman tekstin esimerkiksi jollekin toiselle lehtikustantajalle. Tilanne on tietenkin toinen, jos toimittaja on myynyt kaikki taloudelliset oikeutensa tekstiin ensimmäiselle kustantajalle – tällöin hän ei voi myydä niitä muille. Kustantaja voi myös tässä tapauksessa käyttää kiello-oikeuttaan mahdollisiin muihin tekstin hyödyntäjiin.³⁸¹ Koska DSM-direktiivin 15 artikla ei siis vaikuta suoraan tekijöiden oikeuteen hyödyntää teoksiaan, tietenkin kustantajan ja tekijän välisestä lisenssisopimuksesta riippuen, voi syntyä tilanne, jossa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaja lehtijulkaisua käyttääkseen saattaa tarvita lisenssin niin tekijältä kuin kustantajalta.³⁸² Tekijöiden asemaa suhteessa kustantajiin selventävien, ja mahdollisesti parantavien, kohtien ottamista mukaan artiklaan voidaan pitää hyvänä ratkaisuna. Myös artiklan perusteluissa painotetaan erityisesti tekijöiden mahdollisuutta hyödyntää teoksiaan itsenäisesti sekä todetaan, ettei uuden lähioikeuden tulisi rajoittaa lehtikustantajien ja tekijöiden välisiä sopimusjärjestelyjä.³⁸³

DSM-direktiivin 15 artiklassa on myös toinen tekijöihin erityisesti vaikuttava kohta. Artiklan 5 kohdan mukaan lehtijulkaisuun sisällytettyjen teosten tekijöiden on saatava *asianmukainen osuus* tuloista, joita lehtikustantajat saavat tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien käyttäessä lehtijulkaisuja. Voidaankin tulkita, että artiklassa on otettu tältä osin tekijämyönteinen kanta.

---

³⁸¹ Medialiitto, Kangas 15.11.2019, dia 9 (opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus), jossa esitetty teosten käyttöoikeutta havainnollistavat esimerkit.

³⁸² Pihlajarinne – Vesala 2018, s. 227.

³⁸³ DSM-direktiivi, johdantolause 59.

Eri asia tosin on, miten tämä kanta tulee toteutumaan käytännössä. On esitetty tekijöiden hyötyvät asianmukaisen osuuden konseptista erityisesti, mikäli lähioikeuteen liittyvää lisensointia ruvettaisiin käyttämään tehokkaasti hyödyksi.³⁸⁴ Artiklan perusteluissa täsmennetään edelleen asianmukaisen osuuden konseptia. Perusteluiden mukaan asianmukaisen osuuden maksamisen ei tulisi rajoittaa omistusoikeutta tai oikeuksien käyttämistä työ sopimusten yhteydessä koskevien kansallisten lakien soveltamista.³⁸⁵ Toteamus siitä, ettei asianmukaisen osuuden konseptin tulisi rajoittaa omistusoikeutta, voidaan tulkita tarkoittavan, ettei sen tulisi merkitä poikkeusta EU:n perusoikeuskirjan 17 artiklan mukaiseen omistusoikeuteen, jonka mukaan jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta. Toteamus vahvistaa niin tekijän kuin lehtikustantajan vahvan suojan omistamaansa immateriaalioikeuteen. Herää myös kysymys, minkä suuruinen on tämä asianmukainen osuus. Tekijöiden oikeuksien turvaamiseksi esimerkiksi hallituksen esitykseen olisi hyvä ottaa joitakin suuntaviivoja siitä, kuinka suuri tämä osuus voisi olla. On kuitenkin esitetty, ettei korvauksen määrästä tulisi ottaa säännöstä lakiin sopimusvapauden säilyttämiseksi.³⁸⁶

DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluissa tehty viittaus työ sopimusten yhteydessä sovellettavaan kansalliseen lainsäädäntöön on tulkittavissa niin, että se mitä kansallisessa lainsäädännössä säädetään oikeuksien käyttämisestä työ sopimusten yhteydessä, menee 15 artiklassa sanotun edelle. Suomessa ei ole muuta kansallista laintasoista tekijänoikeuteen ja työsuhteisiin liittyvää lainsäädäntöä, kuin TekijäL 40 b §:n säännös työ- ja virkasuhteessa luodusta tietokoneohjelmasta ja tietokannasta, jonka mukaan tekijänoikeus näihin siirtyy työnantajalle. TekijäL 40 b § ei kuitenkaan koske lehtijulkaisujen kannalta relevantteja teostyyppisiä. Oikeuskirjallisuuden mukaan lähtökohtana on muutoin pidettävä sitä, että tekijänoikeus teokseen syntyy aina tekijälle, mutta työnantajalle voi työn luonteen huomioon ottaen siirtyä käyttöoikeuksia tekijänoikeuteen. Esimerkiksi sanomalehdelle voi syntyä oikeus toimittajan kirjoittamien artikkeleiden julkaisemiseen. Tätä ei kuitenkaan ole otettu suoraan TekijäL:iin.³⁸⁷

On kuitenkin esitetty, että mikäli esimerkiksi toimittaja on luonut artikkelin työsuhteessa siten, että taloudelliset oikeudet siihen on luovutettu työnantaja-kustantajalle, ei toimittaja tällaisessa

---

³⁸⁴ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

³⁸⁵ DSM-direktiivi, johdantolause 59.

³⁸⁶ Medialiitto, Kangas 15.11.2019, dia 10 (opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus).

³⁸⁷ Haarmann 2005, s. 321–323.

tilanteessa olisi oikeutettu vetoamaan asianmukaisen osuuden konseptiin saadakseen palkkansa lisäksi korvausta tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien käyttäessä teosta.³⁸⁸ Onkin ehdotettu, että asiaa selventävä kohta voitaisiin ottaa DSM-direktiivin implementointiin liittyvään hallituksen esitykseen.³⁸⁹ Tulkinta ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteisesti johdettavissa artiklan perustelutekstistä nimenomaan sen takia, ettei meillä ole laintasoista säännöstä, jolla tekijänoikeuden taloudelliset oikeudet siirtyisivät aina työnantajalle. Jos tällainen säännös olisi olemassa, olisi esitetty tulkinta siitä, etteivät työntekijäasemassa olevat tekijät ole oikeutettuja DSM-direktiivin 15 artiklan asianmukaiseen osuuteen palkkansa lisäksi, helpommin perusteltavissa DSM-direktiivin johdantolauseen 59 nojalla.

Spilsburyn mukaan asianmukaisen osuuden konseptia tulisikin soveltaa yhtä lailla niin työntekijäasemassa oleviin tekijöihin kuin itsenäisinä toimijoina toimiviin tekijöihinkin.³⁹⁰ Asianmukaisen osuuden konsepti onkin tulkintoja ja mielipiteitä jakava kohta 15 artiklassa.³⁹¹ Nähdäkseni paras ratkaisu kansallisesti laintasoisen säännöksen puuttuessa olisikin oikeuttaa niin työsuhteiset kuin esimerkiksi freelancer-tekijät asianmukaisen osuuden konseptin mukaiseen korvaukseen. Työsuhteisten tekijöiden osalta korvauksen sisällyttämisestä palkkaan voisi toki sopia työsopimuksessa, mutta oikeutta asianmukaiseen korvaukseen ei kuitenkaan voisi luovuttaa kokonaan pois muiden taloudellisten oikeuksien mukana. Tällaiseen samankaltaiseen poikkeukseen taloudellisten oikeuksien luovutusten osalta on päädytty myös TekijäL 26 i §:n mukaisen jälleenmyyntikorvauksen ja 29 a §:n mukaisen kohtuullisen vuokrauskorvauksen osalta.

Asianmukaisen osuuden konsepti ei kuitenkaan välttämättä ole tekijöille taloudellisesti niin hyödyllinen, kuin on ollut tarkoitus. Komission vaikutusten arvioinnin mukaan, sellaiset tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat, jotka ovat tähänkin asti maksaneet lisenssimaksuja lehtijulkaisujen käytöstä, tulevat tuskin kokemaan lisenssimaksujen korotusta.³⁹² Tämän pohjalta onkin ajateltavissa, ettei lehtijulkaisujen suojaaminen lehtikustantajan lähioikeudella tekijänoikeuteen perustuvan suojan lisäksi välttämättä lisää kustantajien tähän asti mahdollisesti saamia lisenssituloja, jolloin tekijöille allokoitava osuus tuskin muodostuu kovin

---

³⁸⁸ Medialiitto, Kangas 15.11.2019, dia 10 (opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus).

³⁸⁹ Medialiitto, Kangas 15.11.2019, dia 13 (opetus- ja kulttuuriministeriön keskustelutilaisuus).

³⁹⁰ Spilsbury 2019, s. 2.

³⁹¹ Haastattelut kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

³⁹² Euroopan komissio, tiivistelmä vaikutusten arvioinnista 2016, s. 5.

suureksi.³⁹³ On myös toisaalta mahdollista, että lehtikustantajan lähioikeuden myötä lehtijulkaisujen käyttämisestä verkossa tulee kalliimpaa, jolloin niiden levikki saattaa vähentyä. Levikin vähentyminen taas puolestaan välillisesti heikentää tekijöiden taloudellista asemaa.³⁹⁴

Asianmukaisen osuuden konsepti on myös kyseenalaistettavissa mielenkiintoisella tavalla. DSM-direktiivin 15 artiklan sanamuodon mukaan tekijöiden on saatava asianmukainen osuus tuloista, joita lehtikustantajat saavat *tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toteuttamasta lehtijulkaisujensa käytöstä*. Artiklan sanamuodosta saa kuvan, että sillä tarkoitettaisiin nimenomaan tilannetta, jossa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaja on ostanut lehtikustantajalta lisenssin aineistoa hyödyntääkseen. Voi kuitenkin olla, että kustantajien lähioikeuden nojalla saamat tulot syntyvät pääasiassa siitä, että niiden on nyt helpompaa käyttää kielto-oikeutta tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien lehtijulkaisujen käyttöön ja näin ohjata mahdollisesti kävijöitä omille sivuilleen.³⁹⁵ Tällaisessa tilanteessa lehtikustantajien lisääntyvät tulot eivät kirjaimellisesti syntyisi tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toteuttamasta käytöstä, vaan lehtikustantajien kielto-oikeuden käytöstä. Vaihtoehtoina tällaisessa tilanteessa olisi noudattaa sanamuodon mukaista tulkintaa, tai tulkita, että asianmukaisen osuuden konseptin ottaminen mukaan DSM-direktiivin 15 artiklaan tarkoittaa sitä, että tekijöiden on joka tapauksessa saatava osuus tuloista, joita lehtikustantajan lähioikeus ylipäänsä tuottaa lehtikustantajille. Koska kaikkien kielto-oikeuden nojalla saatujen tulojen todentaminen ja seuraaminen olisi haastavaa, ja artiklan sanamuoto näyttää viittavan vain tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien aktiivisesta käytöstä syntyviin tuloihin, ei jälkimmäistä tulkintatapaa voida pitää hyvänä.

Tekijöiden osalta vaikuttaa yhteenvedonomaaisesti siltä, ettei lehtikustantajan lähioikeus sinänsä rajoita heidän mahdollisuuksiaan hyödyntää teoksiaan verrattuna tähän asti vallinneeseen oikeustilaan. Suurella todennäköisyydellä lähioikeus ei kuitenkaan tule merkittävästi hyödyttämään tekijöitä taloudellisesti, esimerkiksi sopimusvapauden tai 15 artiklan mahdollisen kustantajien etua painottavan tulkinnan johdosta. Voidaan myös kysyä, onko 15 artiklan 5 kohdan säännös tehokkain tapa mahdollisten tekijöiden korvauksissa olevien puutteiden korvaamiseksi. DSM-direktiivin 3 luvussa on kuitenkin 15 artiklassa säädetyn lisäksi muitakin säännöksiä, joilla pyritään vahvistamaan tekijöiden asemaa. Korvauksien osalta DSM-direktiivin 18 artiklassa korostetaan tekijöiden oikeutta asianmukaiseen ja

---

³⁹³ Geiger ym. 2016, s. 11–12.

³⁹⁴ Peukert 2016, kappale 128. Christin on todennut, että lehden levikki on erityisen tärkeää freelancereina työskentelevien toimittajien kannalta. Christin 2014, s. 240–242.

³⁹⁵ Haastattelu kustantajatahojen kanssa 12–26.2.2020.

oikeasuhtaiseen korvaukseen ja 20 artiklassa säädetään korvauksen jälkiperäisestä kohtuullistamisesta.³⁹⁶

5.4 Vaikutus yksittäisiin käyttäjiin

DSM-direktiivin valmisteluvaiheessa käytiin kiivasta keskustelua direktiivin vaikutuksista internetin vapauteen. Keskustelu koski kuitenkin pääasiassa direktiivin nykyistä 17 artiklaa, jolle annettiin lempinimi ”meemikielto”. Myös lehtikustantajan lähioikeutta alettiin kutsua lempinimellä ”linkkivero”.³⁹⁷ DSM-direktiivin eniten keskustelua herättäneitä artikloita vastaan järjestettiin jopa mielenosoituksia.³⁹⁸ Voidaankin todeta, että yksittäisten kansalaisten keskuudessa DSM-direktiivi on näyttäytynyt lähinnä huolena internetin vapaudesta. Edellä sanotusti, 15 artiklan 1 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeutta ei kuitenkaan suoraan sovelleta yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisujen yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön. Yksittäisten käyttäjien toimia arvioitaessa oikeustila ei DSM-direktiivin myötä muutu, ja heidän toimiinsa sovelletaan siis esimerkiksi TekijäL:in säännöksiä.³⁹⁹ Tavallisin tapa käyttää lehtijulkaisuja verkossa on niiden linkittäminen, mikä on edellä sanotusti EUT:n oikeuskäytännön mukaan lähtökohtaisesti sallittua, mikäli aineisto on ladattu verkkoon oikeudenhaltijan suostumuksella ja se on vapaasti kaikkien internetin käyttäjien saatavilla.⁴⁰⁰

Lehtikustantajan lähioikeudella voi kuitenkin olla välillisiä vaikutuksia myös yksittäisiin käyttäjiin, vaikkei oikeustila heidän osaltaan suoraan muutukaan. Kuluttajaorganisaatiot ovat EU:n tekijänoikeuslainsäädännön uudistusta valmisteltaessa tuoneet esiin huolensa siitä, että lehtikustantajan lähioikeuden mahdollisesti tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajissa aikaan saama reaktio vaikuttaa negatiivisesti kuluttajiin.⁴⁰¹ Tällainen vaikutus voi olla vaikkapa tiedonetsintään käytettävän ajan ja vaivan lisääntyminen, kun lehtijulkaisuista ei välttämättä ole enää nähtävillä totutun pituista esikatselua esimerkiksi hakukoneissa. Mahdollinen negatiivinen vaikutus voi olla myös se, että hakutuloksien sisältöön vaikuttaa, millä kustantajatahoilla on lisenssisopimus esimerkiksi Googlen kanssa ja millä ei. Yksittäiset käyttäjät saattavat kokea

---

³⁹⁶ Näitä ei tässä tutkimuksessa käsitellä kuitenkaan sen laajemmin, sillä tarkoituksena on tutkia nimenomaan lehtikustantajan lähioikeutta ja sen vaikutusta tekijöihin. DSM-direktiivin 3 luvun tekijöiden asemaa parantavien säännösten tutkiminen edellyttäisi omaa erillistä tutkimustaan.

³⁹⁷ DSM-direktiivin hyväksymiseen liittyviä tunnelmia kuvaa hyvin Helsingin Sanomien julkaisema artikkeli, Helsingin Sanomat, 26.3.2019.

³⁹⁸ Hayleigh 26.2.2019.

³⁹⁹ 15 artiklan perusteluissa todetaan, ettei lehtikustantajan lähioikeus vaikuta tekijänoikeussääntöihin, joita sovelletaan yksittäisten käyttäjien yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön. DSM-direktiivi, johdantolause 55.

⁴⁰⁰ C-466/12, *Nils Svensson ym. v Retriever Sverige AB*, kohdat 25–30.

⁴⁰¹ European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 169.

tämän lehtikustantajan lähioikeuden heihin välillisesti aikaan saaman vaikutuksen negatiiviseksi. Komission vaikutusten arvioinnin mukaan lehtikustantajan lähioikeudella voi kuitenkin olla yksittäisiin käyttäjiin myös välillinen positiivinen vaikutus, jos lähioikeudella saadaan toteutettua sen valmistelussa asetettu tavoite kustantajien kannustamisesta laatujournalismin luomiseen uuden lähioikeuden myötä.⁴⁰²

6. Johtopäätökset

Tämän tutkielman pääasiallisena tavoitteena on ollut tutkia muutosta, jonka DSM-direktiivin 15 artiklan mukainen lehtikustantajan lähioikeus mahdollisesti tuo lehtijulkaisujen tekijänoikeudelliseen suojaamiseen verkossa. Tutkielmassa tätä muutosta on tarkasteltu erityisesti lehtikustantajan ja uutisaggregaattoreiden välisessä suhteessa, sillä uutisaggregaattorit ovat yksi keskeisimmistä verkossa lehtijulkaisuja edelleen käyttävistä tahoista, ja uutiskooste- ja mediaseurantapalvelut on nimenomaisesti mainittu DSM-direktiivin 15 artiklan perusteluissa tahoina, joille kustantajien on ollut ainakin tähän asti haastavaa lisensoida oikeuksiaan tulojen muodostamiseksi.

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden aikaansaaman muutoksen kuvaamiseksi on tutkielmassa ensin tulkittu ja systematisoitu oikeustilaa lehtijulkaisujen tekijänoikeudellisessa suojaamisessa verkossa ennen DSM-direktiivin implementoimista. Tutkimuksen tuloksena on selvinnyt, että keskeisemmät tekijänoikeudelliset suojamuodot lehtijulkaisujen suojaamisessa verkossa ovat olleet kustantajille lisensoidut TekijäL 1 §:n mukainen tekijänoikeussuoja ja myös TekijäL 49 a §:n mukainen valokuvan suoja sekä lehtikustantajalle itselleen mahdollisesti syntyvä TekijäL 49 §:n mukainen tietokantasuoja, joka on EU:n tasolla harmonisoitu tietokantadirektiivillä. Tutkimuksessa erityisesti tarkastellun tahon, uutisaggregaattoreiden, lehtijulkaisujen edelleen käyttö verkossa perustuu erityisesti linkittämiseen lehtijulkaisuja sisältäville sivuille. Tekijänoikeudella suojatun aineiston linkittämistä tarkasteltaessa keskeiseksi muodostuu EUT:n ratkaisukäytäntö siitä, merkitseekö linkittäminen suojatun aineiston yleisölle välittämistä. EUT:n ratkaisukäytännön perusteella voidaan todeta, että mikäli aineisto on ollut oikeudenhaltijan suostumuksella verkossa vapaasti kaikkien saatavilla, ei linkin asettaminen tällaiseen aineistoon johda sen välittämiseen uudelle yleisölle. Erilaiseen lopputulokseen voidaan päätyä, jos aineisto on esimerkiksi jonkinlaisen teknisen suojauksen takana. Koska lehtijulkaisut ovat pääasiassa verkossa vapaasti kaikkien saatavilla, on lehtijulkaisujen kustantajien voinut ollut vaikeaa vedota yksinoikeuteen välittää

---

⁴⁰² European Commission Impact Assessment, Part 1/3 2016, s. 169.

teos yleisölle. Haasteita on voinut tuottaa myös tekijänoikeussuojaan liittyvä teoskynnsarviointi sekä lehtijulkaisuihin sisällytetyn aineiston tekijöiltä johdetut oikeudet.

DSM-direktiivin 15 artiklan mukainen lehtikustantajan lähioikeus tuo mahdollisesti tähän oikeustilaan monia keskeisiä muutoksia, kun lehtijulkaisuja on direktiivin implementoinnin myötä mahdollista suojata verkossa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien käyttöä vastaan lehtijulkaisujen kustantajien omalla lähioikeudella. Lehtikustantajan lähioikeus antaa yksinoikeuden niin kappaleen valmistamiseen kuin on demand -tyyppiseen yleisölle välittämiseen. Ensinnäkin DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisella lehtikustantajan lähioikeudella näyttää todennäköisesti olevan mahdollista suojata myös teoskynnyksen alittavaa aineistoa lehtijulkaisun osana. Pääasiassa vain yksittäiset sanat, hyvin lyhyet otteet ja hyperlinkittäminen jäävät suojan ulkopuolelle. Toiseksi lehtikustantajat tulevat nyt itse olemaan lähioikeuden oikeudenhaltijoita, mikä mahdollistaa oikeuksien tehokkaamman täytäntöönpanon. Kolmanneksi oikeuksien käyttö on mahdollisesti tehokkaampaa tapauskohtaisen arvioinnin vähentyessä verrattuna aiempaan oikeustilaan, kun DSM-direktiivin mukaisen lehtijulkaisun määritelmän täyttävä lehtijulkaisu ja sen osat ovat suojattavissa määritelmän täytyessä. Tutkimuksen tuloksena voidaankin todeta, että lehtikustantajan lähioikeus luo kustantajille todennäköisesti paremmat edellytykset taloudellisten investointiensa puolustamiseen tehokkaamman kielto-oikeuden käytön ja lisensointimahdollisuuksien myötä. Lehtikustantajan lähioikeuden ala jää kuitenkin täsmentymään vielä kansallisen implementoinnin ja EUT:n oikeuskäytännön myötä.

DSM-direktiivin 15 artiklan mukainen lehtikustantajan lähioikeus sisältää kuitenkin tiettyjä haasteita. Artiklan sisältämät vaikeatulkintaiset käsitteet saattavat vesittää suojan tehokkaan soveltamisen. Keskeisimmät näistä ovat suojan ulkopuolelle rajattu hyperlinkittäminen ja hyvin lyhyet otteet. Hyperlinkittämisen käsitteen tulkinta oli ehdotuksen DSM-direktiiviksi perusteluissa sidottu yleisölle välittämisen käsitteen tulkintaan siten, ettei hyperlinkittäminen kuulu lehtikustantajan lähioikeuden alaan, koska se ei merkitse yleisölle välittämistä. Nähdäkseni DSM-direktiivin 15 artiklan hyperlinkittämiseen liittyvää rajausta tulisikin varsinaisessa DSM-direktiivissä, jonka 15 artiklassa tai perusteluissa ei enää viitata yleisölle välittämiseen, tulkita ennemmin intressipunninnan muodossa siten, että lehtikustantajan lähioikeussuojan korkea taso toteutuu, mutta myös niin, että lehtijulkaisujen käyttäjien oikeudet on turvattu. Hyvin lyhyitä otteita koskevan rajoituksen osalta olisi hyvä noudattaa myös intressipunnintaa sisältäviä arviointikriteerejä. Apuna hyvin lyhyitä otteita koskevan rajoituksen tulkinnassa voisi käyttää seuraavaa rajanvetoa: lehtikustantajan lähioikeussuojan

piiriin tulisi kuulua sen mittaiset otteet, joilla on lehtikustantajalle taloudellista merkitystä, ja suojan ulkopuolelle jäävien hyvin lyhyiden otteiden tulisi olla sen mittaisia, että niiden avulla saa ainakin tiedon kyseisen lehtijulkaisun olemassaolosta.

Haasteen lehtikustantajan lähioikeuden tehokkaalle käytölle voi muodostaa myös yleisölle välittämisen käsitteen tulkinta linkittämisen yhteydessä. Yleisölle välittämisen käsitteeseen liittyvät haasteet eivät välttämättä muutu uuden lähioikeuden säätämisen myötä, ellei esimerkiksi EUT rupea oikeuskäytännössään soveltamaan oikeudenhaltijamyönteisempää ja mahdollisesti suojattua aineistoa hyödyntävän tahon toiminnan taloudellisia tavoitteita enemmän painottavaa linjaa. Ennen tällaista linjaa lehtijulkaisujen kustantajien kannattaa vedota myös kappaleen valmistusta koskevaan yksinoikeuteensa yleisölle välittämisen yksinoikeutensa ohella.

Tutkimuksessa erityiseksi näkökulmaksi lehtikustantajan lähioikeuden aikaansaaman muutoksen tarkasteluun on valittu sen vaikutus eri sidosryhmiin, sillä eri sidosryhmien välinen vastakkainasettelu on korostunut DSM-direktiivin 15 artiklan ympärillä käydyssä keskustelussa. Keskeinen havainto lehtikustantajan lähioikeuden vaikutuksessa eri sidosryhmiin on se, että tarkasteltujen vaikutusten toteutuminen riippuu lähinnä siitä, kuinka tehokkaasti lehtijulkaisujen kustantajat aikovat ja pystyvät uutta lähioikeuttaan käyttämään. Iso vaikutus lehtikustantajan lähioikeuden tosiallisiin vaikutuksiin eri sidosryhmille on myös sillä, millaiseksi osapuolten asemat mahdollisissa lähioikeuteen liittyvissä lisenssineuvotteluissa muodostuvat. Erityisesti lehtijulkaisuun sisällytettyjen teosten tekijöiden osalta merkittävä lehtikustantajan lähioikeuden mukanaan tuoma vaikutus on DSM-direktiivin 15 artiklan 5 kohdan mukainen oikeus asianmukaiseen osuuteen tuloista, joita lehtikustantajat saavat julkaisujensa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toteuttamasta käytöstä. Nähdäkseni kansallisesti ei ole mitään estettä sille, ettei tätä oikeutta voitaisi soveltaa niin työsuhteisiin kuin freelancereina työskenteleviin tekijöihin.

Tätä kirjoitettaessa DSM-direktiivin edellyttämien kansallisten TekijäL:n muutosten valmistelu on käynnissä opetus- ja kulttuuriministeriössä. Lehtikustantajan lähioikeutta implementoitaessa tulisi välttää liian suurta poikkeamista direktiivin sanamuodoista, jotta EU-lainsäätäjän tavoite unionin tasolla harmonisoidusta suojasta toteutuisi. Implementoinnin myötä pääsemmekin paremmin näkemään, miten lehtikustantajan lähioikeutta sovelletaan käytännössä ja miten lehtikustantajat ottavat sen käyttöönsä. Aiheeseen liittyvä tutkimus muuttuvan oikeustilan tulkitsemiseksi ja systemoimiseksi olisikin vielä tarpeen. Esimerkiksi aiheen

kilpailuoikeudelliselle tutkimukselle on tarvetta erityisesti siinä vaiheessa, kun lehtikustantajat ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajat ryhtyvät mahdollisesti käymään lisenssineuvotteluja.